

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΚΡΟΣ

ΧΑΜΕΝΑ ΚΟΡΜΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΝΤΟΥΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

FL 30001 C447. 2009

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΚΡΟΥ

ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΣΑ ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

2009

ΤΟΥΜΠΕΚΙ

Ἐτοιμάζεται - 2009

1^η ΕΚΔΟΣΗ: ἐκδ. Χ. Γκνιάργς, 1922

ISBN 978-960-325-800-1

© 2009, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ Α.Ε.

Ζωσιδόγρου Πιπής: 99, 114 73 Ἀθήνα

Τηλ. 210.7011.461 - FAX 210.7018.649

http://www.agra.gr, e-mail: info@agra.gr

καὶ

Κ. Σιδηρόπουλος γιὰ τὰ κείμενα τοῦ Π. Πικροῦ

καὶ

Χριστίνα Ντουινᾶ γιὰ τὴν Εἰσαγωγή, τὰ Στοιχεῖα
Βιογραφία καὶ Ἐργογραφία καὶ τὸ Γλωσσάρι

Freie Universität Berlin

Philologische Bibliothek

891/2010/NG/62

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

<i>Εἰσαγωγή, τῆς Χριστίνας Ντουινᾶ</i>	9
ΞΕΜΟΛΟΓΗΜΕΝΑ	25
ΤΟ ΠΡΑΜΑ	37
ΟΤΑΝ ΟΡΓΑ Η ΦΥΣΗ	81
ΟΙ ΑΜΑΡΤΙΕΣ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ	95
ΛΟΓΟΙ ΤΙΜΗΣ	115
ΚΟΥΡΕΛΙΑ	129
Ο ΓΟΛΓΟΘΑΣ	141
ΑΝΑΤΟΛΙΤΙΚΟ	159
ΠΑΡΙΖΙΑΝΙΚΑ ΓΛΕΝΤΙΑ	165
ΕΠΙΜΕΤΡΟ	
Ἄνθολόγιο Κριτικῶν	189
Στοιχεῖα Βιογραφίας καὶ Ἐργογραφίας	229
Γλωσσάρι	249

ΞΕΜΟΛΟΓΗΜΕΝΑ

ᾠδὴ ἀναγνώστη ὑποκριτῆ,
ἀδέρφει ποῦ μοῦ μοιάζεις!

ΣΑΡΑ ΜΠΩΝΤΛΑΙΡ

ΒΡΕΧΕΙ ΠΑΛΙ: ἔ; ᾠχ! αὐτὸς ὁ βήχας!...
Μά τί μοῦ ῥθε τώρα καὶ τὰ ξαναθυμάμαι.

Ξέρετε ὅμως; Ἐχουνε καμιὰ φορά τὸ γοῦστο τους καὶ τὰ παλιά, τὰ περασμένα... Μπά! ὄχι· δὲν εἶν' αὐτὸ ποῦ λέτε: Μαῦρα καὶ σκοτεινὰ ἦτανε τὰ δικά μου. Μὰ νά, τώρα δά, ἔτσι ποῦ τὰ λέγαμε: Κάτι πράματα Καλέ, εἶναι νὰ σκάνει κανεὶς στὰ γέλια, σὰ βάζει μὲ τὸ νοῦ του, ποῦ πάει καμιὰ φορά ἢ κουβέντα... Κι ὕστερα ξέρετε; Ἐσᾶς δὲ σᾶς θεωρῶ πιὰ ξένο... Ἀλήθεια! Θέλετε, λοιπόν, νὰ μιλήσουμε σοβαρά; Μὰ πῶς ἦρθε ἔτσι ὁ λόγος! Θέ μου, αὐτὸς ὁ βήχας! ᾠχ! ἔτσι ἔβηχε κι ἡ μάνα μου... Τὸ ξέρω... τὸ ξέρω... ἀπ' αὐτὸ θὰ πάω κι ἐγώ... ἔτσι ἔβηχε κι ἐκεῖνη τίς μέρες ποῦ... Μὰ καὶ ἡ Ἄννα μας, κι ἐκεῖνη... Πόσος καιρὸς ποῦ ἔφυγε ἡ Ἄννιτσα μας ἀπ' τὸ σπίτι! Ξέρετε, ἔ; Σᾶς εἶχα μιλήσει κι ἄλλη φορά γιὰ τὴ μεγάλη μου τὴν ἀδερφή. Τώρα ποιὸς ξέρει! Ζεῖ; Πέθανε; Ποῦ νὰ βρισκεται ἄραγες! Ποιὸς ξέρει!

Μὰ τὸν Κώστα μας... τὸ ξέρω, τὸν πιάσανε στὴν Ἰταλία. Ἐκανε λέει κάλπικα. Μὰ δὲν πέτυχε. Τὸν πιάσανε.

ᾠχ! ἂν πετύχαινε ὁ Κώστας μας στὶς δουλειές του! Σᾶς βεβαιῶ, δὲ θά ἴμαστε σήμερα σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση. Τί καλὸ παιδί ἐκεῖνος ὁ Κώστας! Χαμένα τὰ ἴχω μὰ τὸ Θεό! Τί σᾶς μιλῶ τώρα γι' αὐτόν; Ποῦ τὸν ξέρετε

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ἡ παρούσα ἔκδοσις στηρίχθηκε στὴ β' ἔκδοσις τοῦ βιβλίου (ἔκδόσεις Βιβλιοπωλείου Μ. Σ. Ζηράκη, 1929). Τηρήθηκε ἡ ὀρθογραφία καὶ -ὅπου χρειάστηκε- ἔγινε ἀντιπαραβολὴ μὲ τὴν πρώτη ἔκδοσις γιὰ νὰ διορθωθοῦν τυπογραφικὰ λάθη ἢ ἀβλεψίες.

σεῖς τὸν Κώστα μας! Ψέματα! Τί σᾶς ἐνδιαφέρει ἐσᾶς αὐτός; Ἐνας κατάδικος! Καλὰ δὲ λέω; Ἄς εἶναι!... Τὸ λοιπὸν, ἐκεῖνη τῆ μέρα, τὸ μάτι μας εἶχε γίνει γαρίδα ἀπ' τὴν πείνα.

Κατὰ τὸ σούρουπο, ὁ γέρος εἶχε γυρίσει σκνίπα στὸ μεθύσι. Ἐγὼ ἔνιωθα κάτι ἀνατριχίλες... πῶς νὰ σᾶς πῶ! Μὲ τὸ μπαρδόν... βλέπετε δὲ φταίω ἐγώ, αὐτὸς ὁ ἀναθεματισμένος μου κόβει τὴν κουβέντα... Ἔτσι ἔβηγε κι ἡ... μου τὸ εἶπε κι ἕναςπραχτικός, ἀπ' αὐτὸ θὰ πάω μιὰ μέρα... ἀδιαφόρετα λοιπὸν, ὅλ' αὐτὰ τὰ ρεμέντια... Ἄ! βέβαια... Οἱ κομπογιαννίτες καμιὰ φορὰ βγαίνουν καλύτεροι κι ἀπὸ τοὺς ἄλλους... Καλέ, καλὰ λέτε! Ψεῦτες ὅλοι τους, δίκιο ἔχετε... Γιατρὸς σοῦ λέει ὁ ἄλλος... Καὶ γιατί, σᾶς παρακαλῶ, δὲν βρίσκουν τὴν γιατρεία μου, αὐτοὶ ποὺ κάνουν πῶς τὰ ξέρουν ὅλα; Καλέ, δὲ βαριέστε! Τί λέγαμε; Ἄ, ναί!... Ἡ μάνα μου εἶχε ἀρχίσει τὴν γκρίνια. Ἐγὼ δὲν ξέρω τί μ' ἔπιασε κείνη τὴν ὥρα!... Δὲν ξέρω τί μου ῥθε καί:

- Καλά! Καλά! τῆς λέω, ἄσ' τα τώρα αὐτά, ἄσ' τα... παράτα τὰ ξεφωνητά... παράτα τα ὅλα κι ἔλα, πᾶμε!... Πῆρα πιά τὴν ἀπόφαση!...

Τέτοια ἀπόφαση! Ἔ, τί λέτε; Μικρὸ τὸ ἔχετε;... Καὶ πόση ἡμouνα θαρρεῖτε;... Νά, τόση δά! Μὰ νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, ἀπὸ καιρὸ, αὐτὸ τὸ πράμα μου σκότιζε τὸ μυαλό. Ἀπὸ καιρὸ κοίταξα τίς ἄλλες... Κι ἔτσι καλοντυμένες ὅπως τίς ἔβλεπα!... Ὅλο ρωτοῦσα, δεξιὰ, ἀριστερά... κι ὅλο μάθαινα, τὸ πῶς πρέπει νὰ φέρνεται κανεῖς... Ἐ, βλέπετε, παιδιὰ τοῦ δρόμου ἐμεῖς!... Τί; Ψέματα; Στους δρόμους καὶ στὰ σοκάκια

μεγαλώσαμε. Ἐκεῖ ἔμαθε κι ὁ Κώστας... Ὁ Κώστας μας, καλὰ! Ξέρετε!... Ἄς εἶναι...

- Ἐλα λοιπὸν, μητέρα! Ἐλα, πᾶμε!

Μιλιά ἐκεῖνη. Δὲν εἶπε τίποτα γιὰ νὰ μὲ κάνει ν' ἀλλάξω γνώμη. Τί νὰ πεῖ; Στὸ χέρι της ἦτανε;... Δὲν τὰ ἔβλεπε τὰ χάλια μας;

Στὸ ἀναμεταξὺ ἐγὼ εἶχα σιαχτεῖ λιγάκι. Σιαχτεῖ, ὁ λόγος τὸ λέει. Νά! Πάστρεψα λίγο τὰ παπούτσια μου μὲ τὸ σάλιο... κάτι παπούτσια! Τέντωσα τίς κάλτσες μου καὶ σήκωσα ὅσο μποροῦσα τὸ φουστάνι, γιὰ νὰ φαίνονται καλύτερα τὰ μπούτια μου. Στὴν ἀρχὴ εἶπα νὰ τὰ κατεβάσω πιὸ κάτω γιὰ νὰ φαίνομαι πιὸ μεγάλη. Μὰ ἤξερα πῶς τοὺς ἄντρες... κάτι γέρους προπάντων, τοὺς ἀρέσουν πολὺ οἱ γάμπες τῶν κοριτσιῶν. Πόσες φορές ἐκεῖ ποὺ πήγαινα... Καλὲ γιὰ πέστε μου!... Τί καταλαβαίνουν τώρα αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ πειράζουν ἔτσι τὰ κορίτσια; Κάτι λόγια! Κάτι πράματα! Νὰ τύχει ἔτσι καμιὰ φορὰ ὁ λόγος... Ἄς μὴν τὰ πολυλογοῦμε τώρα... Κατέβασα ποὺ λέτε δεξιὰ κι ἀριστερὰ τὰ μαλλιά μου, καὶ μὲ κάθε τρόπο πολεμοῦσα νὰ φτιάσω τὴ χτενισιά μου... ἔτσι σὰν κι ἐκεῖνες... Φτιασίδι δὲν εἶχα. Τί κρίμα ἔλεγα... Πῶς λυπόμουνα!... Θαρροῦσα πῶς ἦταν ἀπαράιτητο γι' αὐτὴν τὴ δουλειά... Μπὰ! δὲ βαριέστε! Ἄν ἦτανε μὲ τὸ νερὸ νὰ κόβεται ὁ βήχας... Μόνον νά! ἐσᾶς ποὺ σᾶς στενοχωρῶ, αὐτὸ μὲ πειράζει. Σᾶς τὸ εἶπα ἔ; Μῆτε καὶ κόκκινο εἶχα νὰ βάψω τὰ χεῖλη μου. Τὰ βύζαξα κι ἐγὼ κάμποσὴν ὥρα, τὰ δάγκωσα κιόλας κι ἔτσι φαινότανε κόκκινα, κατακόκκινα. Τί τρελὴ ποὺ ἤμουνα!... Ἀμάθητη βλέπετε. Τὰ ἴδια καὶ γιὰ τὴν πούντρα!

κι αυτήν την θαρροῦσα ἀπαραίτητη. Γρατσούνισα τὸ ντουβάρι, πῆρα λίγο ξερὸ σουβὰ καὶ πασάλειψα τὰ μουτρα μου, ἔτσι γιὰ πούντρα νὰ ποῦμε. Παιδί! τί νὰ πεῖς; Ὑστερα μ' ἔνα σβησμένο σπέρτο ἔβαψα τὰ ματοτσίνορά μου, καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια... ποῦ πῆγε ὁ νοῦς μου! Δὲ θὰ τὸ πιστέψετε; Τὰ στήθια μου! μοῦ φάνηκαν μικρὰ τὰ στήθια μου! Ἄμ βέβαια, πόσο χρονῶ ἤμουνα τότες!

Εἶπα μιά, νὰ χῶσω καμιὰ πετσέτα στὸν κόρφο μου, γιὰ νὰ φαίνεται πὼς ἔχω φουσκωμένα στήθια. Μὰ ὕστερα πάλι σκέφτηκα πὼς θὰ ἴπρεπε νὰ γδυθῶ. « Τί θὰ πεῖ ὁ ἄλλος, σὰ θὰ μὲ δεῖ ἔτσι δά! » εἶπα. « Δὲ βαριέσαι » ξαναεἶπα πάλι. Μιὰ ποῦ πῆρα τὴν ἀπόφαση, κακὰ ψυχρά! Κλέφτρα εἶμαι ἐγὼ νὰ τοῦ πάρω λεφτὰ γιὰ ψεύτικα στήθια;

Ἡ μάνα μου τὰ ἔβλεπε ὅλ' αὐτὰ, καὶ δὲν ἔβγαζε μιλιὰ. Τί νὰ πεῖ;

Ἐγὼ πάλι ἤθελα νὰ τὴ ρωτήσω, τοῦτα, κεῖνα... νὰ μ' ὀρμηγέψει, τί κάνουν ἐκείνη τὴν ὥρα;... Πὼς ἔπρεπε νὰ φερθῶ;...

Μὰ ὕστερα πάλι συλλογίστηκα: Ρωτιοῦνται τέτοια πράματα: ψέματα; Σε μιὰ μάνα ρωτιοῦνται ποτές αὐτά; Ἔ, τί λέτε κι ἐσεῖς;

- Ἐτοιμη! τῆς εἶπα... Ἐλα, πᾶμε...

Ἔ! αὐτὸς ὁ βήχας!

.....

.....

- Στάσου τώρα ἐσύ... στάσου λίγο μακριά... νά! Περίμενε με ἐδῶ δά... ἔ; τί λές; Νὰ κάνω τὸ μάτι σὲ κανένα; Ἐτσι δὲν κάνουν κι οἱ ἄλλες; ἔ!...

Ἐκείνη, κάτι ἔκανε νὰ μουμουρίσει... Ἄνοιγόκλεισε δυὸ-τρεις φορές νευρικά τὰ μάτια τῆς καὶ στάθηκε σὲ μιὰ γωνιά... πλάι... σ' ἓναν καστανά... Πὼς μοῦ μύρισαν ἀλήθεια τὰ κάστανα!... Μὰ ὁ νοῦς μου ἦταν ἀλλοῦ... Τὴν πείνα μου δὲν τῆνε σκεπτόμουνα πιά... ναί... θαρρῶ πὼς δὲν πεινοῦσα πιά ἐκείνη τὴν ὥρα... Μόνο νά! ἔνιωθα κάποιον βάρους ἐδῶ δά... νά, ἐδῶ, πάνω στὸ στομάχι. Κι ὕστερα ἔνιωσα σ' ὅλο μου τὸ κορμί... κάτι... νά! Πὼς νὰ τὸ πῶ... σὰ νὰ μ' ἔτρωγαν χιλιάδες μερμήγκια... ναί, ναί, ὅπως ὅταν ἔχετε πολλές ψεῖρες καὶ δὲν ξέρετε ποῦ νὰ πρωτοξυστεῖτε... ἔ; καλὰ δὲ λέω; Θὰ τὸ προσέξατε... δὲν μπορεῖ! Νά, βλέπετε, τὰ ἔχω χαμένα... Εἶχατε σεῖς ποτέ σας ψεῖρες; Κι ὕστερα ἓνας ἀχνὸς ἴδρος εἶχε ἀνάψει ὅλο μου τὸ κορμί... Καὶ μὲ συγχωρεῖτε κιόλας, μὰ πρέπει νὰ τὸ πῶ κι αὐτό: Γιατί εἶπα πρέπει; Τίποτα δὲν πρέπει, μὰ...

Δὲ μοῦ λέτε: Γιατί ὅταν εἶναι πολὺ ταραγμένα τὰ παιδιὰ τοὺς ἔρχεται ἔτσι... νὰ κάνουν τὸ ψιλὸ τους, μὲ συγχωρεῖτε ὅμως... ἔ; Σᾶς ἔτυχε καμιὰ φορά;...

Μόνο αὐτὸ συλλογιζόμουνα κείνη τὴν ὥρα... μόνο αὐτό. Καὶ ξαφνικὰ ἔνιωσα κάτι πίσω μου... Ἐνιωσα πὼς κάποιος μὲ... ὠχ πὼς νὰ σᾶς τὰ πῶ!... νά, ἔνιωσα κάποια δύναμη ποῦ μὲ τραβοῦσε, ποῦ μὲ τραβοῦσε καὶ μ' ἀνάγκαζε νὰ γυρίσω... Μοῦ φάνηκε πὼς κάποιος σιδερένιο χέρι σὰ μιὰ τανάλια μὲ εἶχε γραπῶσει ἀπὸ τὸ σβέρκο καὶ μ' ἀνάγκαζε νὰ γυρίσω πίσω... Τί παράξενα πράματα! Λέω παράξενα, γιατί σὰ γύρισα δὲν ἦτανε κανεὶς κοντὰ μου... Πολὺ πιὸ πέρα, εἶναι ἡ ἀλήθεια, στεκότανε κάποιος καὶ φαίνεται θὰ μὲ κοίταζε... Γιατί

όταν τὸν κοιτάξα, κι ἐγώ, οἱ ματιές μας ἀνταμωθήκα-
νε... Τί βαριά ματιά!... Σὰ βαρίδι τὴν ἔνωσα νὰ κα-
τεβαίνει μέσα μου...

"Ὄστε λοιπὸν ἔτσι; Εἶναι λοιπὸν ἄνθρωποι πού ἔχουν
τέτοιες ματιές... "Ὄστε... ἀνάθεμά τονε αὐτὸν τὸ βή-
χα... "Ὀχι γι' αὐτό... Μόνο νά! ἀνεβαίνει ὁ πυρετὸς καί,
ὄλο λέω... λέω...

Ποῦ ἤμασταν; "Α!... ναί... Μόλις μὲ εἶδε λοιπὸν νὰ
τοῦ κάνω τὸ μάτι ξεκίνησε ἀργὰ ἀργὰ πρὸς τὸ μέρος
μου.

Χάρηκα! 'Ανατρίχιασα.

"Ἡ μάνα μου περίμενε... τὰ κάστανα μοσχοβολούσα-
νε... Ἦταν ἕνας βρομιάρης! ἕνας βρομιάρης! Κοίταξα
τοὺς ἄλλους τοὺς μουσιουῦδες... Νὰ ἦταν τουλάχιστον
κανένas ἀπ' αὐτούς!... Μὲ πῆγε κάπου... Ἐκεῖ δὲ κον-
τά... Πότε φτάσαμε... πότε ἀνεβήκαμε... δὲν τὸ κατὰ-
λαβα... Μὰ πῶς κρύωναν τὰ χέρια του... καί μὲ ἤθελε
ὀλόγυμνη. "Ε, βέβαια, ἔλεγα μέσα μου, ἔτσι θὰ κάνουν κι
οἱ ἄλλες... μὲ τὸ δίκιο του ὁ ἄνθρωπος... μὲ τὰ λεφτά
του! Ψέματα;... Πῆγε νὰ μὲ φάει... μὰ πῶς ἔκανε!...
Θεριὸ ἀνήμερο... "Εβγαζε ἀφροὺς ἀπ' τὸ στόμα του...
ναί! ναί! σᾶς βεβαιῶ... ἔβγαζε ἀφροὺς... καλὰ, βέ-
βαια... θὰ ἦτανε τὰ σάλια του... μὰ ἐμένα, ἔτσι σὰν
ἀφροὶ μοῦ φανήκανε... κι ἔτσι μ' ἐκεῖνο τὸ στόμα ἤθελε
νὰ μὲ φιλήσει... πῶς σιχάθηκα... μὰ πάλι ἔλεγα... μὲ
τὸ δίκιο του ὁ ἄνθρωπος... μὲ τὰ λεφτά του! Ψέμα-
τα;... Πόνεσα! "Ὀχ! πῶς πόνεσα! Σᾶς ὀρκίζομαι, πο-
τές μου δὲν εἶχα πονέσει ἔτσι στὴ ζωὴ μου... ποτές μου.
Μὰ τί ἦτανε κεῖνος ὁ πόνος!... Κι αὐτὸς... στὴν ἀρχή

ξαφνίστηκε. Κι οὔτε μπορούσε νὰ τὸ πιστέψει. "Ἐπειτα
σὰν κατάλαβε, σὰν πίστεψε, ἅμα τοῦ εἶπα... θαρρεῖ
καί... ναί! ναί!... ὅσο πονοῦσα ἐγώ!... τόσο αὐτὸς...
Στὰ τελευταῖα μὲ παράτησε... ἦρθα λίγο στὸν ἑαυτὸ
μου... Τί σίχαμα... Τί ἀναγούλα μοῦ ἦρθε. Κι ὕστερα
ρίχτηκε αὐτὸς πάνω στὸ κρεβάτι – ἕνα βρόμικο κρεβά-
τι... πολὺ πιὸ βρόμικο κι ἀπὸ τῆς μάνας μου! ρίχτηκε
ἀνάσκελα σὰ βουβάλι... Ἦτανε λαχανιασμένος... κι
ἀκόμα τὰ σάλια του!... "Ὀλο φουσκάλιτσες σὰν ἀ-
φρός... Μὰ ἔγὼ πονοῦσα ἀκόμα... κι ἤμουνα δρωμένη
μούσκειμα... ἀναμμένη... Πονοῦσαν καί τὰ χεῖλια μου,
γιατὶ τὰ ἔχα δαγκάσει... ἐπίτηδες γιὰ νὰ μὴ φωνάζω,
γιατὶ φοβόμουνα... ξέρετε ἡ ἀστυνομία... οἱ σταυρωτῆ-
δες... τὸ εἶχα μάθει κι αὐτό... πῶς σὰ δὲν εἶσαι γραμ-
μένη!... Ἐτρεμα ὀλόκληρη... Δὲν μπορῶ... Νά! τόσοσ
καιρὸς πέρασε κι ἀκόμα τὸ θυμᾶμαι... ναί, δὲν μπορῶ
νὰ σᾶς πῶ τὸ πόσο πόνεσα... "Ὀχ! πῶς εἶχα πονέσει!...
Τοῦ εἶπα:

– Μοῦ δίνετε σᾶς παρακαλῶ... γιὰ νὰ... γιὰ νὰ πη-
γαίνω...

– Νὰ σοῦ δώσω;... Τί; Τί θέλεις νὰ σοῦ δώσω;...

– Μὰ νὰ... ξέρω κι ἐγώ... τὰ λεφ... τὰ λεφτά...

– Μπὰ πού νὰ σὲ πάρει ὁ διάλογος!... Μωρὴ ἐσύ εἶσαι
βρόμικη σὰ... μωρὴ βρομᾶς ὀλάκερη, κι ἔχεις καί μού-
τρα νὰ μοῦ ζητᾶς καὶ λεφτά;... Μωρὴ, ἂν ἦταν μὲ λε-
φτά, ἐγὼ ἔπαιρνα κορίτσι σὰν τὸ κρὺο τὸ νερὸ μωρῆ.

Κι ἄρχισε νὰ μὲ κοιτάζει... ὅπως στὴν ἀρχή... Ἐγὼ
τὰ ἔχασα, ἔτρεμα ὀλόκληρη... ὕστερα μ' ἔπιασαν τὰ
κλάματα...

Ἐκεῖνος εἶπε :

– Σκάσε γρουσούζα !... Σκασμός !

Καὶ πετάχτηκε ἔξω. Κάτω τὰ ἄβαλε μὲ τὸν ἄνθρωπο, μὲ τὸν ξενοδόχο νὰ ποῦμε. Δὲν ἤθελε νὰ πληρώσει γιατί λέει... Τσακώθηκαν. Τέλος πλήρωσε.

– Καλὰ μωρὴ κούρβα ! φώναξε ὁ ξενοδόχος. Ξαναέλα καὶ βλέπεις !...

Μὲ τὰ κλάματα ξαναπήγα στὴ μάνα μου, δίχως πεντάρα... Γιατὶ σὰς εἶπα δὲν ἤξερα ἀκόμη τίποτα, οὔτε τὴ βρόμικη ἀρρώστια, μήτε πῶς κινδύνευα νὰ μείνω κι ἔγκυος... Μόνο τὸν πόνο εἶχα στὸ νοῦ μου... τὴν ἀναγούλα... Κι ὅλα αὐτὰ δίχως πεντάρα...

Ἐκεῖνη δὲ μίλησε... Μόνο ἀνοιγόκλεινε βιαστικά, νευρικά τὰ μάτια της καὶ σούρωνε τὰ χεῖλια της ὅπως συνήθιζε σὰν ἤθελε νὰ πεῖ καμιὰ μεγάλη βλαστήμια... καμιὰ φοβερὴ κατάρρα.

Ἐγὼ εἶπα μέσα μου: « Ξανά ! Τώρα ξέρω πιά τί πρέπει νὰ κάνω... »

Εἶχα μάθει βλέπετε.

.....

Αὐτὴν τὴ φορὰ ἦταν ἓνας καπελάτος μὲ παλτὸ καὶ μὲ γραβάτα. Φοροῦσε καὶ δαχτυλίδια. Τί ὁμορφα ! Ἄντρακλας, ὡς ἐκεῖ πάνω... ὁμορφος ἄντρας !... Μὲ πῆγε σὲ κάποιον μέρος ποὺ ἦτανε κι ἄλλες γυναῖκες... τέτοιες ! Ξέρετε, ὅπως ἤμουνα κι ἐγὼ τώρα πιά. Στὸ δρόμο περπατοῦσε ἀλάργα... Ντρεπότανε φαίνεται νὰ τονε βλέπει ὁ κόσμος μαζί μου. Μὰ εἶχα καὶ κάτι χάλια... κάτι μοῦτρα : ὅπως εἶδα ὕστερα στὸν κατρέφτη. Βλέπετε εἶχα

κλάψει... Τὰ δάκρυα πασαλείφτηκαν μὲ τὸ σουβὰ καὶ μὲ τὸ κάρβουνο τοῦ σβησμένου σπέρτου... Κάτι μοῦτρα !... Τὸν ἔβαλα καὶ πλήρωσε τὸ δωμάτιο... Ἐ ; Εἶχα πιά μάθει !... Μάλιστα, ἄφησα τὴν ντροπὴ κατὰ μέρος... Ντροπὴ ; Τί πάει νὰ πεῖ ντροπὴ !... Γυναῖκες σὰν κι ἐμᾶς, μποροῦν νὰ ἔχουνε ντροπὴ !... Τὸν ἔβαλα καὶ μὲ πλήρωσε πρῶτα... Βλέπετε τί εἶναι κανεὶς ὅταν ξέρει ; Ἐσκανε στὰ γέλια ὅταν κοίταζε τὰ μοῦτρα μου. Μὰ μοῦ φέρθηκε καλά. Ἐτσουζε ! Ἐτσουζε ! Σὰ νὰ μ' ἀκουμποῦσαν ἀναμμένα καρφιά. Πόνεσα κιόλας, δὲ λέω : ὄχι ὅμως ὅπως μὲ τὸν ἄλλο...

Ἦχ πῶς εἶχα πονέσει !...

Μοῦ φέρθηκε σχεδὸν σὰν πατέρας... ὅλο μὲ φιλοῦσε, μὲ χάιδευε... Εἶχα γδυθεῖ μόνη μου τὸ ἤξερα πιά... Τί ἀστεῖο μοῦ φάνηκε, ὅταν τὸν εἶδα σὰ μωρὸ παιδί νὰ μοῦ βυζαίνει τὰ στήθια. Κι εἶχα κάτι στηθάκια τότες !... Τί ἀστεῖο ποὺ μοῦ φαινότανε... Γιατὶ στὴν ἀρχὴ... πῶς νὰ σὰς τὸ πῶ ;... Ὑστερα παρατήρησα πῶς στὸ κάθε στήθος μου εἶχε μιὰ ρωγίτσα... γιατί στὴν ἀρχὴ... ναὶ βέβαια... τὸ ξέρετε... δὲν μπορεῖ... Πότε πότε μὲ ρωτοῦσε ἂν καταλαβαίνω τίποτα. Δὲν ἤξερα τί ἤθελε νὰ καταλάβω, αὐτὸς ὁ χριστιανός... Ἐγὼ γαργαλιόμουνα, ξανάρχισα νὰ πεινῶ, συλλογιζόμουνα τὴ μάνα μου ποὺ περίμενε... Τὸ σπίτι... Ξαφνικά, χτύπησαν ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα. Κάποια βραχνὴ φωνὴ φώναζε ἄγρια :

– Ἄντε ! Μιὰν ὥρα κάνατε !... Εἶναι κι ἄλλοι... περιμένει ὁ κόσμος.

Ἐγὼ τρόμαξα. Σὰ ρολοὶ χτυποῦσε ἡ καρδιά μου. Νόμισα πῶς ἦτανε οἱ σταυρωτῆδες... Ἦξερα πῶς

σάν δὲν ἦσουνα γραμμένη... μὰ θαρρῶ σᾶς τὸ ἔχω πεῖ
αὐτό... Ρίχτηκα στὴν ἀγκαλιά του, ἔτσι γυμνὴ καθὼς
ἦμουνα ἀκόμα, στριμώχτηκα σὰ γατάκι πάνω του. "Α!
τί καλὰ πού ἦμουνα πάνω στὸ πελώριο ἐκεῖνο στήθος!...
Τί καλὰ!

Ἐκεῖνος ὅλο ἔλεγε :

- Μὴ φοβᾶσαι μικρό... δὲν εἶναι τίποτα... τίποτα...
μὴ φοβᾶσαι...

Κι ὅλο ἔσκανε στὰ γέλια κοιτάζοντας τὰ μούτρα μου
στὰ χάλια πού ἦτανε.

Πῶς ἐνιωθα τὸν ἑαυτό μου ἐκεῖ, κοντὰ σ' αὐτὸν τὸ
δυνατὸ ἄντρα! Ἀκόμα κι ὅλοι οἱ σταυρωτῆδες νὰ ἐρχόν-
τανε ἐκείνη τὴν ὥρα... Πεινοῦσα ὅμως, πεινοῦσαν καὶ
στὸ σπίτι... Ἡ μάνα μου περίμενε... Ψώνισαμε. Οὐ!
καὶ τί δὲν ψώνισαμε κείνο τὸ βράδυ!... Μόλις φτάσαμε
στὴν αὐλὴ ἔμπηξα τίς φωνές...

- Ψώνια!... Ψώνια παιδιά!... Θὰ φᾶμε ἀπόψε!...
Θὰ πασχαλιάσουμε!...

Χαιρόμουνα... γελοῦσα... γελοῦσα τόσο ἀπὸ τὴ χαρὰ
μου, πού τὰ μάτια μου βούρκωσαν.

Ἄ Κώστας μας ἦτανε μικρός, δὲν καταλάβαινε. Ἡ
μάνα μου σούρωνε τὰ χεῖλια της, μὰ τὸ πιρουνὶ της
ἔτρεμε... ἔτρεμε...

Μεθυσμένος ὁ γέρος σηκώθηκε νὰ φάει... κι εἶχε μιὰ
ὄρεξη!... Θυμάμαι!...

.....
.....

Ἀπὸ τὴ μέρα κείνη δὲν ἔλειψε πιά τίποτα στὸ σπίτι.

Ὁ Κώστας πήγαινε ταχτικά σχολεῖο... ὁ μπαμπὰς δὲ
μεθοῦσε πιά τόσο συχνὰ κι ἡ μάνα μου κοιτάζε τὸ νοι-
κοκυριό... Ἔτσι ἔβηγε. Κι ἔφτυνε κιόλας... Μονάχα
ἐγὼ ἔχυνα πύρινα δάκρυα νύχτες ἀλάκερες, κουβαρια-
σμένη πάνω στὸν καναπέ...

"Ὅταν γυρνοῦσα κουρασμένη, σακατεμένη, φοβισμέ-
νη, μήπως καὶ πῆρα τὴ βρόμικια ἀρρώστια κι ἔβλεπα τὴ
μάνα μου νὰ μὴν ξεσηκώνεται, νὰ τῆς φαίνονται ὅλα
φυσικά...

"Ἄχ! πῶς τὴ σιχαινόμουνα!

Ποῦ νὰ καταλάβω ἐγὼ τότε πῶς τὸ σαράκι τῆς ἀθλιό-
τητας εἶχε ἀποτελειώσει πιά τὸ ἔργο του μέσα στὴν ψυχὴ
της!... Τὴν εἶχε πιά ἀποκάμει... Μὰ ἔγω ἔλπιζα... Ἐ-
βαλα ὅλα μου τὰ δυνατά... "Ὦχ! κι αὐτὸς ὁ βήχας!...
ἐπαναστατοῦσα... Ἔτσι περνοῦσαν οἱ μέρες, μιὰ μιὰ...
κι οἱ μῆνες... καὶ τὰ χρόνια!... Ὑστερα - γιατί καὶ
δουλειὰ βρῆκα, καὶ ἴσως νὰ μποροῦσα. Ἔτσι θαρροῦσα,
ἔτσι μοῦ φαινόταν... Τότες ἀκόμη μοῦ φαινότανε εὐκο-
λα τὰ πράματα... "Ὅμως ἄμα δοκίμασα. Τότες κατάλα-
βα πῶς... ν' ἀποκατασταθῶ... Μπᾶ! ἂν ἦτανε ἔτσι μὲ τὸ
νερὸ μονάχα νὰ κόβεται... Μὲ εἶχε πάρει πιά τὸ ρέμα...
Κι ὅταν θέλησα νὰ τὰ παρατήσω... Ἄχ!

Μὰ τί τὰ λέω;

...Τί σᾶς τὰ λέω ἐσᾶς;...

ΤΟ ΠΡΑΜΑ

*Sunt lacrimae rerum
et mentem mortalia tangunt.*

ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ (*Αινειάδα*, I, 462)

ΩΣ ΦΑΙΝΕΤΑΙ, θά πῆγε νά τόν ἀντικόψει, γιατί ἐκεῖ-
νος :

– Σκάσε, μωρή!... Ὁξω εἶπα!

Μά κι ὁ Μπάμπης τὸ Καριπάκι κατάλαβε κι αὐτὸς τὸ
φταίξιμό του καὶ τὰ μάζωξε.

Ἄ!... Ὅλα κι ὅλα! Σὰ μιλάει ὁ Νότης στὶς γυναῖ-
κες, ἄς κοιτάζει ὁ καθένας τὴ δουλειά του. Κοντὸς ψαλ-
μὸς ἀλληλοῦια!

Ἐδῶ βλέπεις πρόκειται περὶ συμφέρο. Ἡ φίλια φίλια
λέει ἓνας λόγος, καὶ τὸ νιτερέσο νιτερέσο. Μὲ τὸ τίποτα,
οἱ σιρόφες σηκώνουνε κεφάλι : Γιατὶ βέβαια, ἴσαμε τὸ
σήμερα τὴ μέρα ὁποιανῆς τῆς βαστοῦσε ἄς ἔκανε νὰ πεῖ
κουβέντα. Ὅμως ἀκούσανε κανένα νὰ τῆς παίρνει τὰ
πάρτια ;... Ἄιντε ἄιντε !...

...Κι ὕστερα πέταξε πάει !... Χαιρέτα μου τὸν πλά-
τανο.

– Ὅχι δηλαδῆς περὶ κακία, μὰ τὸ σωστό, τὸ δίκαιο,
ἐκεῖνο ποῦ εἶναι : Στῶν ἀντράδων τίς δουλειές δὲν ἀνα-
κατεύονται, δὲν πρέπει ν' ἀνακατεύονται τὰ θηλυκά,
αὐτὸ εἶναι τὸ ἴσιο.

– Καὶ... ξέρει τί κουβεντιάζει ὁ Νότης. Γέρασε ποῦ
λέει κι ὁ λόγος, μὲς στὰ καλὰ σπίτια... γι' αὐτὸ κι ὅταν
κάνει κουμάντο, ἄκουε καὶ μὴ μιλάς, τὸ καλὸ ποῦ σοῦ

θέλω. Κάνε τὸ κορόιδο κι ἔννοια σου. Ἐδῶ βλέπεις, εἶν' ἐμπόριο στὴ μέση... Τὸ καλὸ σπίτι θέλει κυβέρνηση, κι ὄχι ἔτσι... σαχλαμποῦγλες.

- Νά, βλέπεις, ἡ Φεφρονία, ἄς ποῦμε πού ἄνοιξε ἔξι σπιτία ἴσαμε σήμερα, μάλιστα ἔξι. Ναί, ναί, ἡ Φεφρονία.

- Ποιὸ εἶναι τὸ χαῖρι της περικαλῶ ;

Ἵρίστε ;...

Καὶ βέβαια !... Σωστός ὁ λόγος, πὼς δὲν εἶναι φταιξιμο τῆς Φεφρονίας ἂν βουλιάζανε ἔτσι καὶ ρημάζανε ἀπανωτὰ καὶ τὰ ἔξι, πού τὰ βλεπες καὶ τὰ χαιρόσουνα, με πράμα κιάλας σὰν τὸ κρῦο νερό... πρῶτο πράμα, ἀθήρας, σὰν τῆς μάνας σου τὸ γάλα, ἀδερφέ μου, σωστό καϊμάκι. Ἐνάθεμα τῆς περιστάσης, πές !... Καλὰ ματάκια μου, σωστός ὁ λόγος σου· δὲ λέω δηλαδή, ἀλλὰ μὰ τὸ Θεὸ πού λατρεύεις, ἄντρα θὰ μοῦ πείς ἐκεῖνον τὸ Μιστόκλη τὸν Γκαβέση; Εἶν' αὐτοὶ μωρὲ ἄνθρωποι γιὰ κουμάντο ;...

Τὸ καλὸ σπίτι θέλει κυβέρνηση! Αὐτὸ ξέρω, αὐτὸ λέω. Ἵτσι καὶ τὸ καλὸ πράμα θέλει τὸν πραγματευτὴ του.

- Ἵ, λοιπόν. Δὲν εἶναι γιὰ τὸν καθένα τὸ ἐμπόριο. Ἐλίμονο τώρα δηλαδή, ἐδῶ πού τὰ λέμε, ἀλίμονο ἂν ἄφηνε ὁ Νότης τὴν Εὐανθάρα, νὰ κάνει λέει τοῦ κεφαλιοῦ της.

- Ἐκόμα δῶ εἶσαι ρὲ μύξα !... Χάσου, μωρή !... Χάσου εἶπα !...

Κι ὕστερα Χριστοὶ, Παναγιές, πεθαμένα.

- Ἵ Ἐντρονίκη - τώρα, ψεύτικο ἦτανε, ἀληθινὸ ἦτανε τ' ὄνομά της ;... θὰ σὲ γελάσω· μιὰ φορά, ἔτσι τὴνε λέγανε - ἡ Ἐντρονίκη... μμ !... σκουπιδόχορτο.

Βγαίνοντας νὰ πάει στὴ σάλα βρόντησε τὴν πόρτα.

- Ὡστε... ἔτσι, ἔ ;... Ἐλα δῶ μωρή !... Ἐδῶ εἶπα !

- Βρὲ τὴν ἄτιμη ! Ἐς τὰ βλέπει τὸ Καριπάκι πού πῆγε νὰ πάρει τὸ μέρος της.

- Ἐδῶ εἶπα !

Μωρὲ ὅποιοι δὲν εἶδε κείνην τὴ μέρα τὸ μούτρο τοῦ Νότη, τίποτα δὲν εἶδε, μὰ τὸ σταυρό. Ὠντας ξεπρόβαλε ὁ μαῦρος πίσω ἀπ' τὴν πόρτα, ἔ, ρέ ! ποιὸς εἶδε τὸ Θεὸ καὶ δὲν τονε φοβήθηκε !

Πάντα βαθουλά, πετσί καὶ κόκαλο ἦτανε τὰ μάγουλά του· ἀπ' τὸ χασίσι, ὁ σκυλάραπας, ὁ βλογιοκομμένος. Καὶ τὰ μάτια του σὰ γοῦβες καὶ μέσα αἶμα, ἀπ' τὸ πιότὸ· μὰ ἄλλο νὰ τὸ λέει κανεὶς κι ἄλλο νὰ τὸν ἔβλεπε. Πόσ' παράδες κάνουν τ' ἀγρίμια στὸ λόγγο· μόνο τόσο σοῦ λέω... Ὡμως καὶ τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιο ! Γιατὶ τὸ ἄδικον οὐκ εὐλογεῖται ! Ἵέματα ; Ἵτανε νὰ μὴ σκάσει καὶ νὰ μὴν κρεπάρει κανεὶς ; Ἵτανε νὰ μὴ δαγκώνεις τὰ χεῖλια σου ἀπ' τὸ κακό σου ;... Κι εἶχε δυὸ χειλάκια, νά, τόσα δά, σὰ μελανὰ στενὰ σιρίτια. Νὰ σοῦ βροντάει λέει τὴν πόρτα ματάκια μου, στὰ μούτρα ! Μὰ ἦτανε νὰ μὴν τὴνε ξεσκίσεις σὰ σαρδέλα ;

Σῶσον Κύριε ! Ἐκεῖνα τὰ σμιχτὰ τὰ φρύδια τὰ ξεσηκωμένα. Καὶ πού νὰ βγάλει φωνή ! Ἐφοῦ ἔτρεμε σὰν τὸ ψάρι. Καταλαβαίνεις βέβαια τὸ θυμὸ πού ἔβραζε μὲς στὰ μαλλιαρὰ τὰ στήθια τοῦ ξερακιανοῦ, τοῦ στενοθώρακα ἐκεῖνου ἄντρα. Γιατὶ ἦτανε καὶ στενόκαρδος ὁ Νότης, ἀψύς, μπαρούτι μονάχο... Ἐκοῦς ἐκεῖ, λέει ! Ἐδῶ, νὰ μὴ σηκώνεις κουβέντα ἀπὸ ἄντρα, καὶ νὰ σοῦ σηκώνει κεφάλι, νὰ σοῦ κοντραστάρει, ποιὸς ; Ἐνα ξόανο ! Μιὰ παλιοσκρόφα !

- Τὸ σταυρ... τὸ... τὸ σταυρό σου!

Κι ἔτσι ἔτρεμε πὸν χάλασε ἡ χωρίστρα του, τὰ κατσαρά μαλλιά, πὸν γυαλίζαν ἀπ' τὸ τριανταφυλλόλαδο. Ἐνα τσουλούφι ἔπεσε στὸ κούτελο καὶ δὲν ἄφησε νὰ στάξουν οἱ κόμποι ὁ ἴδρος.

Ποῦ νὰ τρυπώσει ἡ Ἀντρονίκη!

Εἶπεν ἡ Ρόζα:

- Καλὰ νὰ πάθει! Ἀπ' τὸ ξερό της...

Ἡ Ρόζα ξαπλωμένη ἀνάσκελα στὸ μιντέρι τῆς σάλας ἀνασήκωσε λίγο τὸ λαιμό της, νὰ δεῖ τί τρέχει.

Τὰ ξανθὰ ἀπ' τὸ δέξυζενέ μαλλιά της -πρὸς τὴ ρίζα ἦτανε λίγο καστανὰ- κομμένα πόλλα, πῆγαν κι ἤρθαν γύρω στ' αὐτιά της. Ὑστερα ξύστηκε, ξανάπεσε πάλι, κι ἔβαλε τὸ ἄνα γόνατο πάνω στ' ἄλλο. Χίλιες φορὲς καλύτερα νὰ βλέπει, μπαίνοντας ὁ μουστερὴς τις γάμπες, παρὰ νὰ τὸν παρακαλᾷς μὲ λόγια.

Φούμαρε, περίμενε, ἦταν ἀκόμα νωρίς.

- Ποιὸς τῆς φταίει;... Ἀπ' τὸ ξερό της...

Εἶναι ν' ἀνακατεύεται τώρα στίς δουλειὲς τῶν ἀντράδων;

Ποῦ ἀκούστηκε αὐτό; Γιατί λέει καταδέχθηκε δυὸ νύχτες τώρα, ἀπανωτά, νὰ πλαγιάσει μαζί της ὁ Νότης, τὸ κομπόδεσε κιόλας, καὶ σοῦ κάνει τὴ μαμά!

Ἄκουῖς πράματα;... Μούρη μου!... Ἄν ἦτανε κακομοῖρα μου νὰ γίνονται ἔτσι, ἄντε, ἄντε, οἱ μαμάδες;... ὅλες μαμάδες θὰ ἴμασταν. Κι ὕστερα ποιὸς θὰ δούλευε; Ὁχι, πὲς μου σὲ παρακαλῶ, ποιὸς; Γιὰ νὰ λέει κανεὶς καὶ τὴν ἀλήθεια, ὁ Νότης τὸ παιδί ὄχι δηλαδὴ πὸς θέλησε νὰ κάνει ἀπιστίες στὴ μαμά, στὴν Εὐανθάρρα, μὰ

νά, ἔτσι ἀδερφέ, ... κι ἐδῶ πὸν τὰ λέμε, ὀρίζει ἡ δὲν ὀρίζει τὸ πράμα του; Εἶναι νοικοκύρης στίς γυναῖκες του ἡ δὲν εἶναι; Ἐ, τὸ λοιπόν, ἀφοῦ ὀρίζει ὁ Νότης, νοικοκύρης εἶναι νὰ κάνει τὸ γοῦστο του.

Τὸ σωστό δηλαδὴ, τὸ δίκαιο, ἐκεῖνο πὸν εἶναι.

Εἶχε ἀνάγκη τώρα ὁ Νότης νὰ προσπέσει; Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε δά. Ἐδῶ, κοτζάμου Εὐανθάρρα καὶ δὲ μίλησε γιατί μὴπως κι αὐτὴ, νοικοκυρὰ γυναῖκα, μὴπως δὲν τὸ καταλάβαινε πὸς ἂν ἔκανε πότε πότε ὁ Νότης τὸ γοῦστο του, εἶναι γιατί πέφτανε κεσάτια καὶ δὲν ἤθελε νὰ τις ἀφήνει νὰ συνηθίζουσε στὴν τεμπελιά καὶ νὰ τρῶνε ἔτσι μόνο, χαράμι τὸ ψωμί οἱ ἀκαμάτρες; Νὰ τρῶς ψωμί ἀπ' τὸ χέρι του, δὲ λέω, μὰ κατάλαβέ το κιόλας! Ἐχτίμησε τὸ ψωμί πὸν τρῶς!... Νὰ λέει δηλαδὴ κανεὶς καὶ τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιο: τὸ σωστό, ἐκεῖνο πὸν εἶναι. Μὰ ἔλα τώρα πὸν ἡ βαθρακόμυαλη θάρρεψε ματάκια μου κι αὐτὴ πὸς τῆς ἀφήσανε μακρὸ σκοινί, καὶ σοῦ κάνει τώρα καὶ τὸν καμπόσο! Μωρὲ καλὰ τὸ λέει μιὰ κουβέντα: Θεὸς νὰ ἔχεις τὸ κεφάλι σου ἤσυχο; Κράτα τὴ θέση σου, μὴ δίνεις ποτὲς πρόσωπο στὸν κατώτερο.

- Τὰ ἤθελε καὶ τὰ ἔπαθε, ποιὸς τῆς φταίει!...

Κι ἡ Ρόζα ἔτσι συλλογισμένη, ἀποσώνοντας τὸ τσιγάρο της, γύρισε ἀπ' τὸ ἕνα πλευρό, γιὰ νὰ μὴν τὴν πάρει κι αὐτὴν ἡ μπόρα, γιατί ὁ Νότης σὰ θύμωνε, πολὺ τὸ ἤθελε θαρρεῖς νὰ ξεσπάσει σ' ὅλες;

- Νὰ κάνει αὐτὴ, νὰ βρίσκουμε μεῖς... Μωρὲ καλὰ νὰ τῆς κάνει...

Κι ἄντε... νὰ μὴ λὲς δηλαδὴ πὸς μιλάει ὅλο γιὰ τὸν ἑαυτὸ της ἡ Ρόζα. Ἄντε καλὰ, δὲ μιλάει γιὰ κείνη, μὰ

ἀδερφέ, νά κι ἡ Πόπη. Γιατί δηλαδή; Μονάχα ἡ Ἄντρο-
νίκη γέννησε τὸ μεγάλο τ' αὐγὸ; Ψυχὴ δὲν ἔχει ἡ Πόπη;
Πόσες φορές, καλοκαίρι ἀλάκερο, τὴν ἔπαιρνε ὁ Νότης
καὶ πλαγιάζανε μαζί, τότες, πρὶν πάρει ἀκόμα τὴν ἀρρώ-
στια της, τὸ μεγαλόσταυρο νὰ ποῦμε -ναί, τρέχα γύρευε
τώρα ποῦ τὸν ψώνισε- ποῦ ἦτανε καινουργιοφερμένη τό-
τες! Καὶ τοῦ ἔκανε κιόλας καὶ τὰ γούστα, καὶ τὴ σάπιζε
τὴ δεύτερη μέρα ἡ Εὐανθάρα στὸ ξύλο μὲ τὴν ταβανό-
σκουπα, ἐξαιτίας ἓνα τίποτα ποῦ ἔψαχνε καὶ τὸ ἔβρισκε
σὰν ἀφορμὴ. Καὶ τί τοῦ κόστισε ἡ Πόπη; Σχεδὸν τζάμπα.
Κάτι ἔδωσε τότες τῆς προζενήτρας τῆς κερ' Ἄννίκας,
καλὴ της ὥρα, ποιὸς ξέρει ποῦ νὰ ἔναι, λένε μάλιστα πὼς
τώρα μεγάλωσε κι αὐτὴ ἡ ἐπαρχία, κι ὕστερα ματάκια
μου, δυὸ πουκαμίσις καὶ κάτι βρακιὰ τῆς συχωρεμένης
τῆς Λέλας. Θεὸς σχωρὲς' τὴν, καλὸ παιδὶ κι αὐτὴ... τῆς
Λέλας καλὲ ποῦ κακὸ νὰ μὴν ἔχεις, τὴνε θέρισε τότες τὸ
χτικιό· καὶ κάτι ἄλλα μικροπράματα, δυὸ φοῦστες τῆς
Εὐανθάρας κι ἓνα ζευγάρι καινούργια γοβάκια ποῦ ἦτανε
στενά γιὰ τίς ἄλλες καὶ ποῦ τὰ ἔφερε τότες τὸ Καριπάκι,
τότες ποῦ διαρρήζανε τὸ μαγαζὶ στὴν Καπνικαρέα καὶ
δὲν τοὺς τ' ἀγόρασε ὁ ἔμπορος, μαζί μὲ τ' ἄλλα, γιατί
λέει κάνε παράταιρα ἦτανε κάνε λαδωμένο θαρρῶ τὸ ἓνα.
Τέλος πάντων, δὲν πρόκειται τώρα, μὰ ἔτσι δηλαδή τὸ
ἔφερε ἡ κουβέντα. Καὶ ὅμως νά! ποτέ της δὲν γκρίνιασε ἡ
Πόπη, ποτέ της δὲν εἶπε κίχ. Κι ὁ Νότης θὰ τὸ κάνει τὸ
χρέος του μὰ μέρα. "Ε!... μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ κι
ἐνέσεις θὰ τῆς κάνει αὔριο μεθαύριο γιὰ νὰ φύγουν τὰ
σπειριά καὶ δυναμωτικά γιὰ τὸ λαιμὸ θὰ τῆς πάρει ἅμα
διορθωθοῦν τὰ πράματα καὶ σιάξουν οἱ δουλειὲς καὶ στὸ

γιατρὸ ἀκόμα, νὰ δώσει ὁ Θεός, θὰ τὴνε πάει καὶ τὰ
δόντια της θὰ σιάξει, κι ὁ ἀγαπητικὸς κάθε Τρίτη βράδυ.
Νά! τί πάει νὰ πεῖ νὰ σοῦ πέσει καλὸ πράμα στὸ χέρι.
Εἶναι νὰ μὴ φέρνεσαι καὶ σὺ σὰν ἄνθρωπος.

- Τί μὲ νοιάζει ἐμένα;...

Εἶπε τεμπέλικα ἡ Πόπη, καὶ χαμογέλασε ἔτσι, ποῦ
φανήκανε τὰ γούλια της.

Πεσμένη στὸ πλευρό, στὸ κρεβάτι τῆς Εὐανθάρας
ἄκουγε τὸ γέρο, μὲ τὸ ξεθωριασμένο τὸ μιραμπῶ στὸ
κεφάλι, ποῦ τῆς ἔριχνε χαρτιὰ καὶ τῆς ἔλεγε καὶ γιατρο-
σόφια.

- Δρόμο εἶπες, ἔ;... Τί δρόμος πάλι νὰ ἔναι αὐτός
ἄραγες;... Μπὰς καὶ θὰ μὲ ξεπροβοδίσουνε ξανά στοῦ
Τσυγγροῦ;...

...Καὶ τὸ γράμμα;... Ἀκόμα νὰ τὸ περιμένω τὸ
γράμμα... καλὰ ντέ! Ποιὸς εἶπε πὼς φταῖς ἐσύ; Δυὰρι
σπαθί, βέβαια, γράμμα εἶναι, μὰ ἔλα ποῦ δὲν ἦρθε ἀκό-
μα; Λὲς τὸ Νικάκι ἄραγες;... "Α, βέβαια τέλειο, ἀπὸ
φόβο μάλιστα ἔβαλα παραπάνω ἀράχνης καὶ λίγο ἀκόμα
νὰ μὲ τσάκωνε ὁ γιατρός... Τέλειο ὅμως.

Κι ἀδιάντροπα τράβηξε τὰ φουστάνια της ἡ Πόπη νὰ
δείξει τοῦ γέρου τί ὁμορφα ἦτανε βαλμένες οἱ ἀράχνης
πάνω στὸ σπυρὶ καὶ ἔτσι μαζί μὲ τίς τρίχες μοιάζανε
βρόμα καὶ ξεγελιότανε ὁ γιατρός.

Καλὸ τὸ γιατροσόφι, ψέματα;

Γι' αὐτό, καί, Γιατράκο ὁ ἓνας, Γιατράκο ὁ ἄλλος.
"Ἦτανε τοῦ σπιτιοῦ παιδὶ ὁ γέρος. Ἄπ' τὸ πρῶι ὡς τὸ
βράδυ, ποῦ τὸν ἔχανες ποῦ τὸν ἔβρισκες στῆς Εὐανθάρας
τὸ σπίτι.

“Ένα ξεθωριασμένο μιραμπώ στο κεφάλι, μιὰ παλιὰ φιστικιά βελάδα στις πλάτες με μακριὰ φαρδομάνικα σαν τούς παπάδες, όπου κρυβόντανε τὰ τριχερά τὰ χέρια του. Κι ἔβλεπες μονάχα στις ἄκριες τὰ μαῦρα νύχια τους.

Φοροῦσε πουκάμισο κατριλιέ, γιακαδάκι, γραβάτα κομπλέ, καφέ καὶ γάλα χρῶμα καὶ τὰ τρία.

Κι ὅλο ἔχωνε τὰ χέρια του στήν κωλοτσέπη – ἓνα κα- νελὶ παντελόνι με δυὸ μελιτζανιὰ μπαλώματα πού τοῦ ἐρχόντανε ἴσαμε τὸν ἀστράγαλο τὰ βρακοπόδια –γιατὶ εἶχανε τέτοια γόνατα– κι ἔβλεπες τὶς ξερὲς τὶς γάμπες με τὶς ἄσπρες τρίχες, γιατί ἦτανε πεσμένες οἱ κάλτσες του. Κι ὅλο ἔβγαζε γόπες πού τὶς μάζευε με τὸ μπαστού- νι του –εἶχε μιὰ καρφίτσα στήν ἄκρη– κι ὅλο τὶς ἀναβε, τὴ μιὰ πάνω στήν ἄλλη, δίχως νὰ χαλᾶ καὶ σπύρτα.

Τὶς ρουφοῦσε ἴσαμε κεῖ πού δὲν παίρνει κι ὅλο στά- χτες καὶ σάλια στὰ ψαρά του γένια. Τὸ μουστάκι του καμένο στις ἄκριες. Κι ἔφτυνε ἀδιάκοπα. Γιατράκος! ἄλλο ὄνομα δὲν εἶχε. Τώρα, τί δουλειὰ ἔκανε; Μυστή- ριο. Γιατὶ κυλιότανε ἀλάκερη μέρα ἐκεῖ μέσα; Ποιὸς ξέρει; “Ἐ πιά, ὅσο γιὰ φαί, κάτι κατάφερνε νὰ μασήσει. Νά, μιὰ μπουκιά ἢ μιὰ, μιὰ μπουκιά ἢ ἄλλη τὴν ὥρα τοῦ φαγιοῦ, ἀπαράλλαχτα ὅπως καὶ τὸ μαδημένο γατάκι, τὸ ψωριάτικο, πού τὸ εἶχε μαζῶζει μιὰ μέρα ἀπ’ τούς δρό- μους ὁ Μπακαλιάρος, αὐτὸς δηλαδὴ π’ ἀνοιγόκλεινε τὴν ὀζώπορτα κι ἔπαιρνε τὰ ριγάλα ἀπ’ τούς μουστερῆδες.

Ἀλήθεια, ὡς κι ὁ Μπακαλιάρος ἀκόμα, αὐτὸς ὁ μεσό- κοπος, πού τονε τάιζε ἢ Εὐανθάρα καὶ τὸν εἶχε βάλει νὰ φυλάει τὴν πόρτα, δουλειὰ δύσκολη γιὰ ἓναν ἄντρα, γιατί πρέπει νὰ ἴχεις συκῶτι βοδινοῦ ν’ ἀκοῦς χωρατὰ αὐτονῶν

πού μπαινοβγαίνουν, καὶ σοῦ βγάζουν τὴν ψυχὴ ὥσπου νὰ σοῦ δώσουνε καμιὰ πενηνταριά λεφτά, καὶ τὸ λοιπόν, ὡς κι ὁ Μπακαλιάρος τὸν ἀγαποῦσε τὸ Γιατράκο.

“Ἐ, μὴν κοιτάζεις τώρα, πού ἔτσι τὸ φέρανε οἱ περι- στάσεις.

Στὰ νιάτα του, ἦτανε ὁ Γιατράκος ἄνθρωπος. Δηλα- δὴ, ἔτσι λέει ὁ ἴδιος, πότε πότε. Τώρα ὁ Θεὸς κι ἡ ψυχὴ του, ἐγὼ μιὰ, νίπτω τὰς χεῖρας μου. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς κάποτε, ἓνα βράδυ πού ἦπτε τόσα βιδάνια κι ἀπο- πιόματα καὶ φούμαρε μάλιστα κάμποσες τσίκες πού τοῦ εἶχανε τρατάρει τὰ παιδιὰ τῆς παρέας πού διασκεδάζα- νε, γιατί τούς ἔλεγε τοῦ κόσμου τ’ ἀστεῖα, ἔλυσε πού λὲς τὴ γλώσσα του, καὶ τὰ ξέρασε ἓνα κι ἓνα. “Ἐ, ρέ, πε- ρασμένα μεγαλεῖα! “Ὅχι λόγια, ἀνάφερε μάλιστα κι ὀνόματα. Τότες δὲ ἦτανε ζωὴ χαρισάμενη καὶ ὑπόληψη, καὶ λεφτὰ με τὴν οὐρά. Ποιὸς ξέρει μάλιστα ἂν δὲν εἶχαν τραχώματα καὶ δὲν κατρολοστάζανε ἀδιάκοπα τὰ μά- τια του, ἔ, λοιπόν, ποιὸς ξέρει ἂν δὲν τὰ ἴβλεπες στ’ ἀλήθεια βουρκωμένα, ἐκείνην τὴν ὥρα πού τὰ ἴλεγε; τὶς παλιὲς τὶς δόξες δηλαδὴ, τότες πού ἦτανε μιὰ φορὰ ἄνθρωπος καὶ τοῦ ἴβγαζε ὁ ἄλλος τὸ καπέλο. Ναί... ναί... “Ἀκου νὰ δεῖς δουλειὰ: Δεκαοχτῶ χρονῶ, λέει, παιδί ἀκόμα καὶ τόσο τ’ ἀγαποῦσε τὰ γράμματα καὶ τὴν γιατρικὴ προπάντων, πού μόνος –δὲ θὰ τὸ πιστέψεις!– ὀλομόναχος με τὴ μελέτη δηλαδὴ καὶ με τὴ συλλογὴ εἶχε ἐφεύρει μιὰ πομάδα. Σαπούνι, μέλι, καὶ κάτι ἄλλες ρί- ζες, κάτι χορταρικά, ποιὸς ξέρει πῶς νὰ τὰ λένε αὐτοὶ οἱ διαβασμένοι, γιατί αὐτὸ δὲν τό ἴπε, ἦτανε τὸ μυστικὸ του λέει, στάξε καὶ κάμποσους κόμπους διόδιο, ἔτσι γιὰ νὰ

δώσει χρώμα και να μην μπορεί άλλος να καταλάβει τι πράμα είναι, και δούλεψ' τα, δούλεψ' τα όσο δέ βαριέσαι. Να ρθει να γίνει μπελτές, κατάλαβες; "Ε, λοιπόν, άλλο που σου λέω κι άλλο να το βλέπει ή ευγενεία σου. 'Η αλοιφή έρχεται και γίνεται με το δούλεμα. Τά πιό νερουλιασμένα στήθια σέ δέκα λεφτά μέσα, πέτρα μονάχη τά κάνεις. "Ας είναι και για ή μουστερίδισσα, μακάρι κι ό,τι θέλεις να είναι, πέτρα μονάχη σου λέω. "Ε, βέβαια να ξέρεις κιόλας να κάνεις και το μασάζι, έτσι το λένε στα έγγλέζικα κάνε στα φραντζέζικα, το μάλαγμα αυτού του είδους. Να ξέρεις δηλαδή να τα μαλάξεις κιόλας, γιατί εδώ είναι ή τέχνη, αυτό είναι το ρεπάνι, που λέει κι ή κουβέντα. Γιατί βέβαια, σάν είσαι άτεχνος, ποιός σου φταίει; Ψέματα; "Υστερα που λές, να ξέρεις να τους δώσεις το λούστρο, και... πιάνεις με τα χείλια σου και πιπιλίζεις τή ρωγίτσα, και τηνε κάνεις σάν τής καρφίτσας το κεφάλι άδερφέ μου. Αυτό να πεις δουλειά. 'Ενάμισι φράγκο το ζευγάρι τότε... τα χρόνια εκείνα που ή δραχμή ήτανε δραχμή. Που να σου μείνει καιρός να φάς ψωμί! Μόλις ξημέρωνε ό Θεός τή μέρα του, δουλειά... και λεφτά, λεφτά με τήν ουρά. "Ομως σήμερα τή μέρα πάει πιά ή τέχνη, πάει. Πέταξε το πουλί! Σου βγήκανε βλέπεις παλιοτσόγλανα, και δουλεύουνε τζάμπα και βερεσέ. "Αμ έλα που τέτοια αλοιφή... μμ! νούκουτου! όσο και να πασιόσουνε, πάει πιά... Κάν' τή δουλειά σου έσύ... Πεισματικά το πήγανε; Θα δούμε μιá μέρα. 'Ο ύπομένων μέχρι στο τέλος, λέει κι ένας λόγος τής έκαλησίας...

- "Αιντε γειά μας, τώρα! Για να ξέρεις δηλαδή

άγορι μου... για να ξέρεις: ήτανε μιá φορά άνθρωπος κι ό Γιατράκος. Και του 'βγαζες το καπέλο τότες, άκους; 'Ακούω να λές... Περικαλώ!... μιá στιγμή, τα καπνά σου παιδάκι μου, γιατί βλέπεις τα δικά μου τα τσιγάρα... "Ωχ! άδερφέ! Τσιγάρα είν' αυτά τα σημερινά;...

Αυτός λοιπόν ήταν ό Γιατράκος, κι όχι σήμερα που ξέπεσε και για ένα κομμάτι ψωμί γλείφει πληγές φαρμακερές, γκαγκραινισμένες. - "Αφταχτο γιατρικό. - Σπάει καλογέρους, ανεβάζει τα ξίγρια, και σου γιατρεύει εκείνες τις όρτσιλες στο πι και φι με πέτρα τής κολάσεως. Να σου βάλει βεντούζα στον άφαλό, ή κοφτές πίσω στην πλάτη... και δέν πās να 'χεις του κόσμου το χτικιο άδερφέ μου, άψε σβήσε, που λές, ώσπου να πεις κύμινο...

...Μά πόσους παράδες κάνουν αυτά; Για ένα κομμάτι ψωμί, και κείνο, στη χάση και στη φέξη, γιατί τώρα βλέπεις, τρέχουν σάν τα τραγιά ό κόσμος, στους άλλους, γιατί έχουν το χαρτί σου λέει ό άλλος..... Τί πληρώνεις! Χαρτί, ταμπέλα..... Το τί σκιτζήδες είναι και του λόγου τους! "Άλλο που σ' το λέω, κι άλλο...

Σά φρόνιμος άνθρωπος ό Γιατράκος, δέν ανακατευότανε στα έσωτερικά του σπιτιού.

Μή δά και του 'πεφτε λόγος πιότερο άπ' ό,τι έπεφτε και στο γδαρμένο γατί του Μπακαλιάρου που δέν ξέρω κι εγώ γιατί το φυλάγανε κεί μέσα το ψωριάτικο; Γι' αυτό κι όταν ξεπρόλαβε κι ό Νότης, τούρκαρος πίσ' άπ' τήν πόρτα...

- ...Κάν' το κορόιδο, έσύ!

Εἶπ' ὁ Γιατράκος στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του καὶ δὲν ξεκολλοῦσε τὰ χεῖλια του ἀπ' τὸ γόνατο τῆς Πόπης.

Μὰ κι ἡ Πόπη δὲν ἔδινε πεντάρα γιὰ τίποτα. Τὸ καλύτερο ποῦ εἶχε νὰ κάνει.

Ἄλλιώτικο κορίτσι. Ὅχι μόνο γιατί –ἔτσι ποῦ τὸ 'βαζα καμιὰ φορὰ μὲ τὴν ἰδέα μου σὰν τὴν ἔβλεπα– ὅπως καθετὶ ποῦ τὸ 'χει τσακίσει ἡ ζωὴ, ἔνιωθε μέσα της τὸν ἐθελόδουλο θρησκευτικὸ ἐκεῖνο σεβασμὸ γιὰ καθετὶ ποῦ εἶναι δύναμη, γιὰ καθετὶ ποῦ εἶναι βία. Ὅχι μόνο γιατί, σὰν τὴν Εὐανθάρα μιὰ καὶ τὸ 'φερε ἡ κουβέντα, σὰν τὴν Ἄντρονίκη, σὰν ὅλες τους, ἔτρεμε μπρὸς στ' ἀγριεμένο ἀρσενικό, ψυχόρμητη τρεμούλα γεννησιμιὰ, κληρονομιά πὲς ἀπὸ γιαγιὰ σὲ μάνα, ἀπὸ γενιὲς ἀλάκερες, ἀπὸ τότες ἴσως ποῦ ἡ προγιαγιὰ της, ὕστερα ἀπ' τ' ἄγριο πάλεμα στὰ βουνὰ καὶ στὰ ρουμάνια ἀπόκαμε πιά καὶ παράτησε τὴ σάρκα της τὴ μελανιασμένη ἀπ' τὶς γροθιὲς στ' ἀρσενικό τ' ἀγρίμι ποῦ τὸ θέριεψε ἡ γενετήσια ὀρμὴ. Ὅχι τὸ λοιπὸν μόνο γι' αὐτὰ μὰ καὶ γιατί σὰν ἀπὸ μιὰ κληρονομικὴ κακομοιριά, ἀπὸ μιὰ πατρογονικὴ βιοπάλη, λὲς κι εἶχε παραλύσει μέσα της, ἐκεῖνο τὸ... δὲν ξέρω κι ἐγὼ πῶς τὸ λὲν αὐτοὶ οἱ γραμματιζούμενοι καὶ ποῦ σὰ νεκρῶσει μέσα σου, μάταια πολεμῆς νὰ πεῖς, νὰ κάνεις, κάτι ποῦ θέλεις νὰ τὸ πεῖς, ποῦ λαχταρᾷς νὰ τὸ κάνεις, νὰ δειξῆς τέλος πάντων μὲ μιὰ κίνηση, μὲ μιὰ πράξη, κάθε σκέψη σου ποῦ ζητᾷ νὰ φανερωθεῖ. Κι ὁ κόσμος σὲ λείει τεμπέλη. Ὁ κόσμος! Τί τοῦ χρωστᾷς τώρα, ἔ; Δῶσ' του ἐσὺ νὰ καταλάβει τί πάει νὰ πεῖ μιὰ Πόπη, ἢ ὅπως θέλεις πὲς τῆνε, ἕνα τέτοιο χμιμένο κορμί, σιχαμερὴ δουλεύτρα τῆς ἀρρώστιας, μεροκαματιάρα τῆς ἡδονῆς, ἄθλιος σκλά-

βος τοῦ ἀρσενικοῦ, ποῦ μέσα στὸ σαρκικό της πόνο, μέσα στὸ βοῦρκο τοῦ ἠθικοῦ της ξεπεσμοῦ, κατρεφτίζεται καὶ ζωντανεῖ ὁ ἴσκιος ἀλάκερης μιᾶς κοινωνίας. Μὰ λόγια θὰ λέμε τώρα; Τί φταίω 'γώ. Λές! Ψέματα;... Τί φταίει ἡ ἀφεντιά σου, γιὰ κάτι τέτοια κουρέλια στὸ λασπιάρικο τ' αὐλάκι, σύρριζα στὴν πεζούλα, σωστὰ ρημάδια, σπασμένα πράματα ποῦ τὰ ξέρασε ἡ ἀνεμοζάλη; Κι ὠχ ἀδερφέ! ποιὸς φταίει; Περνάει τίποτα ἀπ' τὸ χέρι σου σὰν πᾶς; Ἡ μπόρα ποῦ τὰ ρημάζεε σάμπως ρώτησε κανένα πρὶν ξεσπάσει; Σάμπως πῆρε κανενὸς ἄδεια; Σωστὰ! Ἡ μπόρα δὲ ρωτᾷ κανένα σὰ ρημάζει... Βουρκώνει μόνο, ἀγριεύει, ξεσπᾷ. Κι ὕστερα σαρώνει. Τρέχα γύρευε... Καμιὰ φορὰ κιόλας, πὲς το κι αὐτὸ, ξεριζώνει ἴσαμε κεῖ ποῦ δὲν πάει ὁ νοῦς τ' ἀνθρώπου, καὶ πλένει, ναί, ναί, ξεπλένει κιόλας σὰν τύχει νὰ εἶναι μεγάλη, φοβερή, ἡ μπόρα.

Ἄς εἶναι ὅμως... Γιὰ τὴν Πόπη δὲ λέγαμε, ἔ; Ὁ Γιατράκος, ποῦ λὲς, δὲν ξεκολλοῦσε ἀπὸ κοντὰ της. Παιδὶ νὰ ἤσουνα θὰ τὸ 'βλεπες ἀπ' ὅλες ἡ Πόπη ἦταν ἡ πιὸ καλόγνωμη.

Ρίχνοντας τὰ χαρτιά του, λέγοντας τὰ γιατροσόφια του, ὄλο καὶ τῆνε πασπάτευε, ὄλο καὶ τῆνε μάλαζε δεξιά καὶ ἀριστερά.

Κάποτε μουρμούριζε κιόλας:

– Ψυχούλα μου... ψυχούλα μου!...

Κι ἔτρεμε ἡ μασέλα του μὲ τὰ γένια του. Τὰ μάτια του μὲ τὶς τσίμπλες καὶ μὲ τὰ τραχώματα λὲς κι ἀκόμα πιὸ θολὰ σοῦ φαινότανε. Κι ἡ Πόπη ποῦ βαριότανε νὰ πεῖ τὸ ὄχι, τὸν ἄφηνε. Κολλοῦσε τὰ χεῖλια του στὸ γό-

νατό της και ρουφοῦσε, πιπίλιζε, ἔπιανε τὴν ἀνάσα του κι ἔτσι μὲ τρόπο ὄλο και πολεμοῦσε νὰ πάει λίγο πιὸ πέρα, νὰ βρεῖ τὸ στόμα του πιότερο παχύ, πιότερο κρέας.

Καὶ τὰ σάλια του τρέχανε γιατί δὲν μποροῦσε νὰ τὰ σκουπίσει: μὲ τὸ 'να χέρι βαστοῦσε τὰ φουστάνια και μὲ τ' ἄλλο τὴ γόπα πού δὲν ἔσβηγε ποτέ. Τοὺς εἶχε ἀκουστεῖ ἡ φωνὴ τοῦ Νότη.

– 'Εδῶ, εἶπα!

Κι ὁ Γιατράκος ἀνασήκωσε τὸ κεφάλι μὲ τὸ ξεθωριασμένο μιραμπώ, πού εἶχε πάει λίγο στραβά, ἔτσι ὅπως πιπίλιζε κείνην τὴν ὥρα.

Σείστηκε ξανὰ ἡ στενόμακρη καμαρούλα μὲ τὸ κρεβάτι τῆς Εὐανθάρας ὅπου ἦτανε ξαπλωμένη ἡ Πόπη μὲ τὸ χαμηλὸ μιντέρι ἀνάμεσα στὰ δυὸ παράθυρα, τὸ παλιὸ κομὸ και τὶς κάμποσες καρέκλες. Τὸ σαλόνι τοῦ σπιτιοῦ σὰ νὰ λέμε. Ἐκεῖ πρωτομπαῖναν οἱ μουστερηδες, ἐκεῖ κρεμότανε ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου, ἡ φωτογραφία τῆς Εὐανθάρας μὲ τὰ τετράπαχα προγούλια και τὰ μαῦρα χοντρά μαλλιά. Δίπλα στὸν καπνισμένο κατρέφτη, ἡ δὴλωση τῆς ἀστυνομίας: νὰ ζητάει ὁ κόσμος τὰ βιβλιάρια μὲ μιὰ χρυσὴ στενὴ κορνιζούλα πού λὲς και τὴ διάλεξαν ἐπίτηδες ὄλου τοῦ κόσμου οἱ μύγες κι οἱ κοριοὶ γιὰ νὰ τῆς ἀφήσουν ὅ,τι εἶχαν ν' ἀπορρίξουν σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ.

*

Κι ἂν δὲν ἦτανε τὰ μαλλιά της, τὰ ξανθὰ σὰν τὸ φλουρί τὸ βενέτικο, και τὸ ἄσπρο σὰν γάλα κορμί της κάτω ἀπ' τὴ διάφανη τὴ ρόμπα, τὴν ξέστηθη, θὰ 'λεγε σωστὴ ἀλτζερίνικια φοράδα, ἡ ψηλόσωμη 'Αντρονίκη μὲ τὸ

φουσκωμένο στῆθος, τοὺς γεμάτους γοφούς και τὰ σφιχτὰ μπούτια. Ναί, ναί, σωστὴ φοράδα πού ξεπετιέται τινάζοντας τὴ βαριά τούφα τὰ μαλλιά γιὰ νὰ ξεφύγει τὸ καμουτσὶ τοῦ μεθυσμένου ἀγωγιάτη.

Μὰ τὴν πρόφταξε τὸ πόδι τοῦ Νότη.

Μιὰ δυνατὴ κλοτσιὰ στὴ μέση, λὲς και τὴν ἔσπασε στὰ δύο. Ἐγειρε πίσω τὸ κεφάλι χώνοντας τὰ χρυσὰ μαλλιά ποτάμι, και δίπλωσε τὴ ραχοκοκαλιά. Πῆγαν οἱ πλάτες της νὰ βροῦν τὶς φτέρνες.

Ἄχι πού ἦτανε κακιὰ ψυχὴ ἡ Ρόζα: μὰ εἶναι νὰ μὴ χაίρεσαι σὰ βλέπεις μιὰ τέτοια κλοτσιὰ νὰ τὴνη τρώει ἄλλος ἐνῶ πολὺ εὐκόλα μποροῦσε νὰ τὴν ἔτρωγες ἐσύ;

– Ἐ;

Ἡ Πόπη βαρέθηκε νὰ γυρίσει ἀπ' τ' ἄλλο τὸ πλευρὸ νὰ δεῖ τί τρέχει.

Ἄσες φορὲς τὶς ἔτρωγε αὐτὴ λὲς βαριότανε και νὰ πονέσει ἀκόμα. Τέτοια τεμπέλα.

Ἐνα βουβὸ τράνταγμα, ἕνα φοβερὸ γκούπ!... στὸ πάτωμα. Ἡ ὄμορφη φοράδα, ἡ βαρβάτη, σωριάστηκε χάμω κουτσομεσιασμένη. Μὰ πάλι φτηνὰ τὴ γλίτωσε, πάλι τύχη εἶχε, γιατί ἀπάνω πού σήκωνε τὸ πόδι του ὁ Νότης νὰ βαρέσει στὸ σωρό, ὅπου λάχει, νὰ και χτυπαίει ἡ πόρτα τῆς σάλας, ἔτσι, ὅπως χτυποῦν μὲ τὸ δάχτυλο οἱ ἀρχόντοι, ὁ καλὸς κόσμος, ἀπὸ εὐγένεια νὰ πῶμε, σὰ μπαίνουνε σὲ ξένη κάμαρα. Καὶ ξεπροβάλλει στὸ κατῶφλι κάποιος μεσόκοπος κύριος, ἀρχοντάνθρωπος. Ἄχι πῶς ὁ Νότης θὰ 'δινε δηλαδὴ λογαριασμὸ τῶρα στοὺς μουστερηδες γιὰ τὸ πῶς φέρνεται στὶς γυναῖκες του –ὁ καθένas νοικοκύρης εἶναι στὸ πρᾶμα του και κάνει ὅ,τι

του γουστάρει, ψέματα ;— μὰ ὅσο κι ἂν πεῖς, δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ξέρει ὁ ξένος κόσμος τὰ ιδιαίτερά σου.

Πάλι φτηνὰ τὴ γλίτωσε ἢ βρόμα ! Νὰ μάθει τώρα ἄλλη φορὰ νὰ φυτρώνει ἐκεῖ πού δὲν τὴ σπέρνουν.

Γιατὶ, μιὰ πού ἔτυχες, πές κι ἐσὺ τὴν ιδέα σου. Ταίριαζε τώρα νὰ μπεῖ στὴ συζήτηση μιὰ γυναίκα γιὰ τέτοια σοβαρὰ πράματα ; Ὁ Νότης τὸ παιδί, πού νὰ δώσει ὁ Θεὸς ν' ἀξιώθει μιὰ μέρα ὅ,τι ποθεῖ ἢ καρδιά του, φώναζε ἐξεπίτηδες τὸν Μπάμπη τὸ Καριπάκι, ἄξιο παιδί κι αὐτός, νὰ τὸν ρωτήσῃ, ἂν ἦτανε ἀλήθεια αὐτὸ πού τοῦ ἦρθε στ' αὐτιά καὶ νὰ δεῖ τί γνώμη εἶχε.

Ν' ἀγοράσουνε πράμα, ἢ νὰ περιμένουν ἀκόμη, ἴσως καὶ πέσει ἢ πιάτσα ;

Μάλιστα κι ὁ Μπάμπης τὸ Καριπάκι ἦταν ἀνίδεος.

— Ἦρθε πράμα, ἔ ;

— Ναί, τό 'μαθα, μὰ...

— Τί μὲ συμβουλεύεις κι ἐσὺ ; Νὰ κάνω λές τὴν ἀπόφαση ;

— Εἴρω κι ἐγώ, βλάμη!...

Τὸ ζήτημα βλέπεις δὲν ἦτανε παῖξε γέλασε. Εἶχε, δόξα σοι ὁ Θεός, κάτι καπιτάλια στὴν ἄκρη ὁ Νότης καὶ μπορούσε νὰ ψωνίσει καὶ τρία καὶ τέσσερα κομμάτια. Τώρα, ὅσο γιὰ τὸν τόπο θὰ δυσκολευότανε λίγο, γιατί δὲν περισσεύανε καὶ κάμαρες. Μὰ δὲ βαριέσαι : αὐτὸ νὰ 'τανε ὄλο... "Ἄλλη ἦτανε ἡ ἔννοια του. 'Εδῶ λέει ἀδειάζει ἀλάκρη Ἀνατολή, λές δηλαδή πὼς δὲ θὰ 'ρτει πράμα μὲ τὴν οὐρά, μπόλικο πράμα νὰ φᾶν καὶ τὰ σκυλιὰ ; Ἀγοράζεις σήμερα, κι αὐριο πέφτει ἢ πιάτσα ; κάτι ἔκανες δηλαδή. "Ἐβαλες τὰ χέρια σου κι ἔβγαλες τὰ μάτια σου...

"Ε! ρέ, περίσταση πού καταντήσαμε ! Καὶ τὸ πιὸ πολὺ φουρκίστηκε στὴν ἀρχὴ πού δὲν ἔλεγε καὶ τὸ Καριπάκι τὴ γνώμη του. "Οχι βέβαια πὼς ὁ Νότης περίμενε ἀλλουνοῦ τὴν ιδέα γιὰ νὰ κάνει ὅ,τι τοῦ κόψει τὸ κεφάλι —πράμα παράξενο, ἔκανε πάντα τ' ἀνάποδο ἀπὸ κεῖνο πού τοῦ 'λεγες— μὰ ὅπως κι ὅπως καλὸ εἶναι νὰ καλομετρᾷ κανεὶς πρῶτα κι ὕστερα νὰ κόβει. Τὸ καμένο εἶναι πιὰ κομμένο. Χίλια νὰ πεῖς ὕστερα, χίλια νὰ χτυπήσεις, τὸ κεφάλι σου, πάει πιὰ, τελείωσε. Ἐμπόριο εἶναι στὴ μέση.

— Δὲ μιλάς ;

Μὰ τί νὰ πεῖ ; Ξέρει κανεὶς τί θὰ γίνεῖ αὐριο ; « Κάνε με προφήτη νὰ σὲ κάνω πλούσιον » σοῦ λέει ὁ ἄλλος. Καὶ βέβαια ὄλο τὸ μυστικὸ στὸ πάρε δῶσε, αὐτὸ εἶναι. "Ἐλα τώρα νὰ ποῦμε καὶ τ' ἄλλο. Δὲν ἀγόρασες στὴν ὥρα —ὁ λόγος τὸ φέρνει δηλαδή—, αὐριο μεθαῦριο πᾶς γιὰ πράμα, καὶ... σ' ἄρεσε ;... Βρέθηκε πιὸ καπάτσος ὁ ἄλλος, σοῦ πῆρε τὸν ἀθέρα. Ὅριστε τ' ἀποφάγια τοῦ λόγου σου... "Ὑστερα, φύσα το ὅσο θές, μμ... δὲν κρυώνει, ἔννοια σου. "Ἄμα πετάζει τὸ πουλί, πάει πιὰ, πέταξε. "Ἄμ ἂν λογαριάσουμε καὶ τ' ἄλλο ; Μιὰ γκίνια στὸ μπαρμποῦτι, λόγου χάρη δηλαδή, γιατί τὸ κάτω τῆς γραφῆς, ἄντρας εἶσαι, μπορεῖς νὰ βαστάξεις ;... Μιὰ γκίνια πού λές, ἔτσι τὰ φέρνει ὁ διάολος καὶ βρίσκεσαι δίχως ψιλή. Μπόλικο πράμα, μὰ καπιτάλια δὲν ἔχεις. Βρέ ἀμάν ! βρέ ζαμάν ! Ποιὸς νὰ λύσει σακούλα σὲ τέτοια περίσταση ! Μὲ τὸ δίκιο τους κιόλας. Ἐσὺ νὰ εἶσαι, τὸ κάνεις ; Νὰ λοιπόν, αὐτὲς ἦταν οἱ ἀμφιβολίες πού σκότιζαν τὸ μυαλὸ τοῦ Νότη, κι ἂν ἔτυχε καμιὰ φορὰ νὰ κάνεις τὸν ἔμπορα, ἀδερφέ μου, θὰ πεῖς καὶ σὺ πὼς δίκιο εἶχε. "Ἐλα

πού και τὸ Καριπάκι δὲν ἔλεγε τὸ ἓνα ἀπ' τὰ δυό, γιὰ νὰ κάνει ὁ Νότης τ' ἀντίθετο: "Ε, σκάς σὲ τέτοιες ὥρες ἢ δὲ σκάς;

– Καὶ ὅμως κινεῖται... ρὲ Καρίπη... Γιὰ νὰ ξέρεις δηλαδή... τί παλικάρι εἶναι ὁ Νότης, καὶ πῶς βουτάει μὲς στὰ οὐλα σὰν πάρει τὴν ἀπόφαση... "Ελα!... Κάνε τὸ σταυρό σου καὶ πᾶμε... Εἰς τὸ ὄνομα Κυρίου... "Ἡ τοῦ βάθους ἢ τοῦ ὕψους, βλάμη... Μπρὸς λοιπόν!... Ρὲ σὺ Εὐανθάρα!...

"Ἡ Ἀντρονίκη, πού συχνὰ ἢ Εὐανθάρα τὴν ἄφηνε στὸ πόδι της νὰ κάνει κουμάντο στὶς ἄλλες γυναῖκες τοῦ σπιτιοῦ, γιὰτὶ ἦτανε δουλεύτρα καὶ προκομμένο κορίτσι, αὐτὴ βλέπεις ἦτανε ἀπὸ οἰκογένεια καὶ ξέπεσε γιὰ ἄλλες αἰτίες, ὄχι δηλαδή ἀπὸ φτώχεια, μὰ γιὰ ζήτημα τιμῆς, ἢ Ἀντρονίκη τὸ λοιπὸν ἐνδιαφέρθηκε παραπάνω ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε καὶ μιὰ καὶ δὲν τὴν διώξανε ἀπ' τὴν κάμαρα, καὶ μίλησε ὁ Νότης μπροστὰ της, θάρρεψε μάτια πῶς τῆς ἔπεφτε καὶ λόγος. "Εκανε νὰ μιλήσει. "Εκανε νὰ πει πῶς τάχατες ἦτανε πιὸ σωστὸ νὰ περιμένουμε, γιὰ τὴν ἀγορά. "Ἐτσι ἤθελε νὰ δείξει τὸ ἐνδιαφέρο της γιὰ τὸ σπίτι μιὰ κι ἔτρωε ψωμί ἀπ' τὸ χέρι τοῦ Νότη. Μ' αὐτὸς, πού δὲν ἤθελε νὰ μπαίνουν οἱ γυναῖκες σὲ τέτοιες δουλειές, τὴν ἔδιωξε. Ἐκεῖνης πειράχτηκε τὸ φιλότιμό της καὶ πῆγε νὰ κοντραστάρει. Πῆρε βλέπεις τὰ πάρτια της καὶ τὸ Καριπάκι, γι' αὐτὸ κίολας τόλμησε νὰ δευτερώσει κουβέντα.

Μάλιστα, θὰ πῆγε φαίνεται νὰ τὸν ἀντικόψει, γι' αὐτὸ καὶ κεῖνος:

– Σκάσε, μωρή!... "Οἴω εἶπα!

Κι ἡ δουλειὰ κατὰλῃξε νὰ τίς γευτεῖ πάλι ἢ Ἀντρονίκη.

'Αλήθεια ὅμως εἶχε τύχη καὶ θαρρεῖς καὶ τὸν ἔστειλε ὁ Θεὸς αὐτὸν τὸν κύριο.

Τοῦ λόγου του δὲν ἔκατσε πολλὴν ὥρα. Αὐτὸς, μάτια μου, ἦτανε κάποιος... ἄς εἶναι ὅμως, ὄνομα καὶ μὴ χωριό... ταχτικά ἔφερε καμιὰ βολτίτσα ἀπὸ κεῖ πέρα.

Παντρεμένος βλέπεις, ἄνθρωπος καθωσπρέπει, μὲ λεφτά, μὲ βιός, μιλιούνια πού δὲν τὰ χωράει τὸ μυαλό σου. "Ἐτσι τὸ λένε δηλαδή, πρόσεχε νὰ ποῦμε γιὰ τὴν ὑγεία του, καὶ δὲν πῆγαινε ἔτσι στὸ βρόντο, στὰ στραβά. "Ἡ Εὐανθάρα φρόντιζε ιδιαίτερα γιὰ τὴν εὐγενεία του κι αὐτὸς καλοπέρωνε ὁ ἄνθρωπος. "Ἀνθρωπος ἐντάξει καὶ παρατάξει σὲ οὐλα του. "Ελα ὅμως πού εἶχε καὶ τὴν ἀνάποδὴ του; Πλήρωνε ὁ ἄνθρωπος θὰ μοῦ πεῖς.

Καλὸς ὁ λόγος σου, ἀλλὰ πού νὰ τοῦ ξεφουρνίζει ἢ Εὐανθάρα κάθε μῆνα καὶ καινούργιο πράμα· δὲ μοῦ λές, σὲ περικαλῶ; Μιὰ-δυὸ φορές τὴν κάθε μιὰ, λίγο-πολύ, ὅλες τίς δοκίμασε κεῖ μέσα, ὡς καὶ τὴν Εὐανθάρα ἀκόμη. Μὰ τελospάντων, ὅλα τὰ πράματα ἔχουν ἓνα τέλος σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Νά, ὁ ἄλλος ὁ κύριος μὲ τὴν καδένα, ἄνθρωπος μὲ τιμὴ καὶ μὲ ὑπόληψη κι αὐτὸς, πού ἐρχότανε ταχτικά κάθε Πέμπτη· ἔ, βλέπεις, αὐτὸς εἶχε ἄλλη λόξα πάλι. "Ἡθελε πάντα τὴν ἴδια. Μὰ ἔχει δουλειὰ ἄλλου μὰ δὲν ἔχει: ὄχι! Καλὰ καὶ σώνει ἔπρεπε νὰ τὰ παρατήσει ὅλα σύξυλα ἢ Πόπη καὶ νὰ πάει μ' αὐτόν. Νοικοκύρης εἶναι θὰ μοῦ πεῖς, μιὰ καὶ πλερώνει μὲ τὸ παραπάνω. Ναί, μὰ, ὁ ἄλλος ψυχὴ δὲν ἔχει;

Τὰ λεφτά του δὲν ἔχουνε κορόνα κι αὐτουνοῦ; Κι

Ύστερα λές ἐσὺ πὼς κάθε λίγο καὶ λιγάκι ξεσποῦν κα-
βγάδες καὶ φασαρίες. "Ας εἶναι καλὰ τὸ Καριπάκι, πού
εἶναι πάντα στὴ μέση, νὰ λύνει τὶς διαφορές.

Μὴ μοῦ λές! Χαλάλι τὸ τρώει τὸ ψωμί, γιατί ἂν
ξέρεις ἀπ' αὐτὰ τοῦ λόγου σου, θὰ τὸ πεῖς κι ἐσὺ πὼς
καλὸ σπίτι δίχως παλικαρά δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ γίνει.

Δὲν μπορεῖ βλέπεις ὁ Νότης νὰ χαλᾷ κάθε τόσο τὸ κέφι
τοῦ γιὰ ψύλλου πήδημα. Γιὰ νὰ μπεῖ στὴ μέση ὁ Νότης
πρέπει νὰ ἴναι σοβαρὴ ὑπόθεση. Μήτε κι ἡ Εὐανθάρα
μπορεῖ νὰ τσακώνεται στὰ χέρια. Φτάνει πού ξελαρυγγί-
ζεται στὶς φωνές γιὰ νὰ κυβερνήσει τὸν κόσμον της.

Κι ὕστερα βλέπεις, ὅλα ἀπὸ τῆς Εὐανθάρας τὸ χέρι
θὰ περάσουνε. Ἡ Εὐανθάρα ἐδῶ, ἡ Εὐανθάρα ἐκεῖ, παν-
τοῦ ἡ Εὐανθάρα. "Όλα τὰ στραβὰ ἡ Εὐανθάρα θὰ τὰ
πλερώσει.

Εἶναι ξέρεις τὸ σπίτι ἀλάκερο στ' ὄνομά της γραμμέ-
νο στὴν ἀστυνομία, ἐπειδὴς ὁ νόμος δὲν ἐπιτρέπει στοὺς
ἄντρες νὰ βαστοῦν τέτοια σπίτια. Σάμπως κάτι ἤξερε
ἀδερφε αὐτὸς πού τὸν ἔφτιασε.

Φαντάσου τώρα, γιὰ ψύλλου πήδημα, νὰ ἴχει ὁ Νότης
μὲ τὴν ἀστυνομία τὰ πάρε-δῶσε πού κάθε τόσο ἔχει ἡ
Εὐανθάρα. Τέλος πάντων, αὐτὴ ξεθεώνεται κι ἂν ξεθε-
ώνεται στὴ δουλειά. Νά, τώρα, ἤρθε καινούργιο πράμα,
θὰ γίνουν τὰ ψώνια, ἄιντε δρόμο ἡ Εὐανθάρα, αὐτὴ θὰ
κάνει τὴν ἀγορά, γιατί ὅσο κι ἂν πεῖς, ἔτσι νὰ κάνεις τὸ
κεφάλι σου, κάργα οἱ τσίλιες δεξιὰ-ζεβριὰ στὸ παζάρι.

Δὲν μπορεῖ βέβαια στὰ καλὰ καθούμενα ν' ἀνάψει
καμιὰ φωτιά στὸ κεφάλι τοῦ ὁ Νότης καὶ νὰ ἴχουμε
ὕστερα τρεχάματα μὲ δικηγόρους καὶ δικαστήρια ὅπως

ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια τώρα, τότες πού φτηνὰ τὴ γλίτωσε
γιατί ἔπεσε σὲ γερά χέρια. Εἶχε βλέπεις πλάτες ἐκεῖν'
τὸν καιρὸ καὶ μπάριμπα στὴν Κορώνη.

- Ρὲ Εὐανθάρα, εἶπα!...

Μὰ τώρα, τί νὰ πρωτοκάνει ἡ καικομοίρα; Πόσα
κομμάτια θές νὰ γίνει! Τὸ μουστερὴ νὰ ξεπροβοδίσει,
μὲ τὴν ὑπόσχεση πὼς αὐτὲς τὶς μέρες, σήμερα αὔριο,
ὅπου κι ἂν εἶναι ἔρχεται καινούργιο πράμα;

Στὸ σπίτι νὰ ρίξει μιὰ ματιά; Ἡ νὰ πάει νὰ ντυθεῖ
καὶ νὰ τρέξει ὕστερα;

- Τώρα, ἀγάπη μου, ἔφτασα!

Κι ὅλος αὐτὸς ὁ διάλογος, φωναχτά, τσιριχτά, ἀπὸ
μιὰ κάμαρα στὴν ἄλλη, ἔπεφτε λές σὰ βροντὴ μὲς στὴ
νεκρικὴ ἡσυχία πού βασίλευε παντοῦ. Μόνο ἀπ' αὐτὸ
καταλάβαινες πὼς ἦτανε στὸ σπίτι τοῦ ὁ Νότης. "Ὡς
καὶ τὸ ψωριασμένο τὸ γατὶ τοῦ Μπακαλιάρου πιὸ ἡσυχά
τώρα καὶ πιὸ βουβὰ ροχάλιζε ἐκεῖνο τὸ μονότονο γρρρ...
γρρρ... βαρὺ βραχνό, σὰ νὰ τὸ εἶχε χτυπήσει ἡ σύφιλη
ἐκεῖνο τὸ λαρύγγι, πιὸ βραχνό ἀκόμα, πιὸ πληγιασμένο
κι ἀπ' τὸ λαρύγγι τῆς Πόπης.

Γιατί καλὰ καλὰ, ἂν θέλεις νὰ ξέρεις δηλαδὴ, μόνο
στὴ μέσα κάμαρα τὰ νευρικὰ βήματα τοῦ Νότη ἀκούον-
τανε, γερά, βαριά, σὰ νὰ φοροῦσε σπιρούνια. Καὶ τὸ
ροχαλητὸ τοῦ γατιοῦ στὴ σάλα.

Τῆς Ἀντρονίκης τὰ κλάματα, ὕστερα ἀπ' τὴν κλο-
τσιά: ἓνα εἶδος σφυριχτό, στριγκὸ οὐρλιασμα, ἀπαράλ-
λαχτα σὰν ἔτυχε καμιὰ φορὰ νὰ δεῖς σκύλα πού περνών-
τας τὴν κουτσομεσιάζει καμιὰς ἀμαξας ρόδα, ναί, ἂν
ἔτυχε νὰ δεῖς πῶς σέρνεται μὲ τρία πόδια, οὐρλιάζοντας

έτσι πού σου τρυπάει τ' αυτιά, ενώ πάει να στριμώξει σε καμιά απόμερη γωνιά, να χαθεί λές απ' την όψη τής γής, σά να μὴ βλέπει άλλο μὲς στὸν πόνου του, μέσα στη ζάλη του, παρά ὄλο ἄμαξες, ὄλο ρόδες, τέτοια ἦτανε καὶ τῆς Ἀντρονίκης τὰ κλάματα.

Τώρα συχάσανε λίγο, γενήκανε πιὸ ἀριά, πιὸ σιγανά. Ἀπὸ μιὰ σκοτεινὴ γωνιά τῆς σάλας μόνο ἔβγαине τώρα ἓνα κομμένο ἀναφιλητὸ παραπονιαρικό καὶ πονεμένο, κλάμα βουβὸ καὶ σιγανὸ τόσο, θλιμμένο τόσο, πού λές καὶ δὲν ἦταν ἀνθρώπος· λές καὶ ἦτανε ἡ ἴδια ἡ σκύλα ἡ κουτσομεσιασμένη μὲ τὴν οὐρὰ ἀνάμεσα στὰ σκέλια καὶ τὰ θολὰ τὰ μάτια γουρλωμένα, μπρὸς στὴν ἀπόγνωση πού ἀκολουθεῖ τὴν καταστροφή. Κι ἦταν ἀργό, κι ἦταν μακρόσυρτο τὸ οὐρλιαχτό.

- Εἶπα, ρὲ Εὐανθάρα!...

"Ὡς κι ὁ Γιατράκος ἀνατινάχτηκε κι ἔσκυψε νὰ πάρει, νὰ φορέσει τὸ ξεθωριασμένο μιραμπώ του πού ἔπεσε.

Ἡ Ρόζα φούμαρε.

Σεινάμενη, κουνάμενη, ντυμένη μὲ τὰ κυριακάτικὰ τῆς, ἀξιόπρεπη κι ἐπιβλητικὴ, μπῆκε ἡ μαμά, ἡ Εὐανθάρα.

"Ἦθελα πού λές νὰ σὲ εἶχα ἀπὸ ἓνα μέρος. Εἶδες ποτέ σου... Ἄλλο πού σου τὸ λέω κι ἄλλο νὰ τὸ ἔβλεπες ἐκεῖνο τὸ θεόρατο βαρέλι γεμάτο πάχητα καὶ ξίγκια πού λές θαρρεῖς καὶ κατρακυλοῦσε, περπατώντας.

Στήθια καὶ κοιλιὰ, ἓνα πράμα, μὰ τὴν πίστη μου.

Καὶ τὸ γούστο πού, ἂν τῆνε κοίταζες ἀπὸ μπροστά, ἔξω πού θὰ τὴν ἔπαιρνες γιὰ γκαστρομένη αὐτὴν τὴν ἀντρογυναίκα, σά νὰ εἶχε ἔξι ζευγάρια δρακόπουλα μὲς

στὴν κοιλιὰ τῆς σωστὴ γουρούνα, μὰ τί γουρούνα! Σὰν κι ἐκεῖνες, ἂν ἔτυχε νὰ δεῖς καμιά φορὰ πού ἀπὸ μακριὰ τὶς παίρνεις γιὰ ἀγελάδες, ναί... κοιτάζοντάς τῆνε ἀπὸ μπροστά, νόμιζες πὼς ἐπίτηδες ἔριχνε πίσω τὸ κορμί τῆς γιὰ νὰ τουρλώνει τὴν κοιλιὰ τῆς.

"Ἄν τῆνε κοίταζες πάλι ἀπὸ πίσω, μὰ τὸ σταυρὸ σου λέω, ἀδερφέ μου, θὰ ἔλεγες, ἔσκυβε τὸ κορμί τῆς καὶ τούρλωνε τὰ πίσω τῆς. "Ἐναν τέτοιο πισινὸ πού λές κι ἄρχιζε ἀπ' τὴ ράχη κι ἔφτανε ἴσαμε ἀπὸ κάτω ἀπ' τὰ γόνατα. Τί λέω! Ἰσαμε τὸν ἀστράγαλο πές, καὶ πάλι λίγο εἶναι, γιὰτὶ μόλις πού φαινότανε ἐκεῖνα τὰ δυὸ σπασμένα πεντακοσάρικα διπλογάλογα, στὸ μέρος πού ὄλοι οἱ ἀνθρώποι ἔχουνε γάμπες καὶ πόδια.

Μὰ μὴ μοῦ λές... ἦτανε κοκέτα τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιο νὰ ποῦμε. Γιὰτὶ νά! ἔτσι ὅπως ἔμπαινε κατρακυλώντας, πρῶτα ἡ κοιλιὰ κι ὕστερα ἐκεῖνη, κρατοῦσε ἀνοιχτὸ τὸ πελώριο τσαντάκι τὸ φουσκωμένο, μὲ τὰ λογγῆς λογγῆς πράματα μέσα. Κι ἔσιαζε λίγο τὰ τσουλούφια τῆς: κάτι χοντρά μαλλιά σὰ γουρουνότριχες, μαῦρα πασαλειμμένα τριανταφυλλόλαδο σὰν τοῦ Νόττη, ἓνα τριανταφυλλόλαδο πού ἔξόν ἀπ' τὴ βαριά μυρουδιά του, ἔμοιαζε τόσο μὲ κείνο τὸ λαδερὸ τὸν ἴδρο πού γυάλιζε πάνω στὰ μπράτσα τῆς τὰ γυμνὰ σύμφωνα μὲ τὴ μόδα, καὶ στὸ ντεκολτέ τῆς.

Τὸ καπελίνου μὲ τὰ βυσσινιὰ τὰ τριαντάφυλλα, τρέλα!...

"Ἦτανε νὰ μὴ χαμογελάσουν οἱ χειλάρες τῆς Εὐανθάρας; Ἀλήθεια! Κοιτάζοντας στὸ κατρεφτάκι τῆς γελοῦσε κάτω ἀπ' τὰ μουστάκια τῆς, ψιλὸ, καστανὸ μουστακάκι πού μόλις τὸ ἔβλεπες, γιὰτὶ δὲν εἶχε δυναμώσει,

μιά και δέν τὸ ξούρισε ὅπως ξούρισε νὰ ποῦμε τὰ χοντρά τὰ γένια στὸ πιγούνη της, ἢ τίς τριχερές της ἀμασχάλες.

Ἄν φοροῦσε παντελόνια, ἴσως καὶ νὰ μὴν καταλάβαινες πὼς δὲν ἦτανε ἄντρας, ἴσως λέω.

Πόσο χρονῶν νὰ ἦτανε ἄραγες; Ποιὸς ξέρει!

Μὰ τέτοιες γυναῖκες δὲ βρίσκονται εὐκόλα.

Ἦξερε πολλά, λές κι ἔζησε χιλιάδες χρόνια. Καὶ μήτε θὰ βάλεις ποτές με τὸ νοῦ σου τὸ τί εἶδαν στὴ ζωὴ τους ἐκεῖνα τὰ βοῖδινα τὰ μάτια, τὰ θαμπά, τὰ θολά, με τὸ κιτρινάρικο ἀσπράδι –σὺν τὸν καπνισμένο κατρέφτη πάνω ἀπ' τὸ κομὸ– με τὰ παχιά καπάκια ὅλο ξίγκι, δίχως ματοτσινόρα, μισοκλεισμένα, ἔτσι πού λές καὶ τὸ καθένα τους εἶχε καμιὰ ἑκατοστή δράμια ἀπάνω του. Μὰ ἦτανε λεκέδες λέει, ἀπὸ κάποια παλιὰ ροδάνθη, ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα.

– Ἐλα, σήκω τώρα βρέ κουτὴ πού κάθεται καὶ κλαῖς!... Τὸ πόσο σ' ἀγαπᾶμε κι ἐγὼ καὶ ὁ Νότης, τὸ ξέρεις... Κι ὕστερα κάτι ἔτρεξε! Ἔ, ἄντρας εἶναι ἀδερφέ, θὰ σοῦ δώσει καὶ καμιὰ, τί ἔγινε; Χάλασε ὁ κόσμος δηλαδή; Ἐλα, σήκω τώρα, σήκω νὰ πάρεις τὸ κουμάντο τοῦ σπιτιοῦ γιατί ἐμεῖς ὕστερα πάλι σὲ λίγο φεύγουμε. Πᾶμε γιὰ πρᾶμα.

– Μὴ μωρὴ... μὴν κλαῖς ἔτσι κι εἶναι γρουσουζιά μες στὸ σπίτι... Σήκω εἶπα.

Τὴν καλόπιανε τώρα, γιατί ἡ Ἄντρονίκη ἦτανε σὰ νὰ ποῦμε ἓνα εἶδος πρωτοπαλίκαρο ἐκεῖ μέσα. Βέβαια ὅλες ἦτανε στὴν ἐξουσία τῆς Εὐανθάρας, μὰ κι αὐτὴ ἡ Εὐανθάρα ὅπως κι ὁ Μπακαλιάρης ἀκόμα... τί λέω; ὅπως καὶ τὸ μιντέρι κι ὁ κατρέφτης καὶ τὸ σπασμένο ἀγγεῖο

ἀκόμα. Ὅλα αὐτὰ τὰ πράματα χτῆμα, πρᾶμα τοῦ Νότη τοῦ νοικοκύρη.

*

Μὰ εἶπαμε, δὲν μπορούσε νὰ προφτάξει παντοῦ ὁ Νότης, καὶ γι' αὐτὸ ὅπως σ' ὅλα τὰ καλὰ σπίτια ἦταν ἓνα εἶδος ἱεραρχίας ἐκεῖ μέσα: ὅπως καὶ στὸ στρατό, στὴν ἐκκλησία, ὅπως παντοῦ ὄξω στὴν κοινωνία. Τὸ κάθε πρᾶμα ἔπρεπε νὰ εἶν' στὴ θέση του, ἀνάλογα με τὴν ἀξία του. Ἰσα νὰ ποῦμε ἡ Ρόζα; ἴσια ὁ Μπακαλιάρης; ἴσια τὸ γατί; ἴσια τὸ κρεβάτι τῆς Εὐανθάρας με τὸ κρεβάτι τῆς Πόπης; Ὅχι βέβαια...

Τάξη! Τάξη! Αὐτὸ θὰ πεῖ νὰ ξέρεις νὰ κυβερνᾷς.

Καὶ νὰ γιατί, ἡ Ἄντρονίκη, χτῆμα κι αὐτὴ τοῦ Νότη, ἐρχόντανε νὰ ποῦμε στὴ σειρὰ ὕστερ' ἀπ' τὴ μαμά. Δὲν μπορεῖς νὰ πεῖς: φρόντιζε με τὴν καρδιά του τὸ κορίτσι γιὰ τὸ καλὸ τοῦ σπιτιοῦ. Ψῶμι ἀπ' τὰ χέρια τοῦ Νότη ἔτρωε. Τί θὰ πεῖ! Τρῶγε! ἀλλὰ μὴν εἶσαι κι ἀχάριστη!

– Ἐλα μωρὴ πιά, σήκω... Κι ἀκοῦς; Τὰ μάτια σου τέσσερα. Νά, τὰ κλειδιά... Καὶ γράφε, τί παίρνεις, τί δίνεις... Ἀκοῦς; εἶπα...

Τὰ κλειδιά ἦτανε γιὰ τὸ συρτάρι τοῦ κομοῦ. Παστρικὲς πετσέτες γιὰ τοὺς καλοὺς τοὺς μουστερῆδες.

– Καὶ νὰ προσέχεις τὸν Μπακαλιάρη... βαριέται, καὶ φέρνει μουντάριχο νερό... Πρέπει νὰ φεύγει εὐχαριστημένος ὁ κόσμος... Καλύτερα ἀπὸ τ' ἄλλα σπίτια... Κοίταξε... Ἐξί τὰ εἶχε. Ποιὸ εἶναι τὸ χαῖρι της σήμερα; Ἐ; δὲ μοῦ λές;...

Ἡ παρέα ξεκίνησε. Στὴ μέση ἡ μαμά, μὲ τὰ χοντρά τζοβαίρικά, τοῦ κόσμου τὰ δαχτυλίδια στὰ σουτζουκάκια πού εἶχε ἀντὶς γιὰ δάχτυλα, ὁ Νότης μὲ τὸ μαῦρο τζογὲ τὸ πανταλόνι. "Ἄν πεῖς γιὰ τὸ Καριπάκι πιά!..."

"Ἐνας εἶναι ὁ Καρίπης... Ὅριστε;..."

Ἡ ὀξώπορτα ἀνοιγόκλεισε κι ὅλα τὰ πράματα ἐκεῖ μέσα πῆραν πάλι τὴν ἀνάσα τους: μιὰ βαριά κομμένη ἀνάσα, ἓνα εἶδος τρίξιμο ἂν ἔτυχε ποτὲ ν' ἀκούσεις τὴ νύχτα πῶς τρίζουν ἔτσι μόνα τους ὅταν τὰ τρώει ὁ σάρακας, βουβά, σὰ νὰ παλεύουνε, τὰ σπασμένα πράματα, τὰ παλιά, τὰ ξεχαρβαλωμένα.

"Ὡς καὶ κεῖνες οἱ Σουλιώτισσες πάνω ἀπ' τὸ κρεβάτι πού γιὰ μιὰ στιγμή λὲς εἶχαν σταματήσει τὸ χορὸ τους ἐνῶ τὰ βρέφη ἔμεναν μετέωρα, τὰ πόδια πάνω, τὸ κεφάλι κάτω, μπρὸς στὸν κιτρινάριο βράχο τοῦ Ζαλόγγου, ὅσο ἦτανε θυμωμένος ὁ Νότης, ὡς κι αὐτὲς λὲς πῆραν πάλι πόδι κι ἐτοιμαζόντανε ἢ μιὰ τους νὰ γκρεμίσει στὸ βάραθρο τὸ βυζανιάρικο πού παρακαλετικὰ κοίταζε τὴ ρώγα τοῦ βυζιοῦ της, βυζι γεμάτο γάλα.

"Ὡς κι ἡ Πόπη, δὲ βαρέθηκε νὰ πεῖ ἓνα:

- Οὐφ, πιά!...

Γιατὶ ὁ Γιατράκος στὸ ἀναμεταξὺ κατάφερε νὰ πᾶει τὰ χεῖλια του σὲ πιὸ πολὺ μέρος, σὲ πιὸ πολὺ ψαχνό. Ἡ Πόπη ἔνωσε τὰ σάλια πού γλιστρούσανε πάνω στὰ μπουτία της.

- ...Οὐφ, πιά!

Κι ἂν ἦσουν ἀπὸ ἓνα μέρος ἀδερφέ μου -μὲ τὸ συμπάθειο κιόλας, γιατί βέβαια ἡ εὐγενεῖα σου δὲν πᾶει σὲ τέτοια μέρη- ἂν ἦσουν, ὁ λόγος τὸ φέρνει, θὰ 'βλεπες

πῶς τρίζανε τὰ τζάμια στὴ βραχνὴ φωνὴ τῆς Εὐανθάρας, πού ἐρχόταν ἀπ' τὸ σοκάκι:

- Μωρὴ Ἀντρονίκη, μωρήρη... Τὰ μάτια σου τέσσερα, εἶπα!...

II

ΟΞΩ ΣΥΝΝΕΦΙΑ: πρωτοβρόχια βλέπεις.

Γρήγορα γρήγορα καὶ ρυθμικά: συφιλιδικὸς πού κάνει λὲς γαργάρα, κόχλαζε στὸ διάδρομο τὸ φαῖ γιὰ τὸ βράδυ- στὸ χωματένιο τσουκάκι, πάνω στὴν πυρωμένη φουφού. Κι ἔτσι, μπαίνοντας ὁ ἀχνὸς ἔφερνε μαζί στὴ σάλα μιὰ μυρωδιὰ φαγιού πού ἂν ἦσουν χορτάτος θ' ἀναγούλιαζες, μ' ἂν τύχαινε νὰ πεινοῦσες θὰ σοῦ φαινότανε μὸσχος ἢ μυρωδιὰ ἐκεῖνη.

"Ὅμως κανεὶς δὲν τὴν πρόσεχε πιά: συνηθισμένη μυρωδιά.

Ὁ Γιατράκος κάτι ἔλεγε γιὰ τὸ σπυρὶ τῆς Πόπης πού χάθηκε χάρη στὰ γιαιτροσόφια του καὶ πῶς μιὰ μέρα, σήμερα αὔριο νὰ ποῦμε, θὰ περάσει καὶ τὸ τσοῦξιμο τοῦ λαιμοῦ, κι ἐκεῖνες οἱ σφυριὲς πού νιώθει ὦρες ὦρες στὸ κεφάλι της. Ἡ Ρόζα φιαχνότανε νὰ εἶν' ἔτοιμη, κι ἡ Μαρίτσα ζαλισμένη ἀκόμα ἀπ' τὸ γλέντι, τὸ ψεσινό, ὀρθια μπρὸς στὸ παράθυρο, κοίταζε ἔξω.

Μόνον ἡ Φρόσω νὰ ποῦμε, ἡ κυρὰ Φροσύνη, πρόσεχε στὴ μυρωδιὰ καὶ τῆς ἐρχόντανε σάλια στὸ στόμα, σὰν ἔβαζε μὲ τὸ νοῦ της πῶς θὰ ξανάτρωγε πάλι τὸ βράδυ ἔτσι ὅπως ἔφαγε καὶ τὸ μεσημέρι.

Κι όλο χασμουριότανε, όλο έκανε πώς δέν άκουε, όσα δυσάρεστα λέγανε γι' αυτήν, δυνατά και φωναχτά, σά νά μὴν ήτανε μπροστά ή ίδια, σά νά μὴν έδινε κανείς πεντάρα, αν τ' άκουε ή αν δέν τ' άκουε.

"Έκανε τόν άδιάφορο. Τί νά κάνει ;

Τρείς μέρες τώρα πού γίνεται φασαρία άλάκερη για λόγου της.

Μπαινοβγαίνοντας ό Νότης τó παιδί, όλο κι έβριζε Χριστούς και πεθαμένα κι όλο τά 'βαζε με την Εύανθάρα.

- Ρέ, πού στού διαόλου τή μάνα είχες τά στραβά σου, ρέ Εύανθάρα !... Τί μου τό 'φερεις μωρή αυτό τó καφεκούτι έδω χάμω ; Δέν κοιτάζεις τουλάχιστο τά δόντια της ;

Κι ή Φροσύνη, πού καταλάβαινε πια πώς σά μιλούσανε για καφεκούτι λέγανε για έλόγου της, παράτησε πια τήν άξιοπρέπεια και τή σοβαρή στάση πού κρατούσε τις πρώτες μέρες και σκάνανε οί άλλοι στα γέλια σαν τή βλέπανε. 'Αλήθεια, τó παρατήρησες καμιά φορά άδερφέ μου, νά 'χεις ξεπέσει και νά μη θές ακόμα νά τά βάλεις κάτω : νά κάνεις τάχατες πώς... εχεις νά πούμε και άξιοπρέπεια.

'Ανάθεμα στην άνάγκη, πές, ψέματα ; Τό κατάλαβε κι άμα άκουε : καφεκούτι, δέν ήξερε πού νά τρυπώσει. 'Εκει χάμω, μπρός στο κρεβάτι τής Εύανθάρας, όλο πασπάτευε τόν ταντελένιο γύρο κι όλο τονε κοιτάζε με μάτια θολά, κομμένα μάτια, γεμάτα φιλία κι αγάπη. Τό μόνο πράμα εκεί μέσα πού δεχότανε τά χάδια τής Φροσύνης. Βέβαια ήτανε και τó κασιδιάρικο γατί του Μπακαλιάρου, τού πορτιέρη νά πούμε, πού ίσαμε σήμερα κανείς δέν είχε άπλώσει χέρι πάνω του, και πού τώρα σαν τό 'πιανε στα

χέρια της ή Φροσύνη τού άλλαζε τó Θεό στα χάδια και στα φιλιά.

Μά κι αυτό σαν άσυνήθιστο πού ήτανε σε τέτοια κανάκια λές και γλήγορα τά βαρέθηκε' μόνο πού τήν έβλεπε τώρα τή Φροσύνη, όπου φύγει φύγει, σέροντας τó ψωριασμένο κορμί του.

- Είσαι κουκουναρί στην ψείρα, μωρή Καφεκούτι !...

- Πολύ όρθός ό λόγος σας... πάρα πολύ όρθός. 'Αλλά ξερετε, κυρία Εύανθία, τί παρατήρησα !... Πολύ πάρα πολύ όρθός... παρατήρησα πώς...

Μά ή Εύανθάρα είχε τή δουλειά της και δέ θα καθότανε δά νά κουβεντιάζει με τó Καφεκούτι, ίσια σου κι ίσια μου.

"Όμως ή Φροσύνη ήθελε κουβέντα, γιατί λείει κι ένας λόγος, με τήν κουβέντα γνωρίζεσαι, πιάνεις φιλία, και σ' έχτιμάει ό άλλος.

- Πού λέτε τó λοιπόν κυρία μου Ποπίτσα, παρατήρησα πώς έσεεις έδω στην 'Αθήνα, εχετε δηλαδή ξανθές ψείρες, ενω έμεις εκεί στη Σμύρνη... δηλαδή θέλω νά πω, εκεί είναι μαύρες οί ψείρες... μελαχρινές... Παράξενο δέν είναι, ε ;

Μά ή Πόπη βαριότανε νά μιλήσει, ενω τó Καφεκούτι εξακολουθούσε νά μονολογά, βρίσκοντας πιο παράξενο ακόμα τó πώς τώρα τελευταία βγήκανε και καστανές ψείρες στη μέση, συγγενολοί άς πούμε. Κι έτσι θα πήγαινε ή δουλειά και θ' άκουες ακόμα για πολύ τó ξερό εκείνο σιγανό κράκ, κράκ... 'Ηταν οί ψείρες πού τις έπιανε μιá μιá τó Καφεκούτι και τις τσάκιζε με τó νύχι της χάμω, με μιá τέτοια κακία ζωγραφισμένη στα

μοῦτρα της πού κι ἡ Ἀντρονίκη δὲ βάσταζε πιά, καί :
 - Δὲν τ' ἀφήνεις μωρὴ στὴν ἡσυχία τους τὰ ζῶα ;
 - Ὁρθός... πάρα πολὺ ὀρθός ὁ λόγος σας κυρία Ἀντρονίκη... Πάρα πάρα πολὺ...

Ἡ Ἀντρονίκη ἦτανε κιόλας μακριά.

Ἀφοῦ ὡς κι ὁ Γιατράκος ἀκόμα, πού τὴν πρώτη μέρα τῆς ἔκαμε τοῦ κόσμου τ' ἀχρεια, ὡς κι αὐτὸς τώρα δὲν καταδεχότανε νὰ γυρίσει νὰ τὴ δεῖ, αὐτὴν τὴ γριά, τὴν κοκαλιάρα σαν τὸ χάρο, μὲ τὰ κούφια τὰ δόντια τὰ κίτρινα, πού τρικλίζανε μὲς στὸ στόμα της σὰν τούρικικα μνήματα, ἂν ἔτυχε ποτές νὰ πᾶς στὴ Σμύρνη.

- Τί τό 'θελες μωρὴ Εὐανθάρα αὐτὸ τὸ Καφεκούτι...
 Δὲν ἄνοιγες μωρὴ μανίτσα μου τὰ στραβά σου ;...

Μὰ βρὲ ἀδερφέ, πὲς τώρα κι ἐσὺ τὸ σωστό : Σάμπως ἔφταιγε κι ἡ Εὐανθάρα ; Τζάμπα πράμα βρίσκεις, ἔ !...
 Ὅ,τι κι ἂν πεῖς, πάει ἡ καρδιά σου νὰ τὸ κλοτσήσεις ;

Τῆς γίνηκε φόρτωμα ἐκεῖ κάτω στὸν Περαία, στὸ τελωνεῖοτσιμπούρι.

- Ἐ ἄντε ! Ἐλα κι ἐσὺ νὰ φᾶς ἓνα κομματί ψωμί.

Βλέπεις ἡ Εὐανθάρα δὲν ἔχει κακιὰ καρδιά ; Ὅ,τι κι ἂν κάνεις σὲ τέτοιες ὥρες, ψυχικὸ εἶναι, ὅλο κι ἀπ' ἄλλου θὰ τὸ βρεις μιὰ μέρα.

Ποιὸς ξέρει πῶς γυρνοῦν τὰ πράματα καμιὰ φορὰ !

Μὰ ἔλα ματάκια μου πού, καί μὲ τὰ χίλια φτιασίδια, μὲ τίς χίλιες μπογιές, πᾶνε τρεῖς μέρες τώρα καί μῆτε ἓνας μουστερῆς δὲν τῆνε πῆρε νὰ πλαγιάσει ! Ἐτσι θὰ πάει ἡ δουλειά ; Εἶπαμε νὰ 'χεις καλὴ καρδιά, νὰ κάνεις τὸ κατὰ δύναμη, μὰ ὄχι νὰ βρίσκεις καί τὸ μεπλά σου μὲ τὸ Νότη ! Μέρα μπαίνει, μέρα βγαίνει καί τὸ Καφεκούτι

μασάει, μασάει ἄγρια. Νὰ 'παιρνε τουλάχιστο καί λίγο πετσὶ ἀπάνω της ! Χαμένο ψωμί.

Εὐκόλα τὸ λὲς ἐσὺ : διῶξε τὴν !

Καί τὸ φαῖ δηλαδὴ πού καταχώνιασε σὰ φαγάνα τρεῖς μέρες τώρα ; Νὰ πάει χαμένο κείνο τὸ φαῖ ; Ἐτσι λοιπόν ; Τὰ βρίσκουμε μπόλικα καί τὰ πετάμε, ἄντε, ἄντε !... Κάνε τὴν καμαριέρα, θὰ μοῦ πεῖς. Καί μπάς καί θάρρεψες πὼς πρόκειται γιὰ κανένα σαράι, ὅπου μόνο οἱ καμαριέρες μᾶς λείπανε ; ἔ ; Οἱ ἄλλες οἱ σιροφάρες πού τὰ 'χουνε τὰ χέρια τους ; στὴν ἄγια τράπεζα τὰ τάζανε ; Δὲ μοῦ λὲς ; Κάθονται πού κάθονται... γιατί νὰ μὴ δουλέψουνε σὰ δὲν ἔχει μουστερῆδες ;...

*

Τέλος πάντων, ὄχι πὼς ἦτανε καί πολὺ δυσαρεστημένος ὁ Νότης ἀπὸ τὴν ὅλη ἀγορά. Γιατί βέβαια, ἂν τὰ 'χανε τὰ λεφτάκια του στὸ μπαρμποῦτι, καλύτερα θὰ 'τανε ; Μπορεῖ νὰ κέρδιζε κιόλας θὰ μοῦ πεῖς. Ἐ, μήπως κι ἔτσι δὲν κέρδισε ; Σὲ σαρανταοχτῶ ὥρες δὲν τὰ βγαλε διπλά ; Καί τοῦ 'μεινε καί τὸ πράμα. Ἐστερα ξέρεις ; Λεφτὰ πού πέφτουν στὴ δουλειὰ μέσα, δόξα σοι ὁ Θεὸς νὰ λὲς. Μὴν τὰ λυπᾶσαι καθόλου. Ἐτσι πάει μπρὸς μιὰ δουλειὰ καί τὰ βλογαῖ κι ἡ Μεγαλόχαρη.

Μιὰ Περσεφόνη μάνι μάνι τῆνε βόλεψε κιόλας. Ἀπ' αὐτὶ καί στὸ δάσκαλο... Τὴν πῆρε τὴν ἔδωσε.

Ἀπὸ χέρι σὲ χέρι, ἔβγαλε τὰ καπιτάλια μιὰ. Καί... καλὰ γιὰ τὸ Καφεκούτι, ἄσ' τα !... Μὰ τὴ Μαρίτσα ; Εἶδες τέτοιο πράμα ἄλλη φορὰ ;

Καϊμάκι αδερφέ μου: τῆς μάνας σου τὸ γάλα... καὶ βάλε.

Μὲ τὴ χτεσινὴ φασαρία μόνο, ἀπ' αὐτὸν τὸν ταχτικὸ, τὸν καθωσπρέπει πού ἦρθε καὶ τὴν ἔκοψε. Ἐπειτα κάτι σοῦ 'πα μοῦ 'πες, κάτι σαμπάνιες, κάτι φαγιά, τὸ τσίμπησε τὸ χιλιάρικο. Καὶ δὲν μποροῦσε θὰ πεῖς τώρα νὰ τηγε δοκιμάσει πρῶτα ὁ Νότης, σὰ νοικοκύρης πού ἦτανε;

Καλά, ντέ! Ἄλλὰ ἔλα πάλι πού τὸ πρωτόβγαλτο τὸ πράμα σοῦ τ' ἀκριβοπλερώνει ὁ ἄλλος;

Γοῦστο ὅμως θὰ δοῦμε ἐδῶ ἢ τὸ ἐμπόριο;

- Μὰ αὐτὸ τὸ κέρατο!... Αὐτὴ ἡ Φαγιάνα, ρὲ πού εἶχες τὰ στραβά σου, ρὲ Εὐανθάρα!...

"Αχ!... Καὶ τὴ Φροσύνη τηγε παρεχοῦσε ἕδρος.

"Ἐκανε τὸ κορόιδο γιατί τὸ τσουκάλι τὸ φαί ὄξω ροχάλιζε, ροχάλιζε, στέλνοντας τὴ μυρουδιά του...

"Ἐ, μὴν κοιτάξεις τώρα: μιὰ φορὰ ἦτανε κάτι καὶ τὸ Καφεκούτι. Ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες, λὲς καὶ πᾶνε χρόνια - εἶχε ὁμορφα καὶ καλὰ τὸ σπιτάκι της.

- Εὐφροσύνη Χαντζίνου... ὄλο καὶ θὰ 'χετε ἀκουστά, κυρία Ρόζα... πῶς!... Χαντζίνου... Δὲν ἀκούσατε νὰ λένε γιὰ τὸ Μιλτιάδη τὸ Χαντζίνη... ὁ Μίλτος μας, πῶς!... κουνιάδος μου... Τότες δὰ ἦτανε κι ἂν περνοῦσε ὁ λόγος του. Μὲ τὸν κύριο Στεργιάδη ἔτρωε, μὲ τὸν κύριο Στεργιάδη μιλοῦσε... Δὲν μπορεῖ ὅμως, ὄλο καὶ θὰ 'χετε ἀκουστά: Εὐφροσύνη Χαντζίνου, στὸ Μπουτζά.

- Μωρὴ τί πράμα εἶναι πάλι αὐτὸς ὁ Μπουτζάς;

- Καλὲ τὸν Μπουτζά δὲν ξέρετε, κυρία Ροζούλα μου; "Ἡμαρτον!... Μετὰ συγχωρήσεως κιόλας... Τυχαίνει βλέπετε καμιά φορὰ...

Ἡ Μαρίτσα; Γιατί δὲ μιλάει κι αὐτὴ ἡ βρόμα, νὰ πεῖ ποιά ἦτανε ἡ Εὐφροσύνη Χατζίνη; Γιατί δὲν τῆς παίρνει τὰ πάρτια της τὸ παλιοκόριτσο;

"Ἐφαγε βέβαια, φὲς βράδυ, χοντρά χοντρά, μ' ἐκεῖνον τὸν πλούσιο πού πλάγιασε μαζί της καὶ τώρα καμώνεται πὼς μήτε καὶ τὴ γνωρίζει· καὶ κοιτάζει ἀπ' τὸ παράθυρο. Τί κοιτάζει ἔτσι;

Νὰ ἦτανε περαστικὸς ὁ δρόμος, νὰ ἦτανε σὰν κι ἐκεῖνη τὴ μεγάλη τὴν πλατέα μὲ τίς χιλιάδες τοὺς πολυέλαιους, πού εἶδε προχτές τὸ βράδυ, σὰ βγήκανε ἀπὸ κεῖνον τὸν ἀλλιώτικο τὸ σιδηρόδρομο πού τοὺς ἤφερε ἀπ' τὸν Περαία... Δίχως ἄλογα λέει καὶ δίχως μηχανὴ νὰ τρέχει ἔτσι σὰ δαιμονισμένος ὁ διάβολος! Ποῦ νὰ τονε πιάσεις σὰν τό 'κοβε λάσπη. Ἰσαμε πού νὰ πεῖς... Ἀφέντη Χριστέ!... Φτάσαμε σοῦ λέει ὁ ἄλλος στὴν Ὀμόνοια. Ἄμὲ καὶ τὰ τραμβάγια τους! Κι αὐτὰ ἀλλιώτικα ἐδῶ στὴν Ἀθήνα. Τὸ εἶδες ποτέ σου αὐτό;

Τραμβάγια λέει δίχως ἀλόγατα.

"Ἐ, ὀρίστε πού τὸ βλέπετε τώρα.

Μὰ τί σεργιανίζει ἡ Μαρίτσα ἀπ' τὸ παράθυρο;

"Ολοένα κοιτάζει ἡ Μαρίτσα; "Ὅλο κι ὄλο, πέντε-ἕξι μαγαζιά στὸ σοκάκι, ἓνα χασάπικο κατάντικρα, στὴ μιὰ γωνιά τοῦ φαρδιοῦ δρόμου πού τραβάει ἀπάνω στὴν ἄλλη, μετὰ συγχωρήσεως δηλαδή, ἓνα οὐρητήριο.

Τί καμαρώνει τάχατες; Τὰ κρέατα νὰ ποῦμε πού κρέμονται λογιῆς λογιῆς κομμάτια στοὺς γάντζους, περιμένοντας ἀγοραστή; "Ἡ μήπως ἐκεῖνην τὴ στενὴ γωνίτσα πού τὴν ξεχωρίζει ἓνας τσίγκος ἀπ' τὸ πεζοδρόμιο κι ἄντρες μπαίνουν κι ἄντρες βγαίνουν, καὶ γέροι καὶ

παιδιά, βιαστικοί και γλήγοροι κι αδιάφοροι, λογής λο-
γής άνθρωποι, πού τρεχάτοι κάνουν ό,τι έχουν να κάνουν,
κι ύστερα πάλι φεύγουν; Κι ενώ ακόμα αφηρημένοι
αποτελείωνουν τὸ κούμπωμα τοῦ παντελονιοῦ τους, σχε-
δὸν στὸ δρόμο, πάει! τοὺς ἔφυγε κιόλας ἀπ' τὸ μυαλό ἡ
εἰκόνα τοῦ μέρους ἐκείνου καὶ τοῦ τί ἔχουνε κάνει, γιὰ νὰ
τοὺς ξανάρθει μόνο ὅταν πάλι, ὕστερα ἀπὸ καιρό, τοὺς
ξαναπιάσει ἡ ἀνάγκη καὶ τοὺς δεῖς πάλι τρεχάτους. Λὲς
αὐτὸ νὰ καμαρώνει τόσην ὥρα ἐκεῖ ὄρθια ἡ Μαρίτσα;
Λὲς νὰ κόβει κιόλας τὸ μυαλό της, κορίτσι πράμα ἀκό-
μα, σχεδὸν ἄβγαλτο κι ἄς ἔχει πλαγιάσει φῆς βράδυ μὲ
τὸν πλούσιο, λὲς λοιπὸν καὶ νὰ βάζει μὲ νοῦ της τὴν ἀνα-
λογία, τὴν ὁμοιότητα νὰ ποῦμε πού ἔχουν μεταξὺ τους τὰ
τρία ἐκεῖνα ἀνόμοια πράματα: τὸ χασάπικο μὲ τὰ κομ-
μάτια τὸ κρέας καὶ τὸ οὐρητήριο -μετὰ συγχωρήσεως-
τὰ δυὸ μαζί μὲ τὸ χαμόσπιτο; Ἡ νὰ συλλογιέται: ποιὸς
ξέρει ποιά ἀναγελάστρα μοῖρα τὰ ῥιξε κεῖ τὸ ἓνα κοντὰ
στ' ἄλλο.

Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, ἀδερφέ μου, δὲ θαρρῶ ἐγὼ
πὼς ἔτσι μονομιᾶς ἓνα ἄβγαλτο κορίτσι μπορεῖ νὰ τὰ
συλλογιστεῖ αὐτά. Κι ἂν δὲν πιστεύεις, νά! Προχτές
ἀκόμα μ' ὅλη της τὴν πίκρα δὲν παρηγορήθηκε μήπως
ἡ κακομοῖρα ἡ Μαρίτσα, ὅταν ἀπ' ὄξω ἀπ' ὄξω τῆς εἶπε ἡ
Ἄντρονίκη τί θὰ ἔκανε δῶ μέσα. Βέβαια πρῶτα τῆς εἶπε
πὼς ὥσπου νὰ ξαναβρεθεῖ μὲ τὴ μητερίτσα της θὰ εἶναι
πιὰ ἡ κυρία Εὐανθία μαμά της. Θὰ τὴν ἀγαπάει σὰ δικό
της παιδί, σὰ σπλάγνο της ὅπως εἶπε κι ἡ ἴδια. Ἐξὸν
λέει, πού θὰ ἔχει μὲ τὸ σωρὸ τοὺς γιαβουκλοῦδες -ἔτσι
λένε στὴν πατρίδα της- θὰ ἔχει καὶ τοῦ κόσμου τὰ κα-

λὰ πού ὁ καθένας τους θὰ κουβαλάει καὶ θὰ τῆς φέρνει.

Συχνὰ τύχαινε νὰ βλέπει στὴ Σμύρνη τέτοιες γυναῖ-
κες κι ἄς τις κατηγοροῦσε ὁ κόσμος. Αὐτές, μάτια μου,
δὲν ἔχουν ἀνάγκη κανένα, γιὰτὶ μήτε ἡ καρότσα σοῦ
λείπει, μήτε τὰ μεταξωτὰ κι οἱ κάλτσες καὶ τὰ μυρω-
δικὰ. Κι ὁ κόσμος ὅλος σὲ λαχταράει σὰν περνᾷς κι ἄς
κάνει πὼς σὲ κατηγορᾷ. Ὑστερα, παρατήρησε πὼς ὅλες
τους ὁμορφαίνουν, ἔτσι ὅπως ντύνονται καὶ μ' αὐτὰ πού
βάζουν στὸ πρόσωπό τους. Ἄφησε πιὰ τὰ διαμάντια καὶ
τὰ μαλαματικά. Ὅ,τι τραβάει ἡ καρδιά σου, σὰν εἶσαι
κοκότα. Ἐλεγε τότες πὼς θὰ τὴν ἔπαιρνε ὁ γιαβουκλὸς
της, ὁ Γιωργάκης, σὰ θὰ βγαίνει ἀπ' τὸ γυμνάσιο καὶ θὰ
πήγαινε ὑπάλληλος στὴν Ἀρμωστεία.

Μὰ μὲ τοὺς ἄντρες παίζεις ἐσύ;

Σὰ φτάσει τὸ μαχαίρι στὸ κόκαλο, σὰν ἔρθει κουβέντα
γιὰ τὴν προίκα, ἀπὸ δῶ πᾶν κι ἄλλοι, ὅταν δὲν ἔχεις νὰ
τοὺς δώσεις ὅσα ζητᾶνε. Ἐνῶ τώρα, σὰν τὴν δεῖ κο-
κότα ὁ Γιωργάκης, ἔτσι πλουσιοντυμένη, θὰ τὴ λαχτα-
ρήσει κι αὐτὸς καὶ θὰ πονέσει καὶ θὰ πληρώσει. Θὰ
σκάσει λεφτὰ γιὰ ἓνα της χᾶδι. Κι ἂν καμιά μέρα θὰ
ξαναβρεῖ τοὺς δικούς της, ἔ! θὰ χαροῦνε ὅλοι μαζί βέ-
βαια, καὶ θὰ τῆς ἀνοίξουνε τίς ἀγκαλιές τους. Ἐφταιγε
μήπως σὲ τίποτα;

Ἀλήθεια, ποιὸς ξέρει ποῦ νὰ βρίσκονται τώρα; Ἄς
εἶναι... μιὰ μέρα θὰ τοὺς ξαναβρεῖ. Θὰ μαζῶξει λεφτὰ,
πολλὰ λεφτὰ, ἑκατομμύρια, θὰ κάνει τὴν προίκα της, καὶ
σὰ θὰ ξαναγίνει τίμια, τότες, θὰ ψάξει νὰ τοὺς βρεῖ.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ ἀρχὴ δὲν τῆς ἔκαμε καὶ πολὺ
κακὴ ἐντύπωση μὲ κείνον τὸν πλούσιο τὸ γέρο πού τῆς

φέρανε χτές βράδου. Νά μὴν τὸν ξέρεις λέει ἕναν ἄνθρωπο καὶ νά πρέπει νά γδυθεῖς μπροστά του! Βέβαια λεφτά τῆς ἔδωσε μπόλικα, τῆς τὰ πῆρε μάλιστα ἡ Εὐανθάρα νά τῆς τὰ φυλάξει σὲ σίγουρο μέρος. Φάγανε στὸ σαλόνι οἱ δύο τους μοναχά. Φαγιά μιὰ φορά! Τίς ἄλλες τίς διώξανε καὶ φάγανε στ' ἄλλο δωμάτιο αὐτές, ἀπ' τὸ φαί πού ἔβραζε μὲς στὸ τσουκάλι. Ἐνῶ σ' αὐτοὺς τὰ φέρανε ἀπ' ἔξω. Τί γαλοπούλες! Τί γλυκά! Ἀλήθεια κι ἐκεῖνο τὸ γλυκὸ κρασί στὸ τέλος πού πιπέριζε καὶ σ' ἔπιανε ἀπ' τὴ μύτη, σὰ λεμονάδα... Μὰ πόσ' παράδες κάνει ἡ λεμονάδα! Τί ὁμορφα πού ζάλιζε ἔ;... Κι ὕστερα στὸ φαρδὺ κρεβάτι... πῶς τὴν ἀγαποῦσε ἀλήθεια αὐτὸς ὁ πλούσιος! Ἦτανε παντρεμένος, γι' αὐτὸ δὲν μποροῦσε νά τὴν πάρει μὲ στεφάνι.

Ἐβριζε ὅμως τὴ γυναίκα του μπροστά της καὶ τὴν κορόιδευε. Ἡ Μαρίτσα χάρηκε κι ἄς μὴν τὴν γινώριζε καθόλου αὐτήν, ὅποια κι ἂν ἦτανε... Μὰ πῶς τῆς ρουφοῦσε τὰ χεῖλια αὐτὸς ὁ κύριος... Ὅχι ὁ Γιωργάκης, πού δὲν ἤξερε νά φιλήσει ἀκόμα καὶ κοιτρούσανε οἱ μύτες τους καμιά φορά... Κι ὕστερα ἔχωνε τὴ γλώσσα του στ' αὐτιά της... Τί ἀνατριχίλα! Καὶ τῆς φιλοῦσε καὶ... Δὲν τὸ ἤξερε πῶς δὲ σιχαίνονται καθόλου οἱ ἄντρες. Μὰ ὅταν ἀγαπᾶς ἕναν ἄνθρωπο τί νά τοῦ σιχαθεῖς; Ψέματα;

Τὸ μαλακὸ κρεβάτι ἔτριζε, χοροπηδοῦσε κι ὕστερα... Ὅμως τῆς εἶπε τὴν ἀλήθεια, γιατί τὴ δευτέρη φορά δὲν πόνεσε σχεδὸν καθόλου. Τὴν τρίτη, τὸ πρῶι κατὰ τὰ χαράματα, ὠλωσδιόλου. Τῆς φάνηκε πῶς ἔνωσε καὶ γλύκες.

Ἦξερε κιόλας ἡ Μαρίτσα πῶς ἔτσι, ἔξον ἀπὸ τὴ γλύκα, μποροῦσε κιόλας μεθαύριο νά ᾽χει κι ἕνα ἀγοράκι, ἕνα κουκλάκι. Καὶ χαρὰ πιά! Τόση χαρὰ πού γιὰ μιὰ στιγμή εἶχε ξεχάσει τίς πίκρες της.

Ἄλλο τίποτα δὲν ἤξερε.

– Ποῦ νά τὸ μάθει;

Κάθε βράδου, τὸ ἴδιο φαγοπότι – ἔτσι νόμιζε καὶ λεφτά, ἄπειρα λεφτά, πού ἅμα γινότανε ἑκατομμύριο θὰ τῆς τὰ ἔδινε ἡ μαμά. Εἶπε πῶς θὰ ξαναρχότανε ὁ πλούσιος. Τὸν εἶχε ξετρελάνει λέει προπάντων τὸ στηθάκι της, σφιχτὸ σφιχτὸ, στρογγυλωπὸ μὲ τίς ματωμένες ρωγίτσες πού πρῶτα μόλις φαινότανε, καὶ τώρα... Βέβαια, θὰ ξανάρτει.

Ὅμως ἔφυγε.

*

Μιὰ βροντὴ στὸ θυμωμένο οὐρανὸ τὴν κάνει νά κοιτάξει πάνω.

– Λές νά βρέξει, ἄραγε;

– Προφῆτης εἶμαι; εἶπεν ἡ Ρόζα μὲ θυμὸ γιατί τὴν ζήλευε καὶ ζητοῦσε ἀφορμὴ νά τὴν ἀρπάξει ἀπ' τὰ μαλλιά.

Ἐνας ἀραμπᾶς πού ἐρχότανε τρεχάτος μὲ βουή, στάθηκε ἀπότομα ἔξω ἀπ' τὸ χασάπικο.

– Τί εἶν' αὐτὸ πάλι;

Κι εἶδε ἡ Μαρίτσα ἕνα δαμαλάκι μὲς στὸν ἀραμπᾶ, ἕνα σφαχτὸ ἀνάσκελα ξαπλωμένο, μὲ τὰ πόδια τεντωμένα πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ δίχως κεφάλι. Μιὰ πέτσα μονάχα, βρόμικη, ματωμένη, κρεμότανε ἀπ' τὸ λαϊμῶ.

πολλή πέτσα κι ένα κομμάτι λαρύγγι. Τὸ πέταξαν χάμω. Τὸ «γκούπ!» ἔφτασε ἴσαμε τ' αὐτιά της κι ἔσεισε τὰ τζάμια. Τρόμαξε.

– Τρελὴ πού εἶμαι! Σφαχτὸ πράμα, πονάει ποτέ;... εἶπε μέσα της.

Κάτι ἔλεγε ἡ Φροσύνη, τὸ Καφεκούτι, μὰ κανεὶς δὲν τὴν ἄκουε.

Ἔστερα ἡ Πόπη:

– Οὐφ!... πάλι μελιτζάνες ἀπόψε... βαρέθηκα πιά...

Κι ἡ Φροσύνη μὲ τὸ σάλιο στὸ στόμα σκύβοντας μὲ σεβασμὸ νὰ πάρει τὸ μिरαμπῶ τοῦ Γιατράκου, τὸ ξεθωριασμένο, πού τοῦ εἶχε πέσει ἀπ' τὸ κεφάλι:

– Ὅχι δά, κυρία Πόπη... δηλαδή δὲ θέλω νὰ πῶ... βέβαια, πὼς τάχατες... δίκιο, πάρα πολὺ δίκιο ἔχετε, ἀλλὰ ὅμως, μελιτζάνες γιαχνί... γιαχνὶ μελιτζάνες... βασιλικὸ φαί...

Ὡς κι ὁ Γιατράκος καταδέχτηκε νὰ ἔχει τὴν ἴδια γνώμη μὲ τὸ Καφεκούτι.

– Δίνε μου μελιτζάνες γιαχνὶ κάθε μέρα... καὶ δὲν τίς βαριοῦμαι ποτέ;... γιαχνί, ἔ; γιαχνί;

Πολὺ γλήγορα ροχάλιζε τώρα τὸ τσουκάλι.

Κι ἡ μυρουδιά σὲ ξετρέλαινε ἂν τύχαινε νὰ ἤσουνα νηστικός ἢ τέτοιου εἴδους χορτάτος.

– Γιαχνί, ἔ; μελιτζάνες γιαχνί... Καλὰ δὲ λέω; ἔ; Βασιλικὸ φαί!...

.....
.....

Πῶς! Εὐφροσύνη, βέβαια! Μάλιστα! Εὐφροσύνη

Γιωάννου Χαντζίνου... Δὲν μπορεῖ, ὅλο καὶ θά ἔχετε ἀκουστά!... Ναὶ καλέ, ὁ Μιλτιάδης, πῶς!... Ὁ Μίλτος μας...

Μὰ τὸ γατὶ τοῦ Μπακαλιάρου ὅπου φύγει φύγει, γιὰ τὸ Καφεκούτι εἶχε ἀπλώσει τὸ χέρι του.

Ὁ Νότης ἔλειπε.

Κι ὅλες ἀνάσαιναν, ἔτσι ἀπαράλλαχτα ὅπως καμιά φορά, λὲς καὶ ξαλαφρώνουνε τὰ πράματα, λὲς καὶ παίρνουν τὴν ἀνάσα τους, σὰ σηκώνεις τὸ βαρὺ καπάκι τοῦ μπαούλου ὅπου τὰ εἶχες μέσα στριμωγμένα. Ὁ χασάπης μὲ τὸ τσιράκι του γδέρνανε τὸ σφαχτὸ, κρεμασμένο ἀπ' τὰ πίσω πόδια σ' ἕνα γάντζο στὸ ταβάνι.

Κι ἡ Μαρίτσα μέσα της:

– Μὰ βέβαια, δὲ θὰ πονεῖ... Ὅσο ἔχεις ψυχὴ μέσα σου, καλὰ!... Ἔστερα...

Βουρκωμένος μὲ βαριά, μολυβένια σύννεφα ὁ οὐρανός, χαμηλωμένος, σὰ νὰ πῆγαινε νὰ πλακώσῃ τὴ γῆ, ὀλοένα μούγκριζε ἄγρια, ἄγρια καὶ θυμωμένα.

Ἦταν ἀστραπὲς πού φεγγρίζανε τρεμουλιαστά, δευτερόλεπτα ἀλάκερα, λὲς ὄρες, καὶ κόρωναν τὰ γύρω, ἐνῶ λίγο πιὸ ὕστερα ἀπανωτὰ κατακυλούσανε φοβερὲς βροντές.

Σὰν τὰ κανόνια, τότες, συλλογίστηκε ἡ Φροσύνη καὶ σταυροκοπήθηκε. Εἶπε μέσα της:

– Γιὰ μένα γίνεται αὐτὸ τὸ κακό.

Πίστευε μὲ τὰ σωστά της ἡ μαύρη πὼς ἡ μπόρα κι ἡ κοσμοχαλασιά πού προμηνοῦσαν τ' ἀστραπόβροντα κι ὁ θυμωμένος οὐρανός, θὰ ξεσποῦσε γι' αὐτὴν τὴν ἁμαρτωλὴ πού γίνηκε τώρα πρόστυχη. Κι ὅλο ἔτρεμε τὸ κοκα-

λιάρικο χέρι σάν ἔκανε τὸ σταυρό της. Λές νὰ μὴν ἦταν ἀμαρτία νὰ κάνεις τὸ σταυρό σου σ' ἓνα τέτοιο χαμόσπιτο; Μὰ πάλι, ἔτσι σὰ σκύλα νὰ πεθάνει, σάν Τούρκα, σάν ἀμύρωτη; Κι ἀνατρίχιασε κι ἔτρεμε τὸ πιγούνη της, στῆ φοβερὴ ἀμφιβολία, στὸ φριχτὸ ἐκεῖνο ρώτημα. Οἱ βροντὲς κατακυλούσανε.

- Κύριε ἰλάσθητι!...

"Ἔτσι, ξαφνικά, μπῆκε κάποιος. Δὲν τοῦ ἄρεσε ἡ Ρόζα γιατί δὲν ἦταν ἀκόμα ἔτοιμη. Κοντοστάθηκε μπρὸς στῆ Φροσύνη, μὰ τέλος διάλεξε τὴν Πόπη, καὶ φύγανε στῆ μέσα κάμαρα.

"Ὦχ, πῶς χτύπησε ἡ καρδιά τῆς Φροσύνης." Ἦτανε σὲ μιὰ σκοτεινὴ γωνιά, λίγο ἀκόμα καὶ... μὰ εἶχε τὴν κακὴ σκέψη νὰ χαμογελάσει... Τέτοια ἦταν ἡ ἀγωνία της! "Ὁμως ὁ ἄλλος εἶδε τὰ κούφια τὰ δόντια τὰ κίτρινα ποὺ τρικλίζανε μὲς στὸ στόμα... ναί, βέβαια... ἂν ἔτυχε νὰ πᾶς στῆ Σμύρνη, σάν τὰ τούρκικα μνήματα... Λίγο ἀκόμα, παρὰ τρίχα, καὶ θὰ τοὺς ἔδειχνε αὐτοὺς ποὺ τῆνε βρίζανε!

Βαθούλωσαν ἀκόμα πιὸ πολὺ τὰ μάγουλά της καὶ τὰ γκριζὰ της τὰ μάτια θαμπῶσαν ἔτσι ἀλλιῶτικα, ἓνα θάμπαωμα θολό, ταραγμένο, ποὺ δὲν ἔβλεπες μῆτε ἀσπράδι μῆτε τίποτα, ποὺ ἦταν ὅλο ἓνα πράμα σάν τὸ νερὸ τὸ μουντάρικο στὸ μαστέλο ὅπου ἔχουν πλυθεῖ ἄπειρα πιάτα. Καὶ τὰ δόντια της κίτρινα, κούφια, σὰ στὴν πατρίδα της τὰ μνήματα... Μουρμούρισε:

- "Ἐ, βέβαια, δὲ θά 'βριζε πιὰ ὁ κύριος Νό... ὁ κύριος Ν...

"Ἄν καὶ δὲν τὸν εἶχε μπροστά της, ἂν καὶ μιλοῦσε μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της, δὲν τολμοῦσε, ἀδερφέ μου, νὰ πεῖ

τὸ ὄνομά του, ἀπαράλλαχτα σάν τοὺς Ἑβραίους, ἓναν καιρὸ ποὺ ἀπ' τὸν τρόμο τους δὲν ξεστομίζανε τ' ὄνομα τοῦ Γιεχωβά.

*

Μὰ ἡ Πόπη ξαναγύρισε. Ζητοῦσε βιβλιάριο ὁ λεγάμενος.

- Πάρ' τὸ δικό μου μωρή! εἶπεν ἡ Ἀντρονίκη, γιατί ἡ Πόπη δὲν τόλμησε νὰ πάει χτὲς στῆ βίζιτα.

Ξαναβρόντησε καί:

- Κύριε ἰλάσθητι!... λέγανε τὰ χεῖλια τὰ σουρωμένα, κι ἡ καρδιά χτυποῦσε τρομαχτικὰ κάτω ἀπ' τὰ νερούλιασμένα στήθια, μὰ τὰ ρουθούνια της ἀνοιγοκλείνανε, τὰ σάλια της τρέχανε γιατί κείνην τὴν ὥρα ἡ Ἀντρονίκη ἔβαζε ἀλάτι στὸ γιαχνί.

Φριχτὸ πράμα ἡ κόλαση. Μὰ ἓνα πιάτο, ἓνα γεμάτο πιάτο φαί...

Καὶ σὰ δαιμονισμένοι οἱ πρῶτοι κόμπτοι τῆς μπόρας ποὺ ξεespoῦσε, καμτσικῶνανε τὰ τζάμια.

"Ὑστερα ἡ Πόπη γύρισε σέρνοντας τὶς παντοῦφλες της. Καθὼς εἶδε τὴν Ἀντρονίκη στὸ κρεβάτι, βαρέθηκε νὰ στήσει καβγά καὶ πῆγε καὶ ξαπλώθηκε δίπλα στὸ κομό.

Τὸ Καφεκούτι βρῆκε πιὰ τὴν ἡσυχία του. Δὲν τῆς ἔλεγε κανεὶς νὰ σωπάσει γιατί ἔτσι μὲ τὴ βροχὴ ποιὸς δὲ θέλει ν' ἀκούει παραμύθια.

Τὸ πῶς ἀρχίνησε ἡ φωτιά, ν' ἀκοῦς νὰ σοῦ λέει, τὸ πῶς ἔχανε ἡ μάνα τὸ παιδὶ καὶ τὸ παιδὶ τὴ μάνα μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ « Ἀνάστα Κύριε!...»

- Σκάσε, μωρή! Παράτα τώρα τὰ πολιτικά!...
Εφεώνησε ἡ Ἀντρονίκη πού ἦτανε ἡ δεύτερη μαμὰ νὰ
ποῦμε.

- Φωτιά θές ν' ἀνάψεις στὸ κεφάλι μας, μωρή Κα-
φεκούτι;

Ἀλήθεια, καλὰ ἔκανε καὶ μπῆκε στὴ μέση γιατί εἶχε
πάρει κακὸ κατήφορο ἡ γλώσσα τῆς γριᾶς.

Ἦθελε τάχατες νὰ πεῖ πὼς τότες δά, ἕναν καιρὸ,
ζούσανε ὁμορφα καὶ καλὰ στὴν ἡσυχία τους καὶ πὼς
δηλαδή, ἄς ἔλειπαν οἱ τόσες φασαρίες.

Ποῦ λέει ὁ λόγος, καὶ τὰ ντουβάρια αὐτιά ἔχουνε. Νὰ
τοὺς ἄκουε κανεῖς, κι ὕστερα;...

- Καλὰ, κόρη μου, δίκιο ἔχεις... Σωπαίνω, καὶ δὲν τὸ
ξανακάνω πιά... Ἡ δυστυχία βλέπεις...

Καὶ σώπασε. Ὁ νοῦς τῆς στὸ γιαχνί, ἐνῶ τὸ σκοτάδι
ὄλο καὶ πόλλαινε.

Τὸ φαῖ εἶχε ἀποβράσει, κι ἔτσι δὲν ἄκουες ἄλλο παρὰ
μόνο τὸ γρρ γρρ... τοῦ γατιοῦ καὶ τῆ στενάχωρη ἀνάσα
τοῦ Γιατράκου. Ὁξω ὅμως ἡ μπόρα ξεκούφαινε τὸν κό-
σμο κι ἔσεινε τὸ χαμόσπιτο λὲς ἀπ' τὰ θεμέλια.

Τὸ κομὸ σὰ νὰ μὴν ἦταν πιά ἀπὸ ξύλο, σὰν νὰ εἶχε
σιμίζει μὲ τὸ ντουβάρη. Καὶ μόνο ἕνας ἀσπρουλιάρικος
λεκές, ἡ δῆλωση τῆς ἀστυνομίας. Ἄν τονε κοίταζες ἀπ'
τὸ κρεβάτι φαινότανε μακρουλός, κοιμμένος στὴ μέση, σὰ
στόμα ψοφιμιοῦ πού σαρκαστικὰ κοροΐδευε, κι ἂν τονε
κοίταζες πάλι ἀπ' τὸ παράθυρο, ἦτανε στρογγυλός· ἔτσι
ὅπως λέχιαζε τὸ σκοτεινὸ τὸ φόντο, σὰν ἕνα πελώριο
μαῦρο χαρτόνι καὶ στὴ μέση ὁ στόχος ὅπως στὰ σκοπευ-
τήρια: σὰ μάτι στραβούλιακα, γουρλωμένο πού τρεμου-

λιαστό, προκαλοῦσε λὲς τὸ σκοπευτὴ καὶ σὰ νὰ σοῦ ἴε-
γε: - Ἐδῶ εἶμαι! Ἄιντε ντέ! Ἄν σοῦ βαστάει!...

Τὶς Σουλιώτισσες δὲν τὶς ξεχώριζες πιά: Βέβαια,
πάντα, κάτι χοροπηδοῦσε πάνω ἀπ' τὸ κρεβάτι, κάτι
σὰν Ἐξωποδῶ, σὰν ἴσκιιοι, μὰ ὄχι οἱ ἀντρογυναῖκες.
Ὁ βράχος, ναί: τεράστιος, πελώριος, πλάκωνε μ' ὄλο
του τὸ βάρος τὸ κρεβάτι τῆς Εὐανθάρας πού ἦταν ἀπάνω
ἡ Ἀντρονίκη. Γι' αὐτὸ κι ἐκεῖνο ἦταν ἔτσι ἀλλιώτικα
λαχανιασμένο.

Ἀλήθεια, ἤθελα νὰ ἦσουνα νὰ ἄκουες μὲ τ' αὐτιά σου,
ἐκεῖνο τὸ... κάτι σὰν τρίξιμο, κάτι σὰν σπάσιμο... Νὰ
ἦτανε λὲς τὰ δόντια τῆς Φροσύνης; ἢ τίποτ' ἄλλο, τίπο-
τα παλιὸ ξεχαρβαλωμένο πράμα πού ράγιζε ἔτσι μὲς
στὸ σκοτάδι. Ὅχι βέβαια, μήτε ἡ Ρόζα, μήτε ἡ Πόπη κι
ἡ ἄλλη ἡ Ἀντρονίκη. Μὰ μήτε κι ὁ Γιατράκος ἦταν
δυνατὸ νὰ βγάξουν αὐτὸ τὸ τρίξιμο. Καιρὸς πιά, πολὺς
καιρὸς πού τὸ πᾶν ἔσπασε μέσα τους...

Κι ἐνίωσε ἡ Μαρίτσα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στὸ ραχοκό-
καλό τῆς, ἔτσι ἀνάσκελα ξαπλωμένη στὸ μιντέρι πού
ἦτανε, ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ σβέρκο ἴσαμε κάτω στὴν ἄκρη,
μιὰ χλιαρὴ ζέστα, μαχμουρική, ἕνα εἶδος νάρκη πού θὰ
τὸ νέκρωνε λὲς σιγὰ σιγὰ ἀλάκερο τὸ κορμὶ ἐκεῖνο, ἂν
δὲν τὸ ἀναστάτανε ξαφνικὰ ἡ ψυχόρμητη λαχτάρα τῆς
ζωῆς πού νιώθει κάθε ζωντανὸ σὰν χαροπαλεύει, ἂν δὲν
τὸ ξεσήκωνε ἡ ἀνείπωτη χαρὰ πού ἔχουν ἀκόμα καὶ τὰ
πράματα, ἡ χαρὰ πού στραφτοκοπᾶ στὴν ὕψη τοῦ καθετί,
πού ὅταν ὕστερα ἀπὸ μιὰ φοβερὴ καταστροφὴ, ἐξακο-
λουθεῖ ἀκόμα νὰ εἶναι, νὰ βρίζεται, κουτσό, στραβὸ
ἀδιάφορο!

Κι ωστόσο, και μ' όλα αυτά, που πάει ο λογισμός καμιά φορά, αν τύχει να μην τσακιστεί, να μη νεκρώσει όλωσδιόλου! Γιατί, δὲ σοῦ λέω ψέματα, ἀδερφέ μου, δῶσε προσοχή και πὲς κι ἐσύ. Θυμήθηκε.

...Κι ἓνα κομμένο ἀναφιλητό, μιὰ πνιγμένη ἀνάσα, μουρμουρητὸ πὲς, μὰ τόσο σιγανό, πιὸ σιγανὸ ἀκόμα κι ἀπὸ κείνο τὸ γρρ... τοῦ γατιοῦ, και τοῦ κρεβατιοῦ τὸ κρᾶκ πὸν τὸ πλάκωνε ὁ βράχος... ἔτσι, ὅπως σιγοτρέμουν σὰν κυλοῦνε τὰ βουβὰ τὰ δάκρυα. Ὑστερα ἓνα εἶδος τρίξιμο, ἓνα εἶδος ράγισμα. Ὁ σάρακας πὸν τρώει : ἓνα παράξενο κλάμα, ἀργό, βουβὸ π' ἀκοῦς και κλαῖν καμιά φορά τὰ πράγματα τὰ ρημάδια, τὰ σπασμένα πράματα, τὸ χειμῶνα στὰ σκοτεινά...

ΟΤΑΝ ΟΡΓΑ Η ΦΥΣΗ

*Εἶπες τὴν προσευχή σου
ἀπόψε Ντεσντεμῶνα ;*

ΣΑΙΕΠΗΡ

ΚΙ ΑΦΟΥ ΑΝΑΨΕ ΤΟ ΚΕΡΙ, κι ἔκλεισε τὰ παντζούρια, χορτάτη, βαριεστημένη, γύρισε στὸ κρεβάτι της κι ἄρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ γδύνεται.

Στὴν ὀξώπορτα, ἡ μάνα της ἀπόβγαζε τὸν κύριο Ἀπόστολο : νοικοκύρη ἄνθρωπο, πὸν εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ τηρε συνοδέψει ἀπ' τὸ σπίτι τῆς νύφης.

Ἐκεῖ ἔγιν' ὁ γάμος κι ἡ διασκέδαση νὰ ποῦμε.

Σὰν ἀπὸ μακριὰ γιατί εἶχε κλειστή τὴν πόρτα ἔφθανε ἴσαμε τὴν κάμαρή της ὁ ἀντίλαλος τῆς κουβέντας τους.

- "Ἐ, αἴντε καληνύχτα, γιόκα μου... Στὸ καλό. Σ' εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸν κόπο πὸν ἔλαβες.

- Μὰ τί λέτε! Καλὴ νύχτα σας!... Ναί, και στῆς Ἀντίτσας σου, κυρα-Σπύραινα. Καλὴ νύχτα.

- Ἀμὴν Παναίτσα μου... Στὸ καλό, γιόκα μου... Ὅλο και θέλεις δὰ νὰ μοῦ κάνεις τὴν καρδιά μου...

- Ὅχι, δὲν εἶν' ἔτσι ὅπως τὸ λέτε : μοῦ φαίνεται πὸς κάτι ἄκουσα πάνω σ' αὐτό... Πότε λοιπὸν μὲ τὸ καλὸ και μὲ τὴν εὐχὴ τῆς Παναγίας ;...

- Μὴν ἀκοῦς τὰ κουτσομπόλια, γιόκα μου... Δηλαδή, ναί, δὲ λέω, εἶναι ἓνα καλὸ παλικάρι πὸν μᾶς τηρε ζητάει : τί τὰ θὲς ματάκια μου, ἐμεῖς δὲ βιαζόμαστε, γιατί... ἔ, βέβαια, θὰ τὸ καταλαβαίνεις κι ἐσύ, δὲν μπορεῖ... Σ' αὐτὲς τίς δουλειές, χρειάζονται μάτια δεκατέσσερα.

“Όποιος βιάζεται σκοντάφτει. Καλά δὲ λέω; Ἡ μάνα μου ἔλεγε: « Πέντε μέτρα κι ἓνα κόβει ». Κάτι ξέρανε κι αὐτοὶ πού τὰ λέγανε. Ψέματα;

- Βέβαια, βέβαια, πολὺ σωστά. Καληνύχτα, κυρα-Σπύραινα.

- Καλή σου νύχτα, γιέ μου... Μπορεῖ βλέπεις νὰ μὴν ἔχουμε τίς χιλιάδες. Μὰ ἔννοια σου... θὰ βγάλει τὰ παπουτσάκια του καὶ θὰ μπεῖ, αὐτὸς ὅποιος εἶναι... ὁ λόγος τὸ λέει δηλαδὴ... γιὰ τὸ νοικοκυριὸ θέλω νὰ πῶ... Ἐξὸν πιά τὰ ρουχαλάκια της... τὰ γραμματάκια της. Πλούσιοι δὲν εἴμαστε, μὰ ἐκεῖνο πού πρέπει - δόξα σοι ὁ Θεός... Τὸ κατὰ δύναμη. Κι ὕστερα, προπάντων... περὶ τιμῆ, πού λέει ὁ λόγος... "Ὅχι δηλαδὴ, ματάκια μου, πού θὰ τὸ παινευτῶ, μὰ σήμερον τὴ μέρα κορίτσια σά... στὸ καλὸ, στὸ καλὸ, γιόκα μου... Ἀμὴν Παναγία μου, στὸ καλὸ... Κι ἡ ὀξώπορτα ἔκλεισε.

Ἄκουσε ὕστερα τὰ βήματα τῆς μάνας της πού τράβηξε κατὰ τὸ μαγειρειό, ἓνα-δυὸ βόλτες. Γύρισε πάλι ξοπίσω ἡ γριά, στάθηκε μπρὸς στὴν πόρτα της.

- Μανία πού τό 'βαλες τώρα, τώρα νὰ κλειδαμπαρώνεσαι μόνη σου!... Καλὰ ντέ, καλὰ, μὴ θυμώνεις! Δὲ μοῦ 'πες δὰ πῶς τὰ πέρασες στὸ γάμο... Ὁ γαμπρός, τί πράμα ἦτανε ὁ γαμπρός; Ἀλήθεια πού λένε πῶς;... Καλὰ ντέ, μὴ θυμώνεις, μόνο νά, τὰ σπέρτα γυρεύω... γιὰ τὸ καντήλι... σβηστό ἡ μέρα πού εἶναι... Καλὰ, καλὰ, ἀντε, καληνύχτα... βρῖσκω τ' ἄλλα ἐγώ... ἡ Παναγιά μαζί σου... μ' ὅλο τὸν κόσμο... κι ὕστερα μ' ἐμᾶς... Γδύθηκες, ἔπεσες;

- "Ὅχι ἀκόμη. Γδυνότανε.

*

Εἶχε ξεμπλέξει κιόλας τὰ μαλλιά της. Τῆς φανήκανε λιγοστά. Θυμήθηκε τὸν κότσο τῆς νύφης καὶ χάλασε ἡ καρδιά της. Ὅλη ἡ τελετὴ τοῦ γάμου τῆς ἔρχεται στὸ νοῦ. Κούνησε ἄθελα τὸ κεφάλι της... Ἄθελα πάλι χαμογελᾷ μοχθηρὰ, ἔτσι, δίχως νὰ τὸ καταλάβει ἐνῶ τὸ μάτι της παίξει, κι ἔχει μείνει στὴ φλόγα τοῦ κεριοῦ. Ξύνεται καὶ σὰν κάτι ξερομασᾷ.

- Τιμῆ, σοῦ λέει ὁ ἄλλος... Καὶ νὰ 'ξερε καὶ δυὸ κολλυβογράμματα... ἡ ἀμόρφωτη!... Ἀνθὴ καὶ παντρειά... αὐτὸ μᾶς ἔλειπε... Μαργιορίτσα! Χμ! Ὁ φερετζὲς μονάχα... βέβαια... νοικοκυροσύνη!...

Ἄμ πιά δὲ βαστῶ... λέω νὰ μὴ μιλήσω... νοικοκυροσύνη!... Αὐτὴ νὰ κυβερνήσει σπίτι... Καλὲ ἄς γελάσω!...

Κρίμα στὸ παλικάρι πού κήκε... Αὐτὸ νὰ λυπηθεῖ κανεῖς... λούσα κι ἄγιος ὁ Θεός, μωρὲ πῶς τοὺς καταφέρνουνε!... Ἄμ βέβαια... εἶναι κι ἡ προίκα στὴ μέση... Ποιὸς τοὺς φταίει;... Καλὰ νὰ πάθουν... Ἀφοῦ γυρνοῦν καὶ κοιτᾶζουν τέτοια παλιοκόριτσα... Μὰ νὰ μὴν τοὺς λυπᾶται κανεῖς καθόλου... Ὁμοῖος τὸν ὅμοιο... ὄχι, ψέματα! Ἄ δὲν ταιριάζανε, δὲ θὰ συμπεθεριάζανε... Νίψου τὰς χεῖρας σου!... Σὰν καὶ τέτοιους ἀντράδες δά... μὲ τὴ ντουζίνα... ὦ, νὰ τοῦ τὰ βάλει μεθαύριο...

Τὰ κορίτσια σὰ μιλᾶνε μόνα τους, ἡ ἀναμεταξύ τους, λένε πράματα πού ποτὲ δὲν ξεστομίζουσαν μπρὸς σὲ ἄντρα. Προπάντων ὅμως τὰ γεροντοκόριτσα.

Ὅχι βέβαια, δὲν πρόκειται γιὰ τὴν Ἀννίτσα. Γερον-

τοκόρη ή 'Αννίτσα; Ποιός είπε καλὲ τέτοιο πράμα; 'Η μάνα της τὴ μεταχειρίζεται ἀκόμα σὰ δεκατριῶ χρονῶ κοριτσάκι. Μὰ καὶ ἡ ἴδια, ὦρες ὦρες, πιστεύει μὲ τὰ σωστά της πὼς δὲν πάτησε ἀκόμα... "Ἐξὶ χρόνια τώρα ποὺ περπατᾷ κἀν' στὰ εἰκοσιοχτῶ κἀν' στὰ εἰκοσιπέντε. "Ὅχι, τί; Μὲ τὸ νὰ λένε δηλαδὴ οἱ κακὲς οἱ γλῶσσες; Μόνο ἡ κακία θὰ τοὺς μείνει... 'Η καρδιά, γερνάει καλὲ ποτὲς ἡ καρδιά. Νά λοιπὸν ἀποδειγμένα πράματα: δυὸ καὶ δυὸ τέσσερα... Καθαρὸς οὐρανὸς ἀστραπὲς δὲ φοβᾶται! Ψέματα; "Ὁμως, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀρνηθεῖ ἡ γειτονιὰ ἀλάκερη τὸ λέει... τὸ ξεφωνίζει: περὶ φρονιμάδα δηλαδὴ, περὶ τιμὴ!... "Ὅσο γι' αὐτὸ πιά!...

Αὐτὰ δὲν τὰ κοιτάζουν! Δὲν ἀνοίγουν τὰ στραβά τους... "Αντρες λέει! "Αντρες εἶν' αὐτοί; "Α! τίς βρόμες! 'Ανθὴ καὶ παντρειά!... Δὲ βλέπεις δά... κάτι ἄντρα πῆρε... "Ἀς τονε χαίρεται, τούμπανο!... "Ὁχι! μεθαύριο ποῦ...

Νά! Κάτι τέτοια συλλογιέται ἡ 'Αννίτσα. Κι ὅλο ξύνεται ἄθελα, κι ὅλο παίζει τὸ μάτι της κι ἄθελα σὰν κάτι νὰ ξερομασᾷ. Ξαναθυμήθηκε τὰ μαλλιά τῆς νύφης.

Πασπατεύει τὰ δικά της κι ἀνατριχᾷ στὴ σκέψη πὼς ὅλο καὶ μεγάλων' ἡ φαλάκρα της. Ξεπετάχτηκε νὰ πάει νὰ δεῖ στὸν κατρέφτη. Τὸ κρεβάτι ἔτριξε. Θυμᾶται τὸν Κρικρή, τὸ γάτο της ποὺ κοιμότανε μαζὶ της ἀγκαλιά.

Ψάχνει μηχανικὰ νὰ τονε βρεῖ. Λέει μιὰ νὰ πάει κατὰ τὴν πόρτα νὰ ρωτήσῃ τὴ μάνα της. Κάνει νὰ πάει... Πωπῶ, τί χάλια! "Ἐτσι, μπορεῖ νὰ βγεῖ ἔτσι, ἓνα τίμιο κορίτσι, ἀπ' τὸ δωμάτιό του. Γιατί, νά! καθὼς ἔχει πεταχτεῖ, γλίστρησαν ἀπὸ πάνω της φοῦστες καὶ μεσοφό-

ρια κι ἔτσι μένοντας μὲ τὴν πουκαμίσα, πῆγε τὸ μάτι της στὶς γάμπες της.

Φυσικὰ, κρέας δὲ φαίνεται, γιατί φορεῖ ἀκόμα τίς μεταξωτὲς κάλτσες της· μεταξωτὲς δηλαδὴ ἀπ' τὸν ἀστράγαλο ὡς τὰ γόνατα, ἀπὸ κεῖ καὶ πάνω κι ἀπὸ τὸν ἀστράγαλο καὶ κάτω, χορταρένιες. Φορεῖ καὶ κίτρινες καλτσοδέτες μὲ φιόγκο. Σὰ νιόνυφη νὰ ποῦμε... "Ἐτσι φοροῦν κι οἱ νιόνυφες;... Ποιός ξέρει!

Κοιτάζεται... χαμογελᾷ... ξανακοιτάζεται.

Κάθισε πάλι στὸ κρεβάτι, ὄρητικὰ, παιχιδιάρικα σὰν τρελοκόριτσο. Τὶς χαϊδεύει καὶ τίς δυὸ τίς γάμπες σὰ νὰ εἶναι ξένες, ἢ σὰ νὰ εἶναι δικὲς της οἱ γάμπες κι εἶναι ξένα τὰ χέρια ποὺ χαϊδεύουν ἔτσι ὁμορφα. Κάνει μιὰ τσαχπίνικια χειρονομία, ὕστερα κρεμᾷ τὰ πόδια της κι ἀρχίζει νὰ τὰ κουνᾷ. "Ὅλο χαρά. Τέτοιες γάμπες! ἔ; "Ἐχει ἡ 'Ανθὴ τέτοιες γάμπες; Μιὰ μέρα τὸ παλιοκόριτσο τόλμησε νὰ πεῖ πὼς ὁ ἀρραβωνιαστικὸς της τίς εἶχε φιλήσει καὶ... Τώρα πείτε κι ἐσεῖς... ὄχι πέστε. Προστυχιὲς δὲν εἶν' αὐτὰ; "Αντρα θὰ τὸν πῶ ἐγὼ, αὐτόν; Πέστε στὸ Θεό σας... Δηλαδὴ ὄχι βέβαια πὼς... ἂν καί, νὰ ποῦμε... τσ... καλὲ δὲ βαριέστε, πρόστυχα πράματα.

Κι ἐκεῖ ποὺ συλλογίζεται ἡ 'Αννίτσα, ἀρχίζει σιγὰ σιγὰ νὰ βγάζει τίς κάλτσες της. Πόσο ἀλλιώτικες εἶναι τώρα, γυμνὲς, οἱ ἴδιες ἐκεῖνες γάμπες. "Ὅχι βέβαια πὼς τίς σιχαίνεται μὲ τὸ νὰ τίς βλέπει τόσο τριχωτὲς καὶ νεροουλιασμένες... μπά, ἴσαμε κεῖ δὲν πάει μήτε τὸ μάτι τοῦ κοριτσιοῦ, μήτε ἡ παρθενικὴ της αἰσθητικὴ. Μόνο, νά, συλλογιέται ἡ 'Αννίτσα, πὼς ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶναι καθόλου ρομαντικὰ πράματα... Μὰ καθόλου...

Ἐκεῖν' τὴν ὥρα ρεύτηκε, ἔτσι ἄσχημα πού... Τὸ λάδι βέβαια... Τὸ μπαμπακόλαδο τῆς σαλάτας τους... Ἄς ἔλειπε δὲ ἡ τόση ψωροφантаσία... κι ἄς δίνανε τουλάχιστον τῆς προκοπῆς φαγιὰ στοὺς καλεσμένους. Καλέ... Γαμπριάτικο τραπέζι ἦταν ἐκεῖνο; Χὰ χά, ἄς γελάσω. Μωρὲ μπράβο! Ἄμ καὶ βέβαια... γάμοι εἶν' αὐτοὶ οἱ σημερινοί;

...Καλὰ τὸ λέει ὁ λόγος, συμφέρον σήμερα τὴ μέρα... τοῦ ρομαντισμοῦ!

Ἀλήθεια, ἡ Ἀντίτσα ἦτανε ρομαντικὸ κορίτσι. Ξαναρεύτηκε... Ἄι στὸ καλὸ! Λάδια, ἔ; Λάδια εἶν' αὐτὰ τὰ σημερινά, τὰ μπαμπακόλαδα!... Ποῦ ἐκεῖνα τὰ χρόνια! Τότες νὰ πεῖς, ρομαντισμὸ... ναί! Καὶ μάλιστα τὰ παλιὰ παλιὰ χρόνια... Καὶ τὰ λάδια τους μοσκοβολούσανε σὰν ἀνθόνερο, τὰ χρόνια ἐκεῖνα.

Πόσα μυθιστορήματα ἔχει διαβάσει ἡ Ἀντίτσα σ' αὐτὸ ἀπάνω! Στὸ ρομαντισμὸ, δηλαδή. Ν' ἀνακατεύεσαι λέει μὲ τοὺς Μαρκησίους... νὰ ἔχεις νὰ κάνεις ὅλο μὲ Βαρόνους... Ψυχὴ μου... Ἐκεῖνα τὰ... σοῦ 'πα... μου 'πες... κάτι δὲν ξέρω τί... Οἱ μεταξωτὲς οἱ σιᾶλες... τ' ἀναστενάγματα... οἱ ἐρωτικὲς ἐπιστολογραφίες, μὲ τὸ σᾶς καὶ μὲ τὸ σεῖς... Τί ὁ κίνδυνος ἐκεῖνος, νὰ τοῦ ῥχεται ἡ ψυχὴ στὰ δόντια, γιὰ νὰ φιλήσει ὁ ἱππότης τὴν ἄκρη τοῦ γαῖτανοιῦ σου, ὄχι ἔτσι, μάτς μούτς, σὰν καὶ σήμερα... Ἄμ οἱ μοναμαχιές!... Οἱ σπαθιὲς στὰ σκοτεινά, κάτω ἀπ' τὸν πύργο... γιὰτὶ λέει χαμογέλασες στὸν ἕνα πιὸ πολὺ ἀπ' τὸν ἄλλο... Κι οἱ κανταδόροι;... Οἱ βάρδοι;...

Ἔτσι! Ἔτσι ποθοῦσε... Τώρα τὸ ρέψιμο τὸ γύρισε στὸ λόξιγκα... Εἶδος δηλαδή λόξιγκα.

Μὰ τί διάβολο: τώρα τώρα μάλιστα τὴν πιάνει συχνά... ἕνα πράμα σὰν κόμπος... ἔτσι ἀνεβαίνει, ἀνεβαίνει καὶ... Στάσου νὰ δεῖς... πῶς τὸ εἶπε ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα ἡ κυρὰ μαμὴ; Ναί, ἔτσι ἕνα ἀλλιώτικο ὄνομα... Δὲ βαριέστε... Χρόνια τότες... Ἔτσι τονε ποθοῦσε τὸν ἐραστή της... Ἡμαρτον!... Δηλαδή... ἔ, φυσικά, τὸν ἄντρα της πᾶει νὰ πεῖ... Ἄντρα μὲ στεφάνι... μὲ τιμὴ καὶ μὲ δόξα... ὄχι προστυχιές... ὄχι, τέτοια πράματα... ἄντρα μὲ... Σὲ καλὸ αὐτὸς ὁ κόμπος. Καὶ βέβαια, ἕνας βαρόνος δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ τὴν ἀπατήσει.

Τότες νὰ ποῦμε, ὁ κύριος Ἀχιλλέας... Γιατὶ δὲν μπορεῖς νὰ πεῖς... ἱππότης μὲ τὰ ὅλα του... Πολὺ καθωσπρέπει. Ἀριστοκράτης ἄνθρωπος... νοικοκυρεμένος, ταχτικὸς στὴ δουλίτσα του... Ἐλα ὅμως πού τὸ ζήτημα τῆς προίκας μπερδεψε ὅλη τὴ δουλειά!... Ἦθελε λέει ν' ἀνοίξει μεγαλύτερο μπαρμπέρικο... Εἶχε τίς ἀπαιτήσεις του... Σήμερα βλέπεις ὅλα γιὰ τὸ χρῆμα... Περί τιμὴ καὶ περὶ δόξα, δὲ βαριέσαι... Πιὸ καλοὶ πάλι οἱ ἄλλοι, οἱ παλιοί, οἱ βαρόνοι... Τότες μάτια μου... Ν' ἀκοῦς λέει νὰ χτυπιοῦνται μὲ τὰ σπαθιά... μὲ τίς πιστόλες... Ποῦ σήμερα!... Ἀλήθεια, τότες ὁ κύριος Ἀχιλλέας... μὲ τὸ δικό του δηλαδή... μήπως ὁ ἄντρας τῆς Ἀνθῆς, πιὸ ἄξιος ἦτανε;... Ναί, σάμπως κάτι ἄντρα πῆρε κι αὐτή... Σὰν καὶ τέτοιους δά... Νυφικὸ τραπέζι, νὰ ρεύεσαι τὰ μπαμπακόλαδα. Πῆρε τίς χιλιάδες ὁ στραβούλιακας καὶ λούστηκε καὶ λούστηκε καὶ τίς μπομπές. Καλὰ νὰ πάθει. Ποιὸς τοῦ φταίει; Ναί τώρα ἄλλη

δουλειά δὲν εἶχαμε, αὐτὸν νὰ λυπηθοῦμε... Τί βάσανο!... Ἀνεβαίνει, ἀνεβαίνει ὁ παλιόκομπος... Ποιὸς ἔχασε τὸ ρομαντισμὸ νὰ τονε βροῦνε αὐτοί;...

Καὶ σὰ νὰ ἀπαντᾷ σ' αὐτὸ της τὸ ρῶτημα, ἓνα ὑπόκωφο, μὲς στὰ παντζούρια, λάγνο ροχαλητὸ τοῦ Κρικρῆ τάραξε τὶς σκέψεις της Ἀντίσας.

Ὁ Κρικρῆς εἶναι στ' ἀντικρινὰ τὰ κεραμίδια ἐκεῖν' τῆ στιγμῆ, μαζί με τὴ Μπιζού, τὴ σταχτιά τὴ γάτα τῆς κυρα-Γιάνναινας. Κάτι παράξενα μουρμουρητά... κάτι ἀλλόκοτα μουγκρητά, ἔτσι σὰ λάγνο γαύριασμα, σὰ λαχάνιασμα, σὰν κομμένη ἀνάσα... "Ἐνα εἶδος κλάμα, σὰ μωρὰ, σὰν ἄνθρωποι... Ἡ Ἀντίσα ἀνατινάχτηκε, ἔκανε νὰ στομπώσει τ' αὐτιά της, ὕστερα κοίταξε τριγύρω της, βεβαιώθηκε πὼς δὲν τὴν κοίταζε κανεὶς κι ἄρχισε ν' ἀφηγηριέται... Πάει μάλιστα κι ἀνοίγει τὸ παράθυρο... Γιὰ νὰ πάρει ἀέρα ἃς ποῦμε, ὅπως δικαιολογήθηκε καὶ στὸν ἑαυτὸ της. Κι ἀκούει...

"Ἐνας γλιαρὸς ἴδρος περιχᾶ ἀλάκερο τὸ κορμί της. Ἀπὸ τὸ σβέρο ἴσαμε κάτω, κάτω στὸ ραχοκόκαλο, στὴν οὐρά, νιώθει τὴν ἀνατριχίλα: ἓνα εἶδος σπασμὸ, ρίγος, πὸν φέρνει βόλτα ἀλάκερο τὸ κορμί της, μὰ γλυκό... γλυκό... τὸ ρίγος... ἔτσι ὅπως ὅταν καμιὰ φορὰ τὸ χειμῶνα, στὸ κρεβάτι μέσα, γλιστροῦσε ὁ Κρικρῆς κάτω ἀπ' τὴν πουκαμίσα της κι ἔτριβε τὴ γούνα του κατάσαρκα, τὶς βραδιὲς πὸν ἦτανε χορτάτη, πὸν εἶχε καλοφάει... Τί ἀλλιώτικη γλωσσίστα ἐκεῖνη τοῦ Κρικρῆ...

Μὰ τὰ μπρατσάκια της τρέμουνε. Χαϊδεύοντάς τα, νιώθει σὰ νὰ εἶναι γεμάτα σπυράκια σπυράκια, μικρὰ, μικρούτσικα... νά, ἔτσι ὅπως ὅταν κάνει κρύο. Κάνει

τόσο κρύο τὸ Μάη μῆνα; "Ἐ! ὅσο κι ἂν πῆς, νύχτα εἶναι... Τί ρομάντσα ἀπόψε αὐτὸ τὸ μαγιάτικο φεγγάρι, φέματα; Ὁ κόμπος στὸ λαρύγγι!... Νά! Πάλι ὁ κόμπος! Μὰ γιατί καμιὰ φορὰ εἶναι ἔτσι χλομό, ἀρρωστιάτικο, σὰ φθισικὸ τὸ φεγγάρι;...

Τὰ χτήνη!... Ψίτ!... Ψίτ!... Στὰ κεραμίδια... ψίτ!... Σὰν τὴν Ἀνθή... "Ἐτσι κι αὐτὴ με τὸν ἄντρα της... σὰν τὰ χτήνη!... Ὁ θυμὸς της δὲν ἔχει ὄρια... Ἀκοῦς λέει νὰ μὴν ντρέπουνται! Μήδα ντρέπεται κι ἡ Ἀνθή; Μὲ τί μούτρα θὰ βγεῖ αὔριο στὸν κόσμο, ἔ; Δὲ μοῦ λές;

Ξαναφωνάζει... Ποῦ νὰ κουνηθοῦν ἀπ' τὴ θέση τους! "Ἐχουν γίνει καὶ τὰ δύο ἓνα κουβάρι, ἓνα μαυριδερό σκοῦρο κουβάρι πὸν σιγοσαλεύει μες στὸ μouxρὸ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

"Ἐνα κουβάρι γουναρικά, καὶ μέσ' ἀπὸ κεῖνο τὸν ἄμορφο σωρὸ, ἓνα μουγκρητό... ἓνα βαρὺ σβραχνὸ ροχαλητό... κάτι σὰν βαριά κομμένη ἀνάσα... σὰν πνιγμένος πόνος, σὰ νὰ τρίζουν δόντια... σὰ νὰ δαγκώνουν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη τους οἱ γάτες... Ναι! ναί, λές κι εἶναι ἄνθρωποι... "Ἀνθρωποι πὸν παραδέρνανε μέσα στὴν ἡδονὴ τὴν ἀπέραντη, στὸν πόνο τὸ γλυκό... στὸ ρίγος... Ναί, λές πονοῦνε τὸν ἀνείπωτο τ' ἀχόρταγο πόθου!...

Μὰ ὀλοένα σαλεύει τὸ κουβάρι, σὰν κάτι νὰ παλεύει κεῖ μέσα... σὰν κάτι νά...

Ἀπαράλλαχτα σὰν νὰ εἶναι ἄνθρωποι τὰ παθιάρικα αὐτὰ ζῶα πὸν ρίχνουν μες στὴν κραυγὴ τοῦ ἔρωτα τὴ φρίκιαση τοῦ πάθους...

Κάνει νὰ φωνάζει πάλι ἡ Ἀντίσα, βάζει τὰ δυνατὰ

της, μὰ νὰ πού τῆς ἔχει κοπεῖ ὀλότελα ἡ φωνή, ὁ κόμπος βέβαια! Μόνο τὰ δόντια της ἀκούονται... τὰ δόντια της τρίζουσε, καὶ πού χτυποῦν σὰν κρόταλα...

"Ὄλο ἀκούει κι ἀνατριχᾶ, καὶ φρικιᾶ μούσκεμα στὸν ἴδρο. Λαχανιασμένη... Τί χτήνη! Θέ μου, τί χτήνη!

Κι ἔκλεισε τὸ παράθυρο.

Ἄνασαινε.

Ξαναγυρνώντας στὸ κρεβάτι, πάει ξανά τὸ μάτι της στὸν κατρέφτη... Κοντοστάθηκε... Τί θυμωμένη πού εἶναι... Τί μαλλιά ἀγριεμένα!... "Ἐ, πιά!... "Ἄς πάει στὸ διάβολο ἡ Ἄνθῆ... Γιατί δὲν τὴν ἀφήνει ἡσυχῆ; Τί τῆνε κυνηγάει ὁ ἴσκιος της;... Πεισματικά τὸ κάνει;... Ἄντρα πῆρε!... Κι αὐτὴ καὶ τὰ μαλλιά της, στὸ διάβολο!... Τί χτήνη!...

Μὰ πῶς νὰ μὴ χαμογελάσει καὶ πάλι ἀπὸ εὐχαρίστηση; Κόκκινη πού εἶναι, ἔτσι ἀναμμένη!... Πῶς τῆς πάει τὸ κόκκινο... Τέτοιο κόκκινο... ὄχι τὸ φτιασίδι τῆς Ἄνθῆς... πού μὲ τίς βρομιές πολεμάει νὰ... Μὰ εἶναι τρέλα μ' αὐτὰ τὰ κόκκινα μάγουλα τὰ δαγκωμένα χεῖλη της... Νά! Τώρα, τώρα νὰ περνοῦσε ὁ Μαρκήσιος. Νά τῆς ἔλεγε ἀπὸ κεῖνα τὰ λόγια, τὰ γλυκά, τ' ἀρχαῖα ἑλληνικά, χαϊδευτικά.

Τώρα τελευταῖα εἶχε καταντήσει πιά ὀλωσδιόλου χλομή... ὄχι πῶς δὲν τῆς ἄρεσε τὸ χλομό... τί λόγος! Χρῶμα τῆς εὐαισθησίας; ... Ψέματα; Μὰ νά! Τὸ ἀναμμένο κόκκινο... Εἶδε καὶ τὰ μάτια της, αὐτὴ πού δὲν εἶχε ποτές της τέτοια μάτια: ὑγρά δίχως νὰ εἶν' κλαμμένα, βαριά, μαχμούρικα χαλκαδιασμένα μάτια... Ἄν ἤτανε ἡ ἴδια Ἄνθῆ, τώρα στὸ κρεβάτι, ἔ; Μ' ἐκείνονε

μαζί... τί τρέλες!... Τὰ ζῶα!... Ποιὸς τοῦ... Νά, κόκκινα μάγουλα... νὰ τρέλα...

Κι ἄθελα, μὲ τὴ γλώσσα της σαλιώνει τὰ χεῖλη της, δαγκώνεται, φιλιέται.

Χαμογέλασε.

"Ἴσως, παραπάνω ἀπ' ὅ,τι ἔπρεπε... Πάει τὸ μάτι της στὰ κούφια, τὰ κίτρινα της δόντια... Πράματα πού σιάζουν, τί νὰ χαλάει κανεὶς τώρα τὴν καρδιά του; Κι ἄλλαξε τόπο τὸ μάτι της. Γλιστρώντας σιγὰ σιγὰ, πάνω στὸ γυαλί τοῦ κατρέφτη, πάει ὡς τὸ λαιμό, κατέβηκε ἴσαμε τὸ στῆθος... ἔ; τί; Μὰ δὲν εἶναι δυνατό... ὁ κατρέφτης, ὁ κατρέφτης λέει ψέματα.

Τρέχει κι ἀρπάζει τὸ κερί ἀπ' τὸ κομό, ἀχνίζει καὶ ξαχνίζει τὸν κατρέφτη... Τίποτα. Πάντα τὰ ἴδια... Θέ μου... τί λαιμός, τί αὐλάκια... τί ζαρῶματα! Καὶ τὰ στήθια; Ἔτσι πλαδαρά, νερούλα, κατσιασμένα... σὰν πλεμόνια μπαγιατικά... κρεμασμένα σὰν πατσές... Πάει!... Ἐφυγε καὶ τὸ κόκκινο... μὰ!... Ὅμως ἓνα πράμα... περὶ ὑπόληψη δηλαδή, περὶ τιμὴ καὶ περὶ δόξα!...

Παρατᾶ τὸ κερί στὸ κομό καὶ μὲ τὰ δύο της χέρια βαστᾶ τὰ στήθια της... ναί... βέβαια... περὶ... περὶ τιμὴ... ὄχι σὰν τὴν Ἄνθῆ... σὰν... τὰ χτήνη!... Ὅμορφο πού εἶναι τὸ χᾶδι κι ἄς χαϊδεύουν τὰ ἴδια της τὰ χέρια. Νὰ μπορούσε νὰ φιλοῦσε κιόλας τίς ρῶγες...

Ἀπότομα, γλήγορα, πολλές φορές τὸ κεφάλι της σείστηκε δεξιὰ-ξερβιά. Παρατᾶ τὰ στήθια της... Μιὰ σκοτεινάδα... μιὰ μαυρίλα... Πιάνει τὰ μάτια της μὲ τίς χούφτες της... Κάτι πράματα!... Νά... Σὰν... Στὰ

σκοτεινά, κάτω απ' τὰ κλειστά καπάκια τῶν ματιῶν, σὰ φωτεροὶ κύκλοι... κύκλοι, κι ὕστερα ἄστρα λαμπερά, σπίθες φεγγάρι, τὸ φεγγάρι ποὺ λούζει τίς ἀγκυλισμένες γάτες στὰ κεραμίδια... Δὲν εἶναι πιά ἡ κομμένη ἀνάσα σ' αὐτὰ τ' ἀντικρινὰ τὰ κεραμίδια. Τώρα εἶναι ἀλλιώτικες φωνές... φωνές ἀνθρώπων... γυναίκα κι ἄντρας ζευγαρωμένοι ἀντρόγυνο, γυμνὰ τσιτσιδι τὰ κορμιά μέσα στὶς γοῦνες. Χιλιάδες γάτες... χιλιάδες γάτοι ἀχόρταγοι, λὲς σὰν κλάμα... πονοῦν καὶ πνίγουν τὴν ἀνάσα τους. Ρίγος καὶ μουγκρητά, παραδαρμός...

Κι ἄνοιξε τὰ μάτια της κι ἄνοιξε τὸ παράθυρο φαρδὺ πλατύ... ὦ, τὸ κακὸ φεγγάρι... τὸ ἡλίθιο... πῶς χαμογελάει!... Τί! Ποιὸν κοροϊδεύει; Γελάει μὲ τίς χιλιάδες τίς γάτες... ἐκεῖ στὰ κεραμίδια; Μὲ τ' ἀντρόγυνα... Ἔ! Ψίτ!... ψίτ! Φευγάτε λοιπόν!... Ψίτ!... Πεισματικά τὸ κάνετε; Πεισματικά!...

"Ἀρπάξε ἕνα χοντρό βιβλίο απ' τὸ τραπέζι καὶ τὸ ρίχνει κατὰ τὰ κεραμίδια.

Φύλλο καὶ φτερό, τὸ βιβλίο, στὸν ἀέρα... Ἄχ!... ἦταν οἱ Μαρκήσιοι!... Ναί, ἀπὸ κεῖνα τὰ μυθιστορήματα... τὰ ρομαντικά...

Πάει νὰ σπάσει τὸ κεφάλι της, νὰ χυθοῦν τὰ μυαλά, Ἄνθη!... Ἄνθη!... ναί! ναί!... καλὰ κάνεις... Ναὶ κι ἐσεῖς... ἐσεῖς οἱ ἄλλες... ἄς σᾶς λέει ὁ κόσμος πῶς... στ' ἀνάθεμα τ' ἄλλα... Κρικρή μου... Κρικρή... Κρικρή... γλυκό... γλυκό μου ἀγόρι...

Μὰ τὰ δόντια τρίζουν σὰ νὰ τραγανίζουν κόκαλα καὶ λὲς βαραίνουν οἱ μασέλες σὰ νὰ κοντεύουνε νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ κατακλείδια.

"Ὄξω ἀπ' τὴν πόρτα, πάλι ἡ φωνὴ τῆς μάνας...

- Ἀκόμα νὰ πλαγιάσεις; ἔ... θέλεις τίποτα; Ἔτσι μοῦ φάνηκε πῶς φώναζες... καλὰ... ντέ... καλὰ, μὴ θυμώνεις... Νά! Τὰ σπέρτα... σβῆσ' τὸ καντήλι... ἡ μέρα ποῦ... ἄιντε, καλὴ νύχτα...

"Ὄχ! δὲ γύρισε νὰ δεῖ στὸν κατρέφτη, τὴν ὥρα ποῦ τρεχάτη πηδοῦσε στὸ κρεβάτι της... Δυὸ χέρια... ναί... ναί... τὰ εἶδε κι ἄς μὴν κοίταξε... δυὸ κοκαλιάρικα χέρια... δίχως κρέας... Τέτοιος εἶναι λοιπόν ἔτσι ἔρχεται; Ἔτσι θὰ ῥθει μιὰ μέρα κοκαλιάρης, ἔτσι ὅπως τὸν ἔχουνε κι οἱ ζουγραφιές; Κι αὐτὴ ἀκόμη δὲ θὰ ἔχει νιώσει τὸ φιλί.

- ...Μόνο νά!... Τὰ σπέρτα... τὰ εἰκονίσματα... σβηστά... ἡ μέρα ποῦ... καλὰ... ντέ.

"Ἀχ! ἄς μπορούσε πιά νὰ μὴν ἀκούει!

Τυλίχτηκε στὰ σεντόνια, καὶ δαγκώνει καὶ πιπιλᾷ τὰ χεῖλιά της.

Τ' αὐτιά της ἤθελε νὰ τὰ βουλώσει, νὰ τὰ βουλώσει νὰ μὴν ἀκούει πιά τίποτα. Μὰ τίποτα!... Πῶς νὰ τὰ βουλώσει; Ὄχι, ὄχι μὲ τὰ χέρια... Καλὰ εἶναι ἐκεῖ ποῦ βρίσκονται τὰ χέρια, γιατί ἂν δὲν ἀγκυλιάσουν αὐτὰ ἀπόψε τὸ ρημάδικο κορμί... ποιὸς ἄλλος θὰ... Ὄχι, ὄχι τὰ χέρια! Ναί, πιὸ σφιχτά... ἀκόμα πιὸ πολύ... Ἔτσι σὰ νὰ ῥτριβε κατάσαρκα τὴ γούνα του κι ὁ Κρικ... κρρρ...

Κι ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια, λὲς ἀγριεμένη θάλασσα, περεχᾷ ἡ γλύκα τὸ κορμί ποῦ τὸ ταράζει ὁ σπασμὸς, ἐνῶ τὰ μαλλιά σηκώνονται, καὶ στάζουν τὰ σάλια κι εἶναι ὅλο ἀσπράδι τὰ γουρλωμένα μάτια, γιατί κάτω ἀπ'

τά ξυλιασμένα καπάκια πήγε και κρύφτηκε τὸ μαυράδι τους. Ἀκόμα... ἀκόμα... σὰ νὰ τριβότανε στὴν ξεψυχιάρια σάρκα πάνω ἢ γούνα τοῦ Κρικρῆ, ἔτσι ὅπως καὶ τότες τὸ χειμώνα... Κι ἀπάνω στὸ σπασμό, στὸ σπαρτάρισμα...

- ... Καλὰ ντέ, μὴ θυμώνεις... ἄντε καλὴ νύχτα... καὶ στὰ δικά σου, κόρη μου!...

... Αὐτὸ ἦτανε μόνο; Μὰ ἡ Ἀνθὴ!... Ἄ, βέβαια, σὰν εἶναι δυὸ θὰ βαστάει πολὺ... νύχτες ἀλάκερες... στὸ νυφικὸ κρεβάτι... ἔτσι... ὅπως ἡ Ἀνθὴ ποὺ πλύθηκε καὶ μυρώθηκε, μὲ λαχτάρια καὶ φόβο, ἐκεῖ μέσα στὰ κάτασπρα τὰ σεντόνια, μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀγοριοῦ πήγε νὰ μεταλάβει τὸ ἄχραντο μυστήριο τῆς ζωῆς, τῆ θεϊκῆ μετάληψη τῆς σάρκας, τῆς ζωντανῆς.

*

Σὰν κόπασε ὁ σπασμός :

... Καὶ μιὰ βρῦση πύρινα δάκρυα περεχᾶ, ἀπ' ἀνάμεσα ἀπ' τὰ πλαδαρὰ τὰ μπράτσα, τὰ νερουλιασμένα στήθια σὰν πλεμόνια. Μὲς στὴ σιωπὴ τῆς νύχτας -γιατὶ εἶχαν σταματήσει τὸ λάγνο ροχαλητό τους οἱ γάτες στὰ κεραμίδια- ἓνα κομμένο ἀναφιλητὸ κοχλάζει μέσα στὸ γέριχο στῆθος, κάτω ἀπ' τὸ παρθενικὸ σεντόνι ποὺ μοιάζει πιότερο μὲ σάβανο.

Μὰ ἡ φλόγα τσιτσιρίσει γιατί τὸ κερί λιώνει, ὅλο λιώνει ἀμείλικτα, ἀδυσώπητα.

Ἀλήθεια!... Εἶναι κιόλας ἀργά, πολὺ ἀργά.

Ο ΓΟΛΓΟΘΑΣ

Π ΟΛΥΛΟΓΟΥ πού ἦταν ἡ Σπύραινα! Ουμᾶμαι τότες.
- Μὰ δὲν μπορεῖ... μιὰ καὶ τύχαμε πρέπει νὰ πᾶμε. Δὲν ξέρεις ἐδῶ στὰ χωριά πῶς τὰ παρατηροῦν αὐτά. Κι ὕστερα, μὲ τὸ δίκιο τους οἱ ἄνθρωποι... Μᾶς κάνανε τόση τιμὴ νὰ μᾶς καλέσουνε ξέχωρα... Νὰ ἔχεις λέει τέτοιο γάμο σπίτι σου, καὶ νὰ ἔναι δυὸ ξένοι στὸ χωριό... Ἔλα, μὴ μοῦ λές τώρα, δὲν τ' ἀκούω ἄγῶ αὐτά... Εἶδες τί ἔγινε χτὲς πού περάσανε τὰ προικιά γιὰ νὰ πᾶνε στοῦ γαμπροῦ τὸ σπίτι! Τί μοῦ λές τὸ λοιπόν!... Κι ἂν καλοξέρεις μάλιστα πρέπει νὰ στείλουμε καὶ δῶρο. Καλῶς τὴν κυρα-Ρήνη, ἔλα, ἔλα μέσα... Ἔ, τί λές κι ἐσύ, κυρα-Ρήνη, μὲ τὴν ἰδέα σου, κάτι πρέπει νὰ στείλουμε κι ἐμεῖς, ἔτσι δὲν εἶναι τὸ σωστό;

- Τώρα... νὰ σᾶς πῶ παιδιὰ μου κι ἐγὼ μὲ τὸ ξερό μου τὸ μυαλό... Σὰ μουσαφίρηδες πού εἶστε, καὶ τίποτα νὰ μὴ στείλετε δὲν πειράζει. Ἔ, βέβαια, σωστό εἶναι... δὲ λέω, κάτι νὰ στέλνατε κι ἐσεῖς, κάτι παραμικρό, ἓνα πράσινο φύλλο πού λέει ὁ λόγος... Ξέρετε τί τιμὴ θὰ τὸ θεωρήσει ὁ κυρ-Σαραντόπουλος, μακάρι κι ὁ κυρ-Μωραϊτόπουλος ὁ κύρης τοῦ γαμπροῦ;

- Τοῦ λόγου του, δὲ θέλει νὰ πᾶμε καὶ στὸ γάμο, κυρα-Ρήνη, πὲς κι ἐσύ, γίνεται ποτές αὐτό;

- Πά! πά! παιδάκια μου, γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Χριστο-

σωτήρα! Τέτοια προσβολή να μην τηγε κάνετε του κυρ-
 Πάρεδρου... Πωπώ! Θεός να φυλάξει... Θά το πάρει
 κατάκαρδα... και με το δίκιο του ο άνθρωπος... Γιατί
 μαθές να μη θέλει να πάει ή ευγενεία του; Καλύτερος
 από σās να μη γίνει, ωστόσο πάρεδρο τον είπαν παι-
 δάκια μου και προύχοντα. Τί να πῶ κι ἐγὼ ἢ καφερή;
 Ἄφου θά ρθει κι ὁ Δήμαρχος ἀπὸ τὴν Ἀντρίτσαινα κι ἡ
 γυναίκα του μετὰ συγχωρήσεως. Καλὲ δὲ βλέπετε πού
 καὶ τὸ χωριὸ ἀλάκερο εἶναι στὸ πόδι; Μὰ παιδάκι μου,
 δὲν εἶναι, ὄχι, ὄχι, δὲν εἶναι καθόλου, διόλου σωστό,
 ἀκοῦστε με πού σās λέω... Ἐπρεπε πού λέτε νὰ σās
 εἶχα χτὲς πού πήγαμε γιὰ τὰ συχαρίκια στὰ πεθερικά
 καὶ γιὰ τὰ προικιά. Ἄς ἀφήσουμε πιά, πού τ' ἀξίζουμε
 καὶ τοῦ γαμπροῦ ὅ,τι κι ἂν πείς, ὅμως κι ὁ κυρ-Σαραντό-
 πουλος – ἄ! δὲν μπορῶ νὰ πῶ, φέρθηκε ὅπως ἔπρεπε. Τὰ
 προικιά νὰ βλέπατε. Ἄπ' ἀλάτι ὡς πιπέρι, παιδιά μου.
 Ἄς ἀφήσουμε τ' ἀμπελοχώραφα, καὶ βάλτε πιά με τὸ
 νοῦ σας τὰ μετρητά... δὲν ξέρω πόσες χιλιάδες, λέει...
 Ἐ, βέβαια, πρώτη κόρη... Τὰ ροῦχα νὰ βλέπατε... ὅλα
 ἀπὸ δώδεκα... ἐκεῖνες οἱ πουκαμίσες!... Ἄμ τὰ βρα-
 κιά!... Ἐξω ἀπ' τὸ πρόσωπό σας παιδιά μου... ὡς
 καὶ... με τὸ συμπάθειο κιόλας... δὲ λείπανε... ἄς εἴ-
 ναι... Τὰ κεντήματα νὰ βλέπατε. Ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἔχει
 γερὸ, ὅπως ἔπρεπε φέρθηκε... παντάξιος!... Ἄμποτες
 καὶ στὴ μικρότερη!... Χρέος του θά μοῦ πείτε. Καλά!
 Εἶπα τίποτα ἐγὼ; Μὰ ὅπως κι ἂν εἶναι ἡ δουλειά, ὅλα
 στὴν ἐντέλεια, ὅλα με τὸ παραπάνω... Μπράβο νὰ σοῦ
 πῶ... Ὅλα σεμνοπρεπάμενα. Τὰ πεθερικά δὲ βρήκανε
 τίποτα νὰ ποῦνε. Τίποτα... δηλαδὴ ὁ λόγος τὸ λέει.

Πάντα κάτι θά ποῦνε τὰ πεθερικά... ἔ, σὰν πεθερικά πού
 εἶναι! Ψέματα; Ἐ, βέβαια ἢ μάνα πασπατεύοντας ἕνα
 βρακί, βρήκε τάχατες, νὰ ποῦμε, πὼς τὰ βρακοπόδια
 λέει, τότες τὰ δικά της, πού τὰ εἶχε φτιάσει στὴν Ἀν-
 τρίτσαινα, ἐδῶ καὶ δὲν ξέρω πότε, πού γένηκε ὁ γάμος
 της, ἦτανε λέει πιὸ στενὰ τὰ βρακοπόδια, γιατί δὲν τῆς
 ἀρέσανε τ' ἀδιάντροπα τὰ πράματα. Κι οἱ νταντέλες λέει
 εἶναι πιὸ καλὰ νὰ εἶναι σεμνὲς καὶ τίμιες. Ἡ μάνα τῆς
 νύφης, παιδιά μου, ξεροκατάπτε τὸ σάλιο της καὶ δὲ
 μίλησε. Δηλαδὴ εἶπε νὰ μὴ μιλήσει. Ἄμ μπορεῖς νὰ
 βαστάξεις; – “Καλὸς ὁ λόγος σου, κυρα-συμπεθέρα,
 πάρα πολὺ φρόνιμος καὶ πολὺ σωστός, ὅμως μὴν κοιτά-
 ζεις τότε τὸ τί κάνατε σεῖς στὴν Ἀντρίτσαινα· τώρα, νὰ
 με συμπαθῆς κιόλας, τὰ χρόνια ἀλλάξανε, τώρα θέλει
 νὰ πάει με τὴ μόδα ὁ κόσμος”. Ἡ ἄλλη δὲν τό ῥφαι.
 – “Πάρα πολὺ δίκιο ἔχεις συμπεθέρα, ἀφου μάλιστα
 βρίσκεις πού λέω καὶ φρονιμάδες, τόσο χρονῶ γυναίκα
 πού εἶμαι. Τί νὰ τὰ λέμε τώρα αὐτὰ καὶ χαλνοῦμε τίς
 καρδιές μας; Ἐγὼ εἶπα δηλαδὴ περὶ τιμῆ... Ἐνα πρά-
 μα πού ἔγινε, ἔγινε. Ἰγεία νὰ ἔχουμε. Ἄμποτες νὰ σ'
 ἀξιῶσει ὁ Θεὸς στῆς Ἀναστασούλας σου νὰ τὰ φτιάξεις
 καλύτερα”.

» Ἡ μάνα τῆς νύφης, κατάλαβε τὸ δάγκωμα. Ἄμ
 καὶ μωρὸ δὰ ἦτανε νὰ μὴν τὸ καταλάβει; Πειράχτηκε
 τὸ συγγενολί. Ἡ πεθερὰ κατάλαβε πὼς στραβοπάτησε
 καὶ μάνι μάνι ἄλλαξε κουβέντα. Ἄλλα λόγια ν' ἀγαπιό-
 μαστε, πού λέει κι ἡ παροιμία. – “Πότε με τὸ καλὸ καὶ
 τὴν Ἀναστασούλα σου, κυρα-συμπεθέρα;” – “Σιγὰ σι-
 γὰ μάτια μου. Ἄς βολέψουμε πρῶτα τὴ μιά, κι ἔχει ὁ

Θεός... δὲ μᾶς πήρανε δὰ καὶ τὰ χρόνια!”... – “Ναί, δὲ λέω, μὰ καταλαβαίνεις ἐσύ... τὰ κορίτσια πάντα μεπλάς εἶναι, καὶ μακάρι νὰ τὰ ξεφορτώνεται κανεὶς μιὰ ὥρα ἀρχύτερα... Φεύγα, διάβολε, ἀπὸ μένα, πᾶνε στὴ γειτόνισσά μου πὺν λέει κι ἕνας λόγος...” Δάγκωσε τὰ χεῖλη τῆς ἢ κυρα-Σαραντοπουλίνα. Τί νὰ πεῖ, ἢ ὥρα πὺν ἦτανε; Αὐτὰ πάντα γίνονται. Μὰ κεῖνο πὺν μὲ φούρρισε, ἦτανε κάποιον παλιοτσόκαρο ἀπ’ τὸ συγγενολὶ τοῦ γαμπροῦ, πὺν ξίνισε τὰ μούτρα του, πασπατεύοντας τὸ μεταξωτὸ τὸ πάπλωμα. Μοῦ φάνηκε πὺν κάτι ἔκανε νὰ πεῖ. “Ἐ, δὲ βάσταξα παιδάκια μου. Δηλαδή εἶπα μιὰ νὰ μὴ μιλήσω, νὰ δώσω τόπο στὴν ὀργή, μὰ δὲ βάσταξα. “Ἄ μὰ πιά! Ὑμνοῦμε σε, εὐλογοῦμε σε... ἀλλὰ ὄχι καὶ... “Νὰ σοῦ πῶ, κόρη μου” τῆς εἶπα. “Καλὸ κι ἄξιο τὸ πάπλωμα, καλὰ κι ἄξια καὶ τοῦ χωριοῦ μας τὰ κορίτσια πὺν τὸ κεντήσανε. Αὐτὸ ξέρω, αὐτὸ λέω. Δὲ γεννήθηκε ἀκόμα ἐκεῖνος πὺν θὰ πεῖ κακὸ γιὰ τὸ χωριὸ μας καὶ θὰ κατηγορήσει τοῦ κυρ-Σαραντόπουλου τὰ κορίτσια... Ἐμεῖς δίνουμε κορίτσι μ’ ὄνομα, κορίτσι σὰν τὸ κρὺο τὸ νερό, φλουρὶ βενέτικο... ἀκοῦς; Ἄκούω νὰ λές... Ἄμ πιά, δὲ βάσταξα, γιόκα μου. Ὑμνοῦμε σε, εὐλογοῦμε σε, ἀλλὰ ...”

– Καλὰ τὰ λόγια σου, κυρα-Ρήνη, μὰ τί σχέση εἶχαν αὐτὰ ὅλα μὲ τὸ πάπλωμα;

– Χμ! Δὲν ξέρετε σεῖς, παιδάκια μου. Εἶχαν τὴ σημάσια τους... Ἄς εἶναι ὅμως... Αὐτὰ πάντα θὰ γίνονται μὲ τὰ πεθερικά. Νά, χτὲς νὰ ποῦμε στὰ μπροστιάσματά, ὅλα μέλι-γάλα. Ἡ καφερὴ ἢ κυρα-Σαραντοπουλίνα, φροκαλιὰ τὰ ἔκανε τὰ μαλλιά τῆς, πὺν λέει κι ὁ λόγος. Τί

θὰ πεῖ! Ἔτσι εἶναι τὸ σωστό. Ὁ γαμπρὸς χαρούμενος, γλυκομίλητος, καλόγνωμος... Μὰ εἶναι καὶ διαμάντι παιδί. Τοῦ φανήκανε κάπως παράξενα τὰ μπροστιάσματά. Μὲ τὸ δίκιο του ὅμως. Ἄς γεννήθηκε στὸ χωριὸ μας. Μεγάλωσε στὴν ξενιτιά καὶ ξέχασε τίς συνήθειες τοῦ τόπου... Γιατὶ ὅσο κι ἂν πεῖς, μεγαλόπολη ἢ Πάτρα... Τοῦ κόσμου τὰ παπόρια πᾶν κι ἀράζουνε... Ἄς εἶναι... Ρωτοῦσε μαθὲς ὁ γαμπρὸς, γιατί τὸ ἕνα καὶ γιατί τ’ ἄλλο; “Ὅχι, ἐδῶ πὺν τὰ λέμε, πὺν εἶχε ξεχάσει πιά, ὀλότελα, μὰ ἔτσι, ἤθελε νὰ κάνει καὶ λίγο τὸ Φράγκο. Γέλασε μὲ τὴν καρδιά του, σὰν ἔμαθε πὺν τὸ σίδερο πὺν τοῦ εἶχανε βάλει κάτω ἀπὸ τὸν καναπέ, τὸ βάλαν γιὰ νὰ εἶναι σιδερένιο τ’ ἀντρόγυνο. “Καὶ τὸ κλειδί;” ρώτησε. “Αὐτὸ, γιόκα μου, γιὰ νὰ κλειδώσουν τὰ φαρμακωμένα στόματα”. – “Καὶ τὸ ποτῆρι τὸ νερό;” – “Γιὰ νὰ σβήσουν οἱ κακὲς γλώσσες”. Γέλασε μὲ τὴν καρδιά του.

» Τί νὰ σᾶς πῶ, παιδάκια μου, ἐμεῖς ἔτσι τὰ βρήκαμε, ἔτσι τὰ πᾶμε.

» Κάτι ξέρανε κεῖνοι πὺν τὰ πρωτόκαναν. Στὴν Πάτρα βλέπεις δὲν τὰ ἔχουν αὐτά. Καλὰ λέω... πάει, φράγκεψε ὁ κόσμος... Πότε θὰ ρίξει ὁ Θεὸς φωτιὰ νὰ μᾶς κάψει ὅλους μας, μὲ τὸ μυαλὸ πὺν βαστάμε! Τὸ λοιπόν, νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, μέλι γάλα, καὶ τὸ συμπεθερολόι. Ὅλα ἐντάξει καὶ παρατάξει. Εὐχαριστημένος κι ὁ κυρ-Μωραϊτόπουλος.

» Θέλησε μάλιστα νὰ παινέσει τὴ νύφη του. – “Ἐλα, γειά μας, συμπέθερε, καλὰ τὸ λέει μιὰ παροιμία... σκύλο ἀπὸ μάντρα καὶ κορίτσι ἀπὸ σόι”. Χαρὰ ἢ νύφη σὰν ἄκουε ὕστερα τὸ παίνεμα τοῦ πεθεροῦ τῆς! – “Ἡ

καλοσύνη σας!... 'Η καλοσύνη σας"... αποκρίθηκεν ὁ κυρ-Σαραντόπουλος καὶ βγῆκε νὰ φιλήσει τὴ θυγατέρα του καὶ νὰ τὸ πεῖ, γιατί καθὼς ξέρετε, στὰ μπροστιάσματα ποτὲς δὲν παρουσιάζεται ἡ νύφη. Τσουγκρίσανε, ἤπιανε, ξαναἤπιανε... "Ἐξω τὰ λαοῦτα καὶ τὰ νταούλια... Δὲν ἀκοῦτε τί γίνεται; Καὶ ρωτᾶτε ἀκόμα ἂν πρέπει νὰ πᾶτε στὸ γάμο; Πά! παιδιά μου, τέτοια προσβολὴ νὰ μὴν τὴν κάνετε τοῦ κυρ-Πάρεδρου. "Ὁχι, ὁ Θεὸς φυλάξει... Δὲν εἶναι καθόλου σωστό...

II

Τὸ χωριὸ ἀλάκερο στὸ πόδι. 'Ἀπ' τὰ μπροστιάσματα ὡς τὰ πιστρόφια, τὴν ἀντίχαρα νὰ ποῦμε, θὰ βάσταγε τὸ πανηγύρι.

Καμιὰ δεκαριὰ μέρες γλέντι.

'Ἀπ' τὰ μπροστιάσματα κιόλας ἀρχίσανε τὰ μάσκολα κι οἱ συμπάροι. 'Ἀπ' τὴν ἄκρη τοῦ κόσμου μαζώχτηκαν οἱ γύφτοι, τὰ νταούλια καὶ τὰ λαοῦτα. Τὰ δυὸ καφενεῖα καὶ τὸ μπακάλικο πήρανε ξεκοπῆς νὰ δίνουν ἀβέρτα πιστὸ σ' ὅποιον ἤθελε νὰ πιεῖ στὴν ὑγεία τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης.

'Ὁ τόπος δὲν εἶχε ξαναδεῖ τέτοια μεγαλεῖα.

'Ὡς καὶ τῆς Μεγαλόχαρης τὸ πανηγύρι, τίποτα δὲν ἦτανε μπρὸς σ' αὐτό. Οἱ σουβλες τ' ἀρνιά καὶ τὰ κριάρια, ἀπ' τὸ πρωὶ εἶχανε στηθεῖ, ἄλλες στὴν αὐλὴ τοῦ γαμπροῦ κι ἄλλες στῆς νύφης, γιατί κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, δυὸ τραπέζια θὰ στρωνόντανε. Τὸ ἓνα στοῦ γαμπροῦ καὶ τ' ἄλλο στῆς νύφης.

Στὰ πιστρόφια καὶ τὰ δυὸ τραπέζια θὰ γινόντανε ἓνα καὶ θὰ ἴρωγαν μαζὶ καὶ τὰ δυὸ συγγενολόγια.

'Ἀπ' τὸ μεσημέρι κιόλας, ἀρχίσαν ν' ἀμολιοῦνται οἱ καλεσμένοι. Παραστεκάμενοι καὶ παραστεκάμενες στὸ πόδι. 'Ὁ κυρ-Σαραντόπουλος, ὀλοένα τὸ χέρι στὴν τσέπη. "Ἐ, τί θὰ πεῖ! Σὲ τέτοιες ὥρες πάντα κάτι λείπει.

"Ὅσοι ἀπ' τοὺς καλεσμένους δὲν εἶχανε καλοκοιτάξει τὰ προικιά, ἔφερναν βόλτα, τὰ ξετάζανε, τὰ πασπατεύανε καὶ δίνανε τὰ συχαρίκια. Στὶς δυὸ ἡ ὥρα πιὰ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ ἦτανε πατεῖς με-πατῶ σε. "Ὡς καὶ στὴν κρεβατοκάμαρα βάλανε καλεσμένους. Τί ὄμορφο τὸ διπλὸ κρεβάτι μὲ τὸ μεταξωτὸ τὸ κεντημένο πάπλωμα! 'Ἀπ' τὰ ψῆς τὸ εἶχανε ράνει μὲ λουλούδια, μὲ παμπάκι καὶ μὲ ρύζι. Στὶς δυόμισι, ἦρθεν ὁ Δήμαρχος μὲ τὴν κυρία του ἀπ' τὴν Ἀντρίτσαινα. "Ἦτανε καὶ κουμπάρος ὁ Δήμαρχος. Τέλος στὶς τρεῖς ἦρθε τὸ τρισκέλι, ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ ποῦ ἦτανε καὶ ψάλτης, μὲ τοὺς μαθητάδες του. Λίγο πιὸ ὕστερα, ὁ παπάς, τὸ διακάκι καὶ φέρανε μαζὶ τοὺς καὶ τὸν ἅγιο Δέσποτα, ἀπὸ τὴν Πάτρα. Τὸ τρισκέλι στήθηκε στὴ μεγάλη σάλα, κι ὁ ψάλτης, ξερόβηξε καὶ πῆρε φόρα. "Ἀρχισε τὸ Μυστήριο. Οἱ συμπεθέροι καμάρωναν, κορδωμένοι. Οἱ συμπεθέρες ὄλο χαρά. Πάντα κόκκινος ἦταν ὁ σβέρκος τοῦ κουμπάρου μὰ τὴ μέρα κείνη λὲς κι ὄλο του τὸ αἷμα μαζώχτηκε κεῖ. "Ἐφελνε κι αὐτὸς μὲ τὸ παπαδολόι. Μιὰ παραφωνία παραπάνω. Τί πάει νὰ πεῖ; Μ' αὐτὸ ἤθελε νὰ δείξει ὁ κουμπάρος πὼς ἤξερε τὰ γραμματάκια του καὶ πὼς μικρὸς σὰν ἦτανε εἶχε πάει στ' ἀναλόι.

"Ὅλο ἐπισημότητα πιὰ ὁ κυρ-Σαραντόπουλος ἄκουε

προσεχτικά, τὸν ψάλτη καὶ τοὺς παπάδες ποὺ ὀλοένα λέγανε, λέγανε, ὅπως καὶ τὶς ἄλλες φορές. Πολλὰ τὰ ἤξερε ἀπόξω, μὰ δὲν καταλάβαινε καλὰ καλὰ τὸ τί θέλανε νὰ ποῦνε ὅλα ἐκεῖνα τὰ βαθιὰ « Ἑλληνικά » τὰ λόγια. Ἐνα πράμα καταλάβαινε μόνο καὶ τὸ καλοκαταλάβαινε. Δηλαδή, πὼς μὲ τὸ νὰ λένε μὲ τὴ μύτη τους, ἔτσι κλαψάρικα καὶ μουρμουρητὰ οἱ παπάδες ἐκεῖνα τὰ λόγια, ἔτσι γινότανε τὸ « ἅγιο Μυστήριο ». Ἔτσι μονάχα ἕνας ἄντρας μπορεῖ νὰ κάνει δικιά του τὴ γυναίκα ποὺ τοῦ πέφτει. Ἔτσι μιὰ γυναίκα στὰ μάτια τοῦ κόσμου λογίζεται τίμια καὶ μπορεῖ δίχως ντροπὴ – ὄχι μόνο μπορεῖ, ἀλλὰ καὶ πρέπει, ἔχει χρέος – ν' ἀγαπήσει ἕναν ἄντρα.

Τότες μόνο μπορεῖ νὰ γεννήσει καὶ παιδιά.

Ἔτσι μόνο γίνεται ἡ οἰκογένεια. Ὁχι, φέματα ; Αὐτὸ πιά τὸ καταλάβαινε ὁ κυρ-Σαραντόπουλος, καὶ ποτές δὲν τοῦ γεννήθηκε ἡ παραμικρὴ ἀμφιβολία, ἡ ἀμφιβολία νὰ ποῦμε ποὺ τοῦ γεννιότανε καμιὰ φορὰ γιὰ μερικά ἄλλα πράματα, ποὺ δὲν τὰ χωροῦσε τὸ μυαλό του, ὅταν ἔκανε τὸν κόπο νὰ σκέφτεται καὶ ποὺ σὰν τὰ βάζε μὲ τὸ νοῦ του, σταυροκοπιότανε, κι ἔλεγε ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτὸ του, ἐκεῖνο ποὺ συνήθιζε νὰ λέει ὁ παπάς. « Πίστευε καὶ μὴ ἐρεῦνα ».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ὁ κυρ-Σαραντόπουλος καταλάβαινε κι ἕνα-δυὸ λόγια τοῦ παπᾶ, ὅσο βαθιὰ « Ἑλληνικά » κι ἂν ἦτανε.

Καταλάβαινε λόγου χάρη πὼς ἡ γυναίκα ἔπρεπε νὰ φοβᾶται τὸν ἄντρα. Πολὺ σωστά, τὸ ἔλεγε ὁ παπάς. Μὰ συλλογιζότανε πὼς κι ὁ ἄντρας ἔπρεπε νὰ ξέρει νὰ φέρνεται σὰν ἄντρας καὶ νὰ μπορεῖ νὰ κάνει τὴ γυναίκα νὰ τονε φοβᾶται.

Νά ! Ἡ δική του, λόγου χάρη, κράτησε τὰ λόγια τοῦ παπᾶ. Ὁμως καταλάβαινε καὶ τ' ἄλλο. Πὼς ἡ κόρη του ἔβαζε στεφάνι μὲ δόξα καὶ μὲ τιμῆ. Αὐτὸ πιά τὸ εἶχε καταλάβει καλὰ. Ἀπανωτά, ἀπανωτά, ψάλανε οἱ παπάδες « Δόξα καὶ τιμῆ στεφάνωσον αὐτούς ».

Μονάχα ἡ Ἀναστασοῦλα ἡ πιὸ μικρὴ κόρη τοῦ κυρ-Σαραντόπουλου, δυὸ-τρία χρόνια μικρότερη ἀπὸ τὴ νύφη, μόν' αὐτὴ στεκότανε λίγο παράμερα. Ἡ ὄψη της ἦτανε πανιασμένη γλομὰ τὰ χεῖλια της καὶ σουρωμένα. Ποῦ ἡ ἐπισημότητα ποὺ εἶχανε πάνω τους τὰ δυὸ συγγενολόγια ! Ἐνα-δυὸ, πειραχτήκανε ἀπ' τὰ μούτρα τῆς Ἀναστασοῦλας. Νὰ τὸ ἔκανε ἄραγες ἀπὸ ζήλια ; Ποιὸς ξέρει ! Λὲς ν' ἀγάπαγε κι αὐτὴ κανένα ; Στὰ χωριά ποὺ ὅλα μαθαίνονται δὲν εἶχε ποτές ἀκουστεῖ τέτοιο πράμα. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς κάποτες οἱ κακὲς γλωσσοὶ κάτι θελήσανε νὰ ποῦνε : μὰ δὲ βαριέστε ! Ἦτανε ποτές δυνατὸ ; Τοῦ κυρ-πάρεδρου ἡ κόρη, μ' ἕναν κολίγα, λέει. Οἱ κακὲς οἱ γλωσσοὶ, ποὺ γλωσσοτρῶνε τὸν κόσμο. Ἄς εἶναι ὅμως, ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ἔφυγε ὁ κολίγας, δὲ βρῆκε πιά κανεὶς νὰ πεῖ τίποτα. Τὸ Μυστήριο ἔπαιρνε τέλος πιά, κι ἄρχισε τὸ στεφανοφίλημα. Ἀφηρημένη ἡ Ἀναστασοῦλα ἔκανε ν' ἀποτραβηχτεῖ. Κάποια παραστεκάμενη τῆνε τράβηξε ἀπ' τὸ μανίκι :

– Καλέ, δὲ πᾶς νὰ φιλήσεις τῆς ἀδελφῆς σου τὰ στέφανα ;

Ἡ Ἀναστασοῦλα ἤρθε στὸν ἑαυτὸ της. Εἶχε περάσει πιά ἡ σειρά της, τὰ δυὸ συγγενολόγια εἶχανε στεφανοφιλήσει. Τέλος τὸ πράμα δὲν πολυσχολιάστηκε :

– Καὶ στὰ δικά σου, τῆς εἶπαν ἕνα-δυὸ, μὰ ὁ κόσμος

τὸ γαμπρὸ καὶ τὴ νύφη κοίταζε. « Τοῦ Ἄβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ τὰ καλὰ » ἔπαιρναν κι ἔδιναν. Κι ἄλλες, κι ἄλλες πολλὲς εὐχές. Θὰ ξεπερνούσανε καὶ τὸ Μαθουσάλα στὰ χρόνια ἂν ζοῦσαν ὅσο τοὺς εὐχόντανε.

Ἦστερα τὰ κουφέτα, τὸ κέρασμα, ὁ χορὸς, τὸ γαμπριάτικο τραπέζι, τὸ νυφικὸ στοῦ κυρ-Σαραντόπουλου τὸ σπίτι, κι οἱ συμπάροι, καὶ τὰ βιολιά, τὰ λαοῦτα...

Τέτοιος γάμος! Μικρὸ τό 'χετε;

Τὸ χωριὸ ὅλο στὸ πόδι, ἀπ' τὰ μπροστιάσματα ὡς τὰ πιστρόφια. Μὰ τί ἦτανε τὸ τραπέζι ἐκεῖνο τῆς Κυριακῆς καὶ τὸ γλέντι κι ἡ χαρά, βάλτε πιά μὲ τὸ νοῦ σας.

III

- Ἄχ! τὴ χιλιοντροπιασμένη... τὴν ἄτιμη! Πάει! Ρεζίλεψε τὸ χωριὸ μας! Τί θὰ πεῖ τώρα κι ὁ ἔξω κόσμος; Ἄμ κι ἐκεῖνος ὁ καλότατος ἄνθρωπος ὁ Σαραντόπουλος, ποῦ θὰ τὸ χτυπήσει τώρα τὸ κεφάλι του; ... Καὶ τὸ συγγενολόι; Τί νὰ σᾶς πῶ, παιδάκια μου!... Ἐγὼ ἔνανε λυπᾶμαι... ἐκεῖνη τὴ δυστυχισμένη τὴ... Μαῦρο στεφάνι ἔβαλε... Κι ὕστερα σοῦ λέει ὁ ἄλλος νὰ μὴν πιστεύεις τὴ γλωσσοφαγιά... Ἄ, τὴ γρουσουζα... τὴν ἀφορεσμένη!... Πάει, βούλιαξε τὸ σπιτικὸ τοῦ Σαραντόπουλου... Τί νὰ σᾶς πῶ! Ἐπρεπε νὰ εἶχε ἀδερφὸ καὶ νὰ βλέπατε... Τί νὰ περιμένεις τώρα ἀπ' τὸ γέρο ποῦ φαφούτιασε καὶ... Μπορεῖ νὰ χύσει αἷμα τώρα γέρος ἄνθρωπος; Ἄχ ἡ σκύλα, ἔπρεπε νὰ εἶχε ἀδερφὸ... ἀγόρι, χρειάζότανε σ' αὐτὴν τὴν περίστασι... Πάει ποῦ πάει στὸ διάλο μὰ ἔπρεπε νὰ παίξει μαχαίρι ἐδῶ... Τὴν κούρβα ποῦ

μᾶς ρεζίλεψε ὅλους μας καὶ μαγάρισε τὸ χωριὸ ἀλάκερο!... Τιμές καὶ δόξες σοῦ λείει ὁ ἄλλος. Νά, αὐτὴν λυπᾶμαι... Ἄμ ὁ ξαναμωραμένος ὁ Σαραντόπουλος, ποῦ στὸ διάβολο εἶχε τὰ στραβά του; Τί τοῦ 'φταιξε τὸ χωριὸ γιὰ νὰ μᾶς τὸ μαγαρίσει ἔτσι τὸ σόι του; Ἄ! ποῦ ἄλιωτη νὰ εἶναι! Διάλεξε θαρρεῖς τὴν ὥρα ἢ στρίγκλα, ἀνάθεμά τηνε, τὴν ἑφτακατάρατη, διάλεξε θαρρεῖς τὴν ὥρα!

- Ἐμεῖς, νὰ σοῦ πῶ, κυρα-Ρήνη, δὲν καταλάβαμε γρῦ, ἀπ' ὅλην αὐτὴ τὴν ἱστορία. Τρώγαμε ὄμορφα καὶ καλὰ, γλεντούσαμε, καὶ μονομιᾶς... ἔτσι δὲ ξαφνικά... ξέρω κι ἐγώ; Ἄλλος ἔλεγε τὸ μακρὸ του, ἄλλος τὸ κοντὸ του, ὅλοι βρίζανε, μὰ καλὰ καλὰ δὲν καταλάβαμε τὸ τί ἔτρεχε. Τόσο ἀπίστευτα πράγματα ἔλεγε ὁ κόσμος!

- Ἀπίστευτα; Τί λές, γιόκα μου; Ὅλα ἀλήθεια, τί θὰ λέτε τώρα κι ἐσεῖς γιὰ τὸν τόπο μας! Πωπῶ, τὴν κούρβα, ρεζίλι γενήκαμε.

- Δὲ μᾶς τὰ λές τώρα κι ἐσὺ μὲ τὴ σειρά τους τὰ πράγματα;

- Τί νὰ σᾶς πῶ, παιδάκια μου... τέτοιες ντροπὲς λέγονται ποτέ; Νά, ὅ,τι ἀκούσατε κι ὅ,τι εἶδατε, ὅλα ἀλήθεια εἶναι... κι ἄς φαίνονται σὰν ψέματα. Ὡ ποῦ νὰ τηνε φάει ἡ μαύρη γῆς. Νά! ὄμορφα καὶ καλὰ τρώγαμε κι ἐμεῖς στὸ σπίτι τῆς νύφης μ' ὅλο τὸ συγγενολόι. Ὁ κυρ-Σαραντόπουλος παρατήρησε πὼς δὲν ἦτανε στὸ πλάι του ἡ Ἀναστασοῦλα, ἡ ἀναθεματισμένη. Εἶπε κι ὁ ἄνθρωπος πὼς θὰ τὴν κράτησε ἡ μεγάλη, ἡ νύφη, νὰ φάει μαζί της κι ἔτσι δὲν ἀνησύχησε. Γίνεται κι αὐτὸ καμιά φορά. Θύμωσε ὅμως γιὰτὶ σὰν πατέρα δὲν τονε ρώτησε, δὲν πῆρε τὴν ἄδεια του. Μὰ δὲν εἶπε τίποτα, ἔ! ἡμέρα

πού ήτανε τί νά πεί; Ἡ Σαραντοπουλίνα πάλι τονε καλόπιασε κι ἔτσι μαλάκωσε. Θὰ τηνε κράτησαν τὰ πεθερικά, Κωστάκη μου, μὴ χαλᾶς τώρα τὴν καρδιά σου, ἡμέρα πού εἶναι... Αὐριο τῆς τραβᾶς ἕνα-δυὸ χαστούκια καὶ μαθαίνει ἄλλη φορὰ νὰ ρωτᾷ τὸν κύρη της.

» Ἄς πάει κι αὐτό, εἶπε ὁ κυρ-Σαραντόπουλος πού ἦτανε λίγο στὸ κέφι, γιατί τὸ εἶχαμε στρώσει στὸ οὔζο κι ἐτοιμαζόμαστε μάλιστα ν' ἀρχίσουμε. Κι ἐσεῖς βέβαια, μόλις θ' ἀρχίσατε ἔ; Θὰ λέγατε κι ἐσεῖς πὼς ἡ μαύρη θὰ ἦτανε στὸ τραπέζι τοῦ κύρη της. Ξαφνικὰ θαρρέψαμε πὼς ἦτανε φωτιά. Καμιὰ φορὰ τὰ φέρνει ἔτσι ὁ διάβολος. Μὰ ὕστερα, σὰν ἀκούσαμε τὰ ξεφωνητά, τρέξαμε νὰ δοῦμε τὸ τί ἔτρεχε. Ἄπ' ἐκεῖ καὶ πέρα τὰ ξέρετε πιά. Πᾶνε καὶ πανηγύρια, πᾶνε καὶ χαρὲς καὶ τιμὲς καὶ δόξες, πᾶνε ὅλα στὸ διάβολο. Μὰ τί θὰ λέτε κι ἐσεῖς παιδάκια μου!...

- Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲν ξέρω καλὰ καλὰ ποιὸν νὰ πρωτοπιστέψω, κυρα-Ρήνη. Ἄλλος ἔλεγε πὼς ἔμεινε στὸν τόπο, ἐκεῖ μέσα στὸ ἀποχωρητήριο. Ἄλλος πάλι πὼς ἔκοψε τὸν ἀφαλὸ μ' ἕνα μαχαίρι, καὶ τὸ ἔδειχνε κιόλας. Ἦτανε ἕνα σκουριασμένο μαυρομάνικο μαχαίρι, λερωμένο ἀκόμη ἀπ' τὰ αἵματα... Κι ἐκεῖνα τὰ νερά, ἐκεῖνες οἱ βρομιές!... Ἄς εἶναι ὅμως, ἐκεῖνο πού δὲ χωρεῖ τὸ μυαλό μου, εἶναι τὸ πὼς ἄρχισε αὐτὴ ἡ ἱστορία. Τί δαίμονα; πὼς ἔμεινε μυστικό, πού ὅλα τὰ μυρίζονται νωρὶς στὰ χωριά;

- Ἄχ, πού νὰ τηνε κόψει ὁ Θεός, παιδιά μου, καιρὸς τώρα πού κάτι ψιθυρίστηκε. Στὴν ἀρχὴ ὁ κόσμος δὲν τὸ πίστευε. Οἱ κακὲς γλῶσσες, εἶπαμε ὅλοι μας. Ἦτανε,

στὸ θεό σας, ἦτανε ποτὲς δυνατὸ τέτοιο πράμα. Τοῦ Σαραντόπουλου ἡ κόρη... μνήστητί μου Κύριε!... Ὁμως, τὸ πράμα ἔφτασε στοῦ κύρη τ' αὐτιά. Φώναξε τὸν κολίγα, ἕναν ἄντρακλα ἴσαμε κεῖ πάνω, πού νὰ τονε ξεράσει ἡ γῆς κι αὐτόνα! Ναί, τώρα χρειάζότανε ἀγόρι στὴ μέση, ἔπρεπε νὰ ἦταν ἀδερφὸς ἐδῶ κι ἔβλεπες, ἔπαιρνε πίσω τὴν τιμὴ, γιὰ ὄχι; Ἐδῶ, ἔπρεπε νὰ παίξει μαχαίρι, νὰ ξεμαγαριστεῖ ὁ τόπος.

» Τί νὰ σοῦ κάνει ὁ ξαναμωραμένος; Μπορεῖ αὐτός; Μπορεῖ αὐτὸς νὰ χύσει αἷμα; Ἄφου καὶ τότες δὲν κατάλαβε τίποτα, τότες πού φώναξε τὸν κολίγα ἀπ' τὴ δουλειά του. Αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ βρεῖ δουλειὰ ἄλλου κι ἔφυγε ἀπὸ τότες ἀπ' τὸ φτωχὸ χωριό. Οἱ γλῶσσες πάψανε μονομιᾶς. Τὸ πράμα ξεχάστηκε, γιατί κανεὶς στὴν ἀρχὴ δὲν πίστευε. Μάλιστα στὸ προικοσύμφωνο μῆτε καὶ τ' ἀνάφερε ὁ πεθερός. Γιατί ξέρετε, τὰ κοιτᾶζουν αὐτὰ σὲ τέτοιες δουλειές. Ἀκόμα καὶ κουτσομπολιὲς νὰ εἶναι. Τί θὰ πεί!... Ὁ πεθερὸς βρίσκει πάτημα ν' ἀνεβάσει τὴν προίκα, τὰ μετρητὰ προπάντων. Κι ὅταν γίνεταί λόγος μάλιστα γιὰ τὴν ἀδερφή τῆς νύφης. Καλὰ γιὰ τ' ἄλλο τὸ συγγενολόι, μπορεῖ νὰ παραβλέψει κανεὶς... Μὰ γιὰ τὴν ἀδερφή τῆς νύφης; ... Τὸ λοιπὸν, πού λέτε, ἡ τρισκατάρατη... μὲ τὸ συμπάθειο κιόλας, παιδάκια μου, τόσην ὥρα βλαστημῶ μπροστά σας καὶ ξέχασα νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὲ συμπαθᾶτε. Ποιὸς τὰ φταίει; Ἄ, πανάθεμά τηνε... Ἡμαρτον Παναγία μου... Τί θὰ λέτε κι ἐσεῖς μὲ τὸ νοῦ σας, παιδάκια μου;...

- Δὲ βαριέσαι. Δὲν πειράζουν αὐτά... Μὰ πὼς τὰ μάθατε τὰ παρακάτω;

– Δέ σᾶς τὸ εἶπα ; Ἀλήθεια, ξέχασα νὰ σᾶς πῶ, πὼς ἀπ’ τὸν καιρὸ ποῦ ἔφυγε ὁ Βάγγελος, πανάθεμ... Θέ μου συχώρα με κιόλας... ἡ μικρόπονη εἶχε φιλενάδα τὴν Ἀνθούλα καὶ τῆς τὰ ἴλεγε ὅλα, μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σί. Μὰ καὶ τούτη, διάβολος, δὲν ἔβγαλε μιλιὰ ἀπ’ τὸ στόμα της.

» Βρεθήκανε λέει μιὰ μέρα – τὴν ἄρα ξεβουβάθηκε κι αὐτὴ καὶ μᾶς τὰ εἶπε – γνωριστήκανε κεῖ κάτω στ’ ἀλώνια. Ἔ, ξέρετε, ὁ κύρ... ὁ Σαραντόπουλος, δὲν εἶναι καὶ περήφανος ἄνθρωπος. Ἔστειλε τὸ λοιπὸν τὸ κορίτσι του στὴ δουλειά... ὅλο διάφορο ἦτανε.

» Ἐκεῖ ἐρωτοτυπηθήκανε. Μαύρη καὶ καταραμένη ἡ ὥρα... μὲ τὸ συμπάθειο, παιδάκια μου... Ἔ, βλέπετε ξεμπράτσωτη αὐτὴ, θὰ ἴσκυβε καμιὰ φορά... Θὰ ἴπεφταν τὰ στήθια της μὲς στὸν κόρφο της... ὁ ἄλλος ἄντρας... ἔ πολὺ τὸ θέλει ;

» ...Καὶ καμιὰ μέρα, ἐκεῖ πάνω στὶς θημωνιές... τοὺς ἄτιμους... Μάλιστα ἡ Ἀνθούλα λέει κι αὐτό. Πὼς στὴν ἀρχή, ἐκεῖνος ἅμα κατάλαβε τὸ τί ἔκαμε τραβοῦσε τὰ μαλλιά του. Τὰ εἶχε χάσει τὸ παιδί. Μὰ ἡ χιλιοντροπιασμένη, ἡ ἄλλη, ρίχτηκε λέει στὴν ἀγκαλιά του, τονε φιλοῦσε σὰν τρελὴ καὶ τοῦ ἴλεγε : “ Τί κάνεις ἔτσι, Βάγγο μου. Τὸ ἴξερα πὼς ποτὲ δὲ θὰ μ’ ἄφηνε ὁ μπαμπάς μου νὰ σὲ πάρω, τὸ ἴξερα ἀπὸ πιὸ μπροστά... Τί κάνεις ἔτσι ; Μιὰ καὶ σὲ βρῆκα πιὸ καλὸ καὶ πιὸ ὁμορφο, πιὸ ἄντρα ἀπὸ τοὺς ἄλλους... μιὰ κι ἦρθε ἔτσι νὰ σ’ ἀγαπήσω, κομμάτια νὰ γίνει ἡ παντρεία τους, κι ἡ τιμὴ τους. Μιὰ ποῦ σοῦ ἴδωσα τὴν ψυχὴ μου, χάρισμά σου καὶ τὸ κορμί μου. Τί εἶμαι ἐγώ ; Μιὰ γυναίκα ἀδύνατη. Ψέματα ;

» Ἔρω τὸ τί μὲ περιμένει, χάρισμά σου, ἀγάπη μου, καὶ τὸ κορμί μου, κι ἡ παρθενιά μου, κι ἡ τιμὴ μου...

» “ Ὅ,τι εἶχα νὰ σοῦ δώσω, σ’ τὸ ἴδωσα.

» “ Ἐλα, μὴν κάνεις ἔτσι σὰν παιδί, τί σὲ μέλει... ἐσένα ; ... Δικὸς μου λογαριασμός ” ... Βλέπετε, παιδάκια μου, βλέπετε ντροπές ; ... Πῆρε τὰ μοῦτρα νὰ τὰ πεῖ ὕστερα καὶ τῆς Ἀνθούλας. Κι αὐτὴ τὴν ἄρα, πάνω ποῦ ἡ μεγάλη ἔβαζε στεφάνι μὲ δόξα καὶ μὲ τιμὴ, αὐτὴν λέει νὰ τὴν πιάσουν οἱ πόνοι.

» Ποῦ νὰ πάει, ποῦ νὰ πάει, δὲ βρῆκε ἄλλο μέρος ἀπ’ τὸν ἀπόπατο, ἐκεῖ δὲ στὴν ἄκρη τῆς αὐλῆς. Πῆρε μαζὶ της καὶ τὴν Ἀνθούλα. Τουλάχιστον νὰ ἴπαιρνε καμιὰ νοικοκυρὰ γυναίκα. Ἡ Ἀνθούλα φοβότανε νὰ μὴ λερῶσει καὶ τὰ φουστάνια της, μόλις εἶδε ὅλα κεῖνα τὰ αἵματα καὶ τίς... Κορίτσια βλέπεις, ἀμάθητα...

» Πὼς δὲν ἔσκασε κιόλας στὴ γέννα ἀπάνω... Πὼς βάσταξε νὰ μὴ φωνάξει !

» Ἀφοῦ ἦτανε ἀκόμα ζωσμένη μὲ σκοινὶ ποῦ ἔφτα μῆνες τὴν ἄρα, ἔζωνε τὴν κοιλιά της γιὰ νὰ μὴ φαίνεται πὼς εἶναι βαρούμενη.

» Πὼς δὲν ἔσκασε τόσον καιρὸ, πὼς βάσταξε μὲ τέτοιο μαρτύριο...

» Αὐτὸ πὶα δὲν τὸ χωρεῖ τὸ μυαλό μου. Καὶ νὰ μὴ φωνάξει λέει.

» Ὑστερα ἡ Ἀνθούλα πῆγε κι ἔφερε ἓνα μαχαίρι... ἐκεῖνο τὸ μαυρομάνικο, τὸ σκουριασμένο, ποῦ εἶδατε.

» Αὐτὸ ἔτυχε κείνη τὴν ὥρα, αὐτὸ πῆρνε. Κι ἔτσι κόψανε, πὲς καλύτερα τὸν προνίσανε τὸν ἀφαλὸ. Ναί, ναί, ἐκεῖ, μὲς στὸ ἀποχωρητήριο, μὲς στὶς βρόμες !...

“Ελα όμως πού πήρε δρόμο τὸ αἷμα... “Ενα αἷμα... πού νὰ τὸ σταματήσουν! Ἡ Ἀναστασοῦλα ἔχασε πιά τὸν ἑαυτό της κι ἔπεσε ἔτσι μὲς στὰ βρομόνερα, μὲς στὰ αἷματα... “Αμ καὶ τὸ μπασταρδάκι π’ ἄρχισε τὰ γκαρίσματα; ...

» Τότες πιά κι ἡ Ἀνθούλα δὲ βάσταξε κι ἔβαλε τὰ ξεφωνητὰ ἐκεῖνα. Μαῦρο στεφάνι πού τὸ ἔβαλε ἡ ἄλλη! Τί θὰ λέτε κι ἐσεῖς μὲ τὸ νοῦ σας, παιδάκια μου... ντροπὲς λέει!... Μὰ ἔννοια σας, θαρρῶ καὶ τηνε βρῆκε τ’ ἄδικο... Ἦρθε καὶ μοῦ τὸ ἔπε ἡ Νότα τῆς Μανώλαινας... Κρεμάστηκε λέει ἀπ’ τὴν ντροπὴ της.

» Δὲν ξέρω πῶς τοὺς ξεγέλασε... μὴδὲ γύρισε νὰ τὴν κοιτάξει κανεῖς, πήγε στὴ σοφίτα καὶ κρεμάστηκε... Κι ἀκόμα λέει ἔτσι κρεμασμένη τὴν ἔχουνε. Ἡ Νότα λέει πῶς σπαρταροῦσε ἀκόμα στὴ θελιά σὰ μπήκανε... μ’ ἀγριευτήκανε καὶ φύγανε... Κακῆς ὥρας γέννημα... “Α πού νὰ τηνε ξεράσει ἡ μαύρη γῆς... Μὰ μὲ τὸ συμπάθειο κιόλας, παιδάκια μου, πού βλαστημῶ... Μὰ οἱ ντροπὲς! οἱ ντροπὲς!... Τί θὰ λέτε κι ἐσεῖς, παιδιά μου;... Πᾶνε κι οἱ χαρές... πᾶνε κι οἱ τιμὲς κι οἱ δόξες... Μὰ τί θὰ λέτε τώρα κι ἐσεῖς...

.....
.....
Τραβώντας γιὰ τὸ σταθμό, τῆ δευτέρη μέρα, ἀπαντήσαμε στὸ δρόμο δυὸ κολίγους. Ὁ ἕνας σήκωνε στὴν πλάτη του ἕνα πελώριο μακρὸ τσουβάλι κι ὁ ἄλλος βαστοῦσε τσαπὶ κι ἕνα φτυάρι στὸ χέρι.

Ὁ σύντροφός μου πού δὲν ἔβγαζε ποτέ τὸ καπέλο του

σὰν περνούσανε κηδεῖες –εἶχε κάτι ἀλλιώτικες ιδέες αὐτὸ τὸ παιδί καὶ τὰ ἔλεγε αὐτὰ «εὐλάβειες στὰ ψοφίμια»– μόλις εἶδε τὰ δυὸ κοπέλια, κατάλαβε, παραμέρισε, στάθηκε ξεσκουφωτός καὶ τ’ ἄφησε νὰ περάσουν μπρός. Εαφνίστηκαν κι αὐτά, βλέποντας τέτοια τιμὴ στὸ πτώμα μιᾶς ἀμαρτωλῆς, πού ἀρνήθηκε νὰ τὸ θάψει ὁ παπάς.

– “Ελα, πᾶμε μαζί κι ἐμεῖς.

– Ἐσὺ σὲ κηδεῖες;... Σὲ καλὸ σου!...

– “Ελα λοιπόν... Μοιάζει αὐτὴ σὰν τίς ἄλλες; ...

Καὶ δὲν ἔβγαλε πιά μιλιὰ σ’ ὄλο τὸ δρόμο, μὰ εἶδα τὰ μάτια του, ἔτσι ἀλλιώτικα... σὰ θολά... βουρκαωμένα.

Πήραμε δρόμο. Ὁ ἥλιος ἔφηνε τὴν πέτρα· τὸ κοπέλι ἰδρωμένο, λαχάνιασε· κάτι μουρμούριζε, κάτι κακό. Τὰ τζιτζίκια μιλιούνια καὶ γύρω στὶς συκιὲς ἀκουγες μύγες... μύγες. Τ’ ἄλλο κοπέλι φούμαρε κι ὄλο πετοῦσε σάλιο ἀνάμεσα ἀπ’ τὰ δόντια του.

Κι ἄλλα τζιτζίκια, μύγες τώρα γύρω στὸ σακί, ἥλιος... κι ἕνας μονότονος συχοκοιμένος κρότος... “Ενας γάιδαρος μὲ δεμένα μάτια γυρνοῦσε σ’ ἕνα μαγκανοπήγαδο... Φτάσαμε. “Ενα τίνιγμα τῆς πλάτης καὶ τὸ σακί χάμω. Μὰ ἦτανε μαλακὸ τὸ χῶμα... Ὁ ἄλλος ἔκανε φούσκες μὲ τὸ σάλιο του.

Ἐκεῖ, ὄζω ἀπ’ τὸν τοῖχο τοῦ κοιμητήριου, σκάψανε, βρῖσανε, φύσανε... ἔκανε ζέστη. Κι ἔτσι, σὰν νὰ ἔτανε σκύλος, ρίξανε μέσα τὸ σάκο μὲ τὸ κολασμένο κορμὶ τῆς ἀμαρτωλῆς, τῆς ἄτιμης π’ ἀρνηθῆκανε νὰ τὸ θάψουν οἱ τίμιοι.

Τ’ ἀεράκι σφύριζε μέσ’ ἀπ’ τὰ κυπαρίσσια, πού λὲς κι

ἀνατριχούσανε κι αὐτά, μπρὸς στὴν τόση ντροπή. Ἔτσι ψηλά καὶ μαῦρα, σὰν ἄγρυπνοι φρουροί, φυλάγανε τὴν εἴσοδο, μὴ καὶ μαγαριστοῦν οἱ πατρογονικοὶ οἱ τιμημένοι τάφοι.

Σακὶ καὶ μύγες καὶ χῶμα καὶ ἴδρος, ὁ λάκκος γιόμι-
σε.

Ρώτησε :

- Καὶ τὸ παιδί, τί θ' ἀπογίνει τώρα τὸ παιδί ;

Μὰ τὸ κοπέλι στὴν ἀρχὴ δὲν κατάλαβε· ὕστερα, ναί !
Κούνησε στὰ ἔξω τὴ μασέλα, κρέμασε τὴ χειλάρα του
καὶ σηκώνοντας τὴ ζερβιά τὴν πλάτη :

- Πφ ! Γιὰ τὸ μπασταρδάκι λές, καλέ ; Γιὰ τὸ μπα-
σταρδάκι ; ...

ΠΑΡΙΖΙΑΝΙΚΑ ΓΛΕΝΤΙΑ

ΓΕΝΑΡΗΣ ΜΗΝΑΣ· περασμένα μεσάνυχτα.

Ἄνάρια ἀνάρια, βαριά καὶ μονότονα, ὦρες τώρα πού οἱ ψιχάλες τὸ χιονόνερο πέφτουν... πέφτουν...

Κι ἓνα κρύο ἔξω!... Ἐνα κρύο!... Κακὸς χειμῶνας στὸ Παρίσι.

Γι' αὐτὸ ὁ κοσμάκης νωρὶς ἀποτραβήχτηκε στὸ σπιτάκι του.

Ὁ κοσμάκης, δηλαδή οἱ νοικοκυρεμένοι ἄνθρωποι πού ἔχουνε σπιτάκι· γιατί εἶναι κι ἄλλοι πού δὲν ἔχουν καθόλου σπίτι, κι ἄλλοι πού ἔχουνε σπίτια, σπιτάρες, μέγαρα...

Ἐκεῖνοι πού ἔχουνε παλάτια, κι ἐκεῖνοι πού δὲν ἔχουν πού νὰ γείρουν τὸ κεφάλι, αὐτοὶ μονάχα γυρνοῦν στοὺς δρόμους κατὰ τὸ Γενάρη μῆνα, περασμένα μεσάνυχτα.

Ἔωρες τώρα πού λιγότεψε τὸ σύρε κι ἔλα στὰ μεγάλα βουλεβάρτα. Ποῦ καὶ ποῦ, κανένα αὐτοκίνητο στὸ γοργό του διάβα, πιτσιλᾷ τὴ βρόμικη πεζούλα, κι οἱ διαβάτες λίγοι, μετρημένοι. Παράξενες σιλουέτες, ζωτικὲς σκιές, ἔρχονται ἀπ' ἀλάργα, περνοῦν, τσαλαβουτᾶνε στὴ λάσπη, τραβοῦνε μιὰ μιὰ, καὶ χάνονται, ἄλλες σιγὰ σιγὰ, ἄλλες βιαστικὰ καὶ γρήγορα, μέσα στὸ σκοτάδι.

Καὶ βλέπει κανεὶς στὸ γλομὸ ξεψυχιάρικο φῶς μάτσα μάτσα, κουρέλια, σκυφτά, καμπουριαστά, ξεχαρβαλωμένα, τὸ καθένα τους μ' ἓνα σὰ στρογγυλωτὸ πρᾶμα

στο άπάνω μέρος πού θυμίζει τὸ σχῆμα τοῦ κεφαλιοῦ καὶ στὸ κάτω μέρος δυὸ καλαμῆνες γιῶτες, σὰ δυὸ ξερὰ μακαρόνια, πού καταλήγουνε σὲ κάτι πελώρια βαριά πράματα. Καὶ πρέπει νὰ ἴναι ντόπιος κανεὶς γιὰ νὰ ξέρει πὼς αὐτὰ εἶναι λασπωμένα παπούτσια, πού τσαλαβουτώντας στὸν μπελτέ τῆς λάσπης, σέρνουν μαζί τους ἀλάκερο τὸ μάτσο τὰ κουρέλια καὶ τὰ παλιοτόμαρα πού κρύβονται ἀπὸ κάτω, κι ὀλοένα σέρνονται καὶ πᾶνε, πᾶνε νὰ σμιζουμε μὲ τὸ σκοτάδι, νὰ σβήσουνε, νὰ χαθοῦν μὲς στὴ μαυρίλα...

Ποῦ πᾶνε; Κατὰ ποῦ νὰ τραβοῦνε τέτοια ὦρα οἱ ἄνθρωποι πού δὲν ἔχουν σπίτι, οἱ διακονιάρηδες, οἱ ἀλῆτες, τὰ χαμένα κορμιά;

Ἄλλοι πάλι αὐτοί. Αὐτοὶ μὲ τὸ παλτὸ καὶ μὲ τοὺς σηκωμένους γιακάδες, πού πᾶνε δυὸ δυὸ, τρεῖς τρεῖς, πού δὲ φαίνονται μήτε ἀλῆτες μήτε ἀρχοντάνθρωποι μήτε νοικοκύρηδες, αὐτοὶ πού τὰ μάτια τους γυαλίζουν, φωσφορίζουν σὰ γατίσια μάτια μὲς στὸ σκοτάδι καὶ ζητοῦν... ζητοῦνε κάτι... Ἡ « Ἀσφάλεια », ἡ « Δημόσια Ἀσφάλεια » πού φυλάει τοὺς ἀφέντες καὶ παραμονεύει τοὺς ἄλλους. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι ἡ καταδίωξη. Καλόμοιροι ἀφέντες! Μὰ ἓνα κρῦο ἔξω!... ἓνα κρῦο!... Ἀλήθεια, κακὸς χειμῶνας στὸ Παρίσι...

Ἐχει –ποιὸς θὰ τ' ἀρνηθεῖ;– τίς χάρες του ὁ χειμῶνας. Ἐχει καὶ τὸ Παρίσι τίς χάρες του τὸ Γενάρη μήνα, περασμένα μεσάνυχτα. Ποιὸς θὰ τ' ἀρνηθεῖ;

Ποιὸς εἶναι κείνος πού μπορεῖ νὰ πεῖ, νὰ ἱστορήσει, τὸ τί γίνεται κεῖ μέσα στὸ μεγάλο « ρεστωρὰν » ἢ πιὸ πέρα στὸ « ντάνσιγκ », στὸ « καφεῖ κονσέρ »;

Ἀσπρίλα, ἀσπρίλα καὶ φῶς, πολὺ, ἄπλετο φῶς καὶ ζέστη. Τί γλυκιὰ ζέστη! Στράφτουνε τὰ στολίδια, τὰ κλαδιὰ τῶν γλόμπων, τ' ἀσημικὰ τῶν τραπεζιδῶν, τὰ πορσελένια πιάτα, τὰ φαρφουρένια ποτήρια, στράφτουν, γυαλίζουν, λαμποκοποῦν πᾶνω στὰ χιονάτα τραπεζομάντιλα καὶ παίζουν καὶ γλεντοῦν οἱ παιχνιδιάρικες ἀχτίδες, πού χύνονται ἀπ' τὰ μύρια λαμπιόνια, λούζοντας τὸ καθετὶ πού βρίσκεται κεῖ μέσα, καὶ περεχοῦν πατόκορφα τοὺς ἀξένοιαστους ἀφέντες, πού γλεντοῦν, γλεντοῦν κι αὐτοί. Γιατί ὄχι; Γιατί νὰ μὴ γλεντάει ὁ κόσμος; Ὁ καλὸς ὁ Κόσμος;

Πὼς μοσχοβολᾷ ἡ ἀτμόσφαιρα! Πὼς μεθᾷ ἡ τσιγγάνικη μουσική!

Μὰ καὶ τὰ λουλούδια πᾶνω στὰ τραπέζια, τὰ διαμάντια καὶ τὰ χρυσαφικά, οἱ κόκκινες κουρτίνες, τ' ἀλαβάστρινα μπράτσα τὰ γυμνά, τὰ φουσκωμένα στήθια πού σὰν κροκάδια μελάτου αὐγοῦ μέσα στὴ διάφανη πέτσα τους κοχλάζουνε σὲ κάθε ἀνάσα, πηγαινόρχονται δεξιά κι ἀριστερὰ σὲ κάθε κίνηση τοῦ κορμιοῦ καὶ οἱ ρωγίτσες τους πᾶνε νὰ σπάσουν τὸ ἀχνὸ ἀτλάζι, μὰ κι οἱ ξετσιπίωτοι ὦμοι οἱ παχουλοὶ μὲ τίς μετᾶξινες χρωματιστὲς κορδέλες τῆς ἀραχνοφασμένης πουκαμίσας καὶ τὰ στόματα, τὰ πυρὰ, τὰ διψασμένα, τὰ χεῖλια τὰ λαίμαργα, τὰ φιλιτισένια αὐτάκια πού λὲς καὶ κατασταλάζουνε σ' ἓναν κόμπο αἶμα κι ἀπὸ κεῖ κρέμονται διαμάντια σκουλαρίκια, τὰ παριζιάνικα ρουθουνάκια πού ὀλοένα ἀνοιγοκλείνουνε κι οἱ πορφυρὲς γλωσσίτσες πού ξεπροβάλλουν ἀπ' ἀνάμεσα ἀπ' τὰ γαλατερὰ δοντάκια κι οἱ χυτὲς οἱ γάμπες οἱ ἀδιάντροπες... κι ἐκεῖνα τὰ μάτια τὰ ὀγρὰ τὰ βαρε-

μένα, τὰ μαχμούρικα... πῶς ὅλα αὐτὰ μαγεύουν τὴν αἴσθηση! Ποιὸς θὰ μπορέσει νὰ τὰ πεῖ ποτέ, ὅσο καὶ νὰ τὰ εἶδε, ὅσο καὶ νὰ τὰ ἴωσσε, ὅσο κι ἂν ἔχει μεθύσει μέσα στῆς ἀτμόσφαιρας αὐτῆς τὸ ἄρωμα ποὺ πιὸ μεθυστικό τὸ κάνει ἀκόμα τὸ πιπέρισμα τῆς σαμπάνιας καὶ ἡ λάγνα μυρουδιά τῆς γυναίκειας σάρκας;

Μὰ γιατί ὄχι; Γιατί νὰ μὴ γλεντήσῃ ὁ κόσμος; Ποιὸς νὰ πάρει εἶδηση κεῖ μέσα πῶς εἶναι Γενάρης μῆνας, περασμένα μεσάνυχτα καὶ πέρα, πέρα μακριά, πόλεμος, σκοτωμός, χαλασμός κόσμου;

Τραπεζάκια, τραπεζάκια καὶ τραπέζια, ὅλα στολισμένα, ὅλα φορτωμένα καὶ γύρω γύρω οἱ γλεντζέδες, ἄντρες, γυναῖκες, κορίτσια, γέροι, κοκότες, τίμιες κυράδες, λιμοκοντόροι, ἀρχοντάνθρωποι... Γλεντᾶ, γλεντᾶει ὁ κόσμος...

Τί παράξενες ἀλήθειες ἐκεῖνες οἱ πνιγμένες φωνίτσες, ἡ βαριά ἀνάσα, τὸ ὑπόκωφο ἀγκομαχητό, τὸ παραλήρημα ποὺ μαρτυρᾷ τὴν ἡδονὴ τὴν ἄνομη, τὴν πιὸ γλυκιὰ ἡδονὴ ποὺ βρίσκει καταφύγιο πίσω ἀπ' τὰ βελούδινα «παραβάν», πάνω στὰ παχιὰ ντιβάνια ἐκεῖ μέσα στὰ ἰδιαίτερα;... Ἄς εἶναι...

Μὰ κι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶναι στὰ ἰδιαίτερα, δὲ γλεντᾶνε μήπως κι αὐτοί; Ἀπὸ νωρὲς ἦταν στὸ θέατρο, στὴν Ὀπερα, στὸ σινεμά. Ἐφαγαν, τώρα πίνουν, φλερτάρουν, ἐρεθίζονται. Τί μοῦτρα! Θεέ μου, τί μοῦτρα! Ἄσελγα, ἀδιάντροπα, γεροντίστικα, νεανικά, πρωτάρικα, ἀηδιασμένα ἀπὸ τὸ καθετί· μοῦτρα ἀνθρώπων ποὺ διασκεδάζουν, ἄλλων ποὺ θαρροῦν πῶς διασκεδάζουν κι ἄλλων πάλι ποὺ πολεμοῦν μὲ κάθε τρόπο νὰ διασκεδάσουν. Κι

ἄλλα κι ἄλλα... ποῦ νὰ τὰ πεῖ κανεὶς ὅλα;... Καὶ τὰ γκαρσόνια, ἀνάμεσα σ' ὅλα αὐτά, τὰ γκαρσόνια! Φασκισμένα μέσα σ' ἓνα μαῦρο φράκο μὲ τὸ τσαλακωμένο τους πουκάμισο, γιατί αὐτὰ τὰ πλάσματα ὅλο σκίβουν, καμπουριάζουν, διπλώνονται στὰ δυὸ κι ὀλοένα πηγαινόρχονται, στριφογυρίζουν, πασχίζουν καὶ χαμογελοῦν, χαμογελοῦν... Τί ἡλίθιο ἐκεῖνο τὸ αἰώνιο χαμόγελο πάνω ἀπ' τὰ ξυρισμένα χεῖλια! Θεέ μου! τί θλιβερὸ πράμα, αὐτὰ τὰ γκαρσόνια!

Ἐκεῖ σὲ μιὰ γωνιά, γύρω σ' ἓνα πλουσιοστρωμένο τραπέζι, γλεντᾶ καὶ ἡ Μαντᾶμ Ζιζέλ Φουρνιέ μὲ τὴν παρέα τῆς τὸν ἄντρα τῆς δηλαδή ποὺ εἶναι μεσίτης στὸ χρηματιστήριο, τὸ γερο-Ἑβραῖο τραπεζίτη Ἰσαὶ Μπάουμ, τὸν Τζούλιο Τζάκομο τὸν ἐραστή τῆς, ἓναν Ἰταλὸ ποὺ δὲν ξέρεي κανεὶς ἀπὸ ποῦ βαστᾷ ἡ σκούφια του καὶ ποὺ λέει πῶς εἶναι κόντες καὶ τέλος τὸν Μπέμπη, τὸν Μπέμπη καλέ, τὸ λιμοκοντόρο ποὺ ἔχει τὶς χίλιες γραβάτες καὶ τ' ἀμέτρητα κοστοῦμια. Τὸν Μπέμπη, εἰκοσιδυὸ χρονῶν παλικαράκι, τὸν κανακάρη, τὸ χαϊδεμένο Μπέμπη τῆς οἰκογενείας Τ... μὲ τ' ἄσπρα τὰ χεράκια καὶ τὰ κατσαρὰ μαλλιά ποὺ δὲν τοῦ ἀρέσουν οἱ γυναῖκες, ποὺ εἶναι μοναδικὸς στὰ ἀνέκδοτα, στὶς φιλολογικὲς συζητήσεις καὶ ποὺ ἐφευρίσκει διασκεδάσεις, παράξενες καὶ πρωτότυπες.

Τί πλήξη κείνο τὸ βράδυ! Τί πλήξη! Μπορεῖ ὀλοένα νὰ βρίσκει γοῦστο μιὰ σωστὴ Παριζιάνα στὰ ἴδια, πάντα στὰ ἴδια γλέντια; Ἡ Ζιζέλ, σωστὴ μὰ τὴν ἀλήθεια, τέλεια Παριζιάνα, εἰκοσιδυὸ-εἰκοσιτριῶ χρονῶν, ψηλὴ, μόλις παχουλὴ, ξανθομαλλοῦσα μὲ μαῦρα ἀμυγδαλωτὰ

μάτια παιχνιδιάρικα, μυτίτσα πεταχτή με άεικίνητα ρουθουνάκια, ήδονικά, με χειλάκια λαίμαργα, καλοφτιασμένο λαιμουδάκι κι ύστερα δυο φράπες ζουμερές μήτε λιπόσαρκες μήτε υπερβολικές δεξιά κι αριστερά στο στηθάκι εκείνο, και μέση, και γλουτοί και γάμπες... Παριζιάνα, γέννημα και θρέμμα. Γυναίκα και πολύ γυναίκα: έλαφρόμυαλη, αναποφάσιστη, ιδιότροπη, ώρες ώρες χωρίς θέληση κι άλλες ώρες πάλι μ' ένα πείσμα, ένα πείσμα... Έρωμένη πιστή για λίγο καιρό, πάντα άπιστη γυναίκα, με δυο λόγια, πολύ γυναίκα, πολύ Παριζιάνα, ή Ζιζέλ.

- Έσεϊς πού ξέρετε τόσα πράματα, κύριε Μπέμπη, δὲν μᾶς λέτε πῶς νὰ γλεντήσουμε ἀπόψε; 'Ελᾶτε λοιπόν!

Τίποτα καινούργιο!

Ὁ Μπέμπης ἀνατινάχτηκε, τὸ περίμενε, χάρηκε· θὰ τὸ 'δειχνε ἐπιτέλους! Ἐκανε πῶς σκεπτότανε λίγο κι ὕστερα πάλι ξανασήκωσε τὸ κεφάλι.

- Ἄς εἶναι, τυχερὴ εἶστε, μαντάμ! - Τὸ βρῆκα, τὸ βρῆκα: γλέντι ἔ; γλέντι πρωτότυπο, καινούργιο, πού νὰ μὴ μοιάζει μὲ τ' ἄλλα. Ἄ, ναί. Σᾶς τὸ ὑπόσχομαι... δὲ θὰ μοιάζει μὲ τ' ἄλλα... θὰ πᾶμε ὅλοι.

- Ὅλοι βέβαια, ὅλοι.

- Ἐμπρὸς λοιπόν, καιρός, βάλτε τὶς γοῦνες σας, Γκαρσόν... τὸ σωφὲρ μας.

Ἡ Ζιζὲλ ξαφνιάστηκε. - « Καινούργιο γλέντι!... Ἄς τὸ δοῦμε κι αὐτὸ »... καὶ σούρωσε τὸ χειλάκι της.

Τί μπορεῖ πιά νὰ εἶναι καινούργιο, ἄγνωστο, διασκεδαστικὸ γιὰ τὴ Ζιζὲλ;... Ἄς εἶναι, ποιὸς ξέρει;...

- Ἐμπρὸς λοιπόν!

*

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα, καὶ τ' αὐτοκίνητο σταμάτησε ἀπότομα.

- Τόσο γρήγορα! μουρμούρισε ἡ Ζιζὲλ σουρώνοντας τὰ χεῖλια της. Ὁ σωφὲρ ἄνοιξε τὴν πόρτα, πετάχτηκε πρῶτος ὁ Μπέμπης, τῆς ἔδωσε τὸ χέρι του. Ὑστερα κατέβηκαν κι οἱ ἄλλοι, ὁ κ. Φουρνιὲ δηλαδή, ὁ Μπάουμ καὶ ὁ Τζούλιο Τζάκομο.

Ἐπειδὴ ἦτανε μουχρὸ τὸ φῶς στὸ μέρος ἐκεῖνο, στὴν ἀρχὴ δὲν μπόρεσε κανεὶς νὰ καταλάβει ποῦ βρισκότανε· μὰ σιγὰ σιγὰ τὰ μάτια του συνήθισαν στὸ σκοτάδι καὶ λίγο-πολύ ὅλοι τους εἶδαν τὸ τί ἔτρεχε κεῖ κοντά.

- Καλὲ δῶ μᾶς φέρατε νὰ περάσουμε τὴ βραδιά;

Ὁ Μπέμπης ἔτριψε τὰ χεῖρια του μὲ ὕφος ἀνθρώπου πού κρύβει κάποια ἐκπληξή.

- Μὰ ἐπιτέλους, πράματα εἶν' αὐτά; Ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ σκοτεινὸ παλιοδρομάκι; ρώτησε ἡ Ζιζὲλ κάπως θυμωμένη, γιὰτὶ ἐνιωθε τὸ χιονόνερο νὰ τῆς μουσκέυει τὰ κομψὰ γοβάκια της. Μὰ κι οἱ ἄλλοι δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουν τὸ σχέδιο τοῦ Μπέμπη. Καλά, γιὰ τὸ κρῦο κανεὶς δὲν ἔλεγε τίποτα, γιὰτὶ ὅλοι τους ἦτανε τυλιγμένοι μέσα σὲ παχιὲς γοῦνες. Μὰ τὸ γλέντι; Τί εἶδους γλέντι μπορούσε νὰ ἦταν αὐτό;

Ὁ Μπέμπης κατάλαβε πῶς οἱ γλεντζέδες ἀρχίσανε νὰ χάνουν τὸ κέφι τους καὶ σὰν κι ἐκείνους τοὺς Ἴταλοὺς τσιτσερόνε πού ὀδηγοῦν τοὺς ξένους ὅταν πρόκειται νὰ ἐπισκεφθοῦν ἀρχαιότητες, ἄρχισε νὰ ἐξηγεῖ.

- Ἐδῶ, κυρία καὶ κύριοι, θὰ καταλάβατε βέβαια πῶς

βρισκόμαστε στην πάροδο Μ... Τοῦτο δῶ εἶναι τὰ ὀπίσθια τοῦ ρεστωρᾶν πού τρώγαμε. Οἱ κύριοι αὐτοὶ πού σέ λίγο θά δεῖτε καλύτερα, εἶναι ἓνα εἶδος πελάτες τοῦ ρεστωρᾶν. Τρῶνε ἢ μᾶλλον θά φᾶνε ἀπὸ τὰ ἴδια φαγητὰ πού φάγαμε κι ἐμεῖς. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὸ δεῖπνο τους εἶναι παράξενο καὶ κάπως πρωτότυπο· τόσο παράξενο πού μὰ τὴν πίστη μου ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τ' ἀπολαύσει κανεὶς. Μοῦ ζητήσατε πρωτότυπη καὶ ἀσυνήθιστη διασκέδαση. Νά, λοιπόν, σᾶς προσφέρω ἓνα θέαμα μοναδικὸ στοῦ εἶδος του κι εἶναι τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ἀποψινοῦ προγράμματος, γιατί τὸ πρόγραμμά μας ἔχει δυὸ μέρη. Λίγη ὑπομονή κυρία, λίγη ὑπομονή...

Πάλι δὲν κατάλαβε ἢ παρέα τὸ τί ἤθελε νὰ πεῖ ὁ Μπέμπης. Τώρα πιά τὰ μάτια ὀλονῶν εἶχαν συνηθίσει στοῦ μούχρωμα, κι ἔβλεπαν λίγο-πολύ καθαρότερα.

Τὸ στενὸ ἐκεῖνο δρομάκι ἦταν γεμάτο κόσμο, μὰ τί κόσμο. Μάτσα μάτσα κουρέλια πηγαινορχόντανε μέσα στὴ λάσπη καὶ μέσα στοῦ κρύο, τουρτούριαζαν, λαχάνιαζαν, ἀνυπομονοῦσαν σὰν κάτι νὰ περίμεναν. Κι ἦταν μοῦτρα ἀνάμεσα στὰ κουρέλια ἐκεῖνα, μοῦτρα τσαλακωμένα, αὐλακωμένα ἀπὸ ρυτίδες, μοῦτρα μαῦρα, βρόμικα, ἀπαίσια στοῦ γλομὸ μούχρῳ φῶς πού χυνότανε ἀπὸ μιὰ χαραμᾶδα τοῦ ξενοδοχείου. Γέροι, γριές, παιδιά, γυναῖκες, ἄντρες, κουρελιάρηδες καὶ βρόμικοι, πού ἄλλοι ἔτριβαν τὰ χέρια τους, ἄλλοι τὰ χουχούλιζαν, ἄλλοι χτυποῦσαν τὰ πόδια τους γιὰ νὰ ρίξουν τὴ λάσπη, ἄλλοι ἔβηχαν, ἄλλοι ξυνόντανε σὰν νὰ τοὺς ἔτρωγαν ὀλόκληρα συντάγματα ψεῖρες κι ὄλοι, ὄλοι περίμεναν τὸ δεῖπνο τους, περίμεναν νὰ φᾶνε... Ἐνας-δυὸ ἀντιλήφθηκαν τὴν

παρουσία τῶν ξένων κι ἔτρεξαν νὰ τοὺς τριγυρίσουν, ἀπλώνοντας τὸ χέρι. Ἡ Ζιζέλ ἔκαμε ν' ἀνοίξει τὸ τσαντάκι της.

– Μή, μή! φώναξε ὁ Μπέμπης, μή! Ὑστερα μπορεῖτε νὰ τοὺς δώσετε ὅσα θέλετε μιὰ κι ἔχετε πονετικὴ καρδιά, μὰ μὴ δίνετε τώρα, θά χάσουμε τὸ πιὸ καλὸ μέρος τοῦ θεάματος ἂν τοὺς δώσετε λεφτά.

Οἱ διακονιάρηδες, χωρὶς νὰ ξαφνιαστοῦνε μὰ μήτε καὶ νὰ ἐπιμένουνε, ἀποτραβήχτηκαν. Οἱ ἄλλοι κουρελιάρηδες ἔκαμαν πὼς μήτε πρόσεξαν τοὺς ξένους. Ἦτανε μαθημένοι πιά ἀπὸ τέτοιες ἐπισκέψεις, ἤξεραν πὼς οἱ ἀρχοντάνθρωποι πηγαινιαν ἐκεῖ ν' ἀπολαύσουν ἓνα θέαμα κι ὄχι νὰ δώσουν ἐλεημοσύνη. Ἐλεημοσύνη δίνουν ὅταν πηγαίνουν στὴν ἐκκλησιά τους καὶ ὄχι ὅταν διασκεδάζουν. Τὰ ἤξεραν ὅλ' αὐτὰ καὶ γι' αὐτὸ καμώθηκαν πὼς δὲν εἶδαν τοὺς ἀφέντες. Ὑστερα ἀπὸ κάμποση ὥρα ἀνοίξε τὸ παράθυρο τῆς κουζίνας.

– Ἐλᾶτε πιὸ κοντά, κοιτάξετε καλά!... ἔκανε ὁ Μπέμπης.

Μέσα στὴν κουζίνα, ἓνας μάγειρας ἀσπροντυμένος, κρατώντας μιὰ πελώρια κουτάλα στὰ χέρια του, ἀνκάτευε τὸ περιεχόμενον ἑνὸς μεγάλου καζανιοῦ. Καὶ τί δὲν εἶχε μέσα στοῦ καζάνι ἐκεῖνο! Οἱ ἐπισκέπτες δὲν πίστευαν τὰ μάτια τους: κομμάτια κρέας, ζίγκια, κόκαλα, βούκες μασημένες πού τις εἶχανε φτύσει οἱ πελάτες καὶ πού σὰν ρόχλα ἔπλεαν μέσα στὶς σάλτσες, στὶς μαγιονέζες, στὶς μαρμελάδες, στὰ λαδόξιδα καὶ στὰ ζουμιὰ τῆς κομπόστας κι ὕστερα σαλάτες πράσινες, μακαρόνια, μουςτάρδες, κρέμες, σοῦπες, μασημένα κι ἀμάσητα φε-

λιά πορτοκάλια, σαρδέλες του κουτιού μισές κι αλάκερες, γαλατερά, γλυκίσματα, τηγανητά ψάρια και βραστά, ψαροκόκαλα, άντσοῦγκες, κομμάτια τουρτες, δαγκάμενες σοκολάτες, ἄρμη και σαλαμούρα από τὰ παστά τὰ ψάρια και λέπια και σβάραχνα, λογιῆς λογιῆς ὄσπρια, φρέσκα και ξερά, αὐγά μπαγιατικά και αὐγόφλουδες, μπανάνες και ἄλλα φρούτα λογιῆς λογιῆς, ἄλλα σάπια, ἄλλα μισοφαγωμένα, τάπες τῶν μπουκαλιῶν, σπάγκοι, δέκα λογιῆς κρασιά, μαῦρα, ἄσπρα, μπροῦσκα, γλυκά, ἀπ' τὰ βιδάνια, σάλτσες, ντομάτες, κονιάκ, λικέρ, ζαμπόνια, σαλάμια, ἐλιές, ἐλιοκούκουτσα... πού και πού σπυριά μαῦρο χαβιάρι, ζουμιά, πολλές σάλτσες, κρέμες, σουπες... και πάνω ἀπ' ὅλα, κάτι σταχτιά, βρόμικα νησάκια, πὲς λίγδες, πὲς βούτυρο... Πότε πότε, ὁ μάγειρας, βλέποντας πὼς παρακρύωσε τὸ « φαί », ἔπαιρνε τὸ ζεστό πινακοπλύτη μέσα ἀπὸ τὸ μαστέλο πού πλυνότανε τὰ πιάτα, κι ἔτσι ζουμερὸ μουσκεμένο τονε στραγγούσε στὸ καζάνι. Τὰ νησάκια λιώνανε και φαινότανε στὸν τόπο τους λαδιές... λαδιές. Κι ὕστερα ἀνακάτεψε ὁ μάγειρας, ἀνακάτεψε...

– Μπρός! Ἔνας ἕνας!... Σὰν ἄνθρωποι τὰ λεφτά...

Ἐκεῖνοι ἀκριβῶς ἀπὸ τους κουρελῆδες πού φαινότανε πιὸ βιαστικοὶ και περίμεναν με πιότερη ἀνυπομονησία τὸ ἄνοιγμα τοῦ παραθύρου τραβήχτηκαν μονομιᾶς πίσω, κατσουφιασμένοι, σὰ νὰ μὴν ἤθελαν ν' ἄνοιγε τόσο γρήγορα και ἄφηκαν τὴ θέση τους στους ἄλλους. Εἶχαν λοιπὸν και τερτίπια εὐγενείας οἱ χαμένοι αὐτοὶ ἄνθρωποι;

Ὁ Μπέμπης ἐξήγησε:

Αὐτοὶ πού ἀποτραβήχτηκαν εἶναι κεῖνοι πού δὲ θὰ

φᾶνε ἀπόψε, εἶναι κεῖνοι πού δὲν ἔχουν τίς δυὸ πεντάρες.

Βιαζόντανε, ἦταν ἀνυπόμονοι, γιατί ἔβλεπαν νὰ βιάζονται οἱ ἄλλοι, ἐκεῖνοι δηλαδὴ πού τὸ εἶχαν σίγουρο, πού ἦταν βέβαιοι πὼς θὰ ἴρωγαν. Ὑστερα ἡ ἀμφιβολία τους, κι ἡ ἀνησυχία τους, ἡ ἔλλειψη τοῦ θάρρους πού δὲν τοὺς ἄφηνε νὰ τὸ πάρουν πιὰ ἀπόφαση μὰ και κάποια σκιά ἐλπίδας πὼς κάτι μπορεῖ νὰ γίνει ὡς τὴ στιγμή ἐκείνη, τοὺς ἔκαμε νὰ πηγαινόρχουνται ἀκόμη πιὸ ἀνυπόμονα, με πιὸ νευρικά και πιὸ σπασμωδικὰ κινήματα και ἀπὸ τοὺς ἄλλους πού θὰ τῆνε « πάτωναν γερά ». Μὰ κι ἀπ' τοὺς « παραλῆδες » ἀκόμη, πολλοὶ εἶχαν μιὰ μονάχα πεντάρα και ὁ καθένας τους πάσχιζε νὰ βρεῖ ἕνα ταίρι, ἕναν ἄλλο δηλαδὴ πού δὲν εἶχε παρὰ μιὰ πεντάρα μόνο, γιὰ νὰ συνεταιριστοῦνε κι οἱ δυὸ μαζί, γιατί καιρὸς πού ὁ μάγειρας δὲν ἔδινε « μισὲς μερίδες ». Πάει ἐκεῖνος ὁ καιρὸς! Ἀλήθεια, καλὸ πράμα ἡ μισὴ μερίδα. Κι ἐκεῖνοι ἀκόμα πού εἶχαν δυὸ πεντάρες προτιμοῦσανε νὰ παίρνουν δυὸ μισὲς μερίδες ξέχωρα, γιατί ἔτσι κέρδιζαν παραπάνω. Μὰ οἱ μαγέροι τὸ μυρίστηκαν και ἔκοψαν πιὰ τὴ μισὴ μερίδα.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ξηγοῦσε ὁ Μπέμπης σάμπως νὰ τὰ ἤξερε ἀπὸ καιρὸ και θὰ ζακολουθοῦσε νὰ δίνει κι ἄλλες ἐξηγήσεις ἂν δὲν ἔβλεπε πὼς ἡ παρέα ἀντὶ νὰ προσέχει στὰ λόγια του παρακολουθοῦσε με ἐνδιαφέρο τὸ τί γινότανε κεῖ κοντὰ στὸ παράθυρο.

Πωπὼ! πράματα! μούτρα, γάγια, πού εἶδαν ἐκεῖνο τὸ βράδυ τὰ ὄγρα και παιχιδιάρικα ματάκια τῆς Ζιζέλ!

Οἱ κουρελῆδες πῆγαιναν ἕνας ἕνας στὸ παράθυρο, ἔδιναν πρῶτα τίς δυὸ τους πεντάρες και ὕστερα ἄπλωναν τὰ χέρια τους, κρατώντας ἄλλοι τενεκεδένια σκουριασμένα

μαστραπαδάκια, που και άδειανά ακόμα βρομούσανε, άλλοι λεκιασμένα λασπιάρικα στρατσόχαρτα ή κομμάτια παλιάς έφημερίδας.

Ό μάγειρας βουτούσε την κουτάλα, ανακάτευε και την κένωνε ύστερα, τότε στα μαστραπαδάκια και τότε στα στρατσόχαρτα που πολύ γρήγορα μούσκευαν απ' τα ζουμιά που έσταζαν δεξιά κι άριστερά. Κάθε φορά που τσαλαβουτούσε ή κουτάλα του μάγειρα, μια άπεριγραπτη, μια άνείπωτη συγκίνηση ζωγραφιζότανε στο πρόσωπο κείνου που είχε τη σειρά του και μάντευε κανείς πως το μούτρο αυτό θα ήτανε φοβερά γλομό, κίτρινο σαν το κερί, αν δεν ήτανε φοβερά βρόμικο, μαύρο σαν το χάρο.

Το μάτι του άγοραστή, διαπεραστικό, προσεχτικό, γουρλωμένο, παρακολουθούσε όλη την κίνηση της κουτάλας και μόλις αυτή άδειαζε, ή συγκίνηση του βρομιάρικου μούτρου έκαμνε τόπο, τότε σε μια άρρητη ευδαιμονία και τότε σε μια μαύρη άπελπισία, γιατί ένα απ' τα δυό αυτά αισθήματα ένιωθε ο « πελάτης », ανάλογα δηλαδή με το τί είχε άδειάσει ή κουτάλα.

Άλλοι πάλι δεν είχαν μήτε μαστραπαδάκι, μήτε στρατσόχαρτο κι άπλωναν τις δυό τους βρόμικες χούφτες, που όταν γυρνούσανε προς τα μέσα τα δάχτυλά τους, φαινότανε κάτι πελώρια νύχια μαύρα σαν πίσσα. Στις χούφτες αυτές μέσα άδειαζε ή κουτάλα κι όσες φορές τύχαινε να είναι ζεστό το « φαί » έτρεμαν σπασμωδικά οι χούφτες εκείνες.

Μόλις έπαιρνε ο καθένας το φαί του στο μαστραπαδάκι, στο στρατσόχαρτο ή στις χούφτες άποτραβιότανε, για ν' άφήσει τόπο στους άλλους κι ή πρώτη του δουλειά

ήτανε να ρουφήξει τα ζουμιά για να ζεστοκοπηθούν τα μέσα του.

Όστόσο, κανείς δεν κατάφερνε με τη βιάση εκείνη να ρουφήξει τα ζουμιά χωρίς να τα χύσει πάνω στα κουρέλια του, να περεχυθει, να πασαλειφτει, μύτη, μάγουλα, γένια, μουστάκια. Η άλήθεια είναι πως για τα μουστάκια το ζουμί δεν πήγαινε χαμένο γιατί όλοι κάνοντας μια κίνηση με το κάτω χέιλι, έγλειφαν τα μουστάκια και ρουφούσανε το ζουμί. Χαμένο πήγαινε το ζουμί που έσταζε απ' τα γένια, για όσους δηλαδή είχαν γένια, γιατί ήτανε και παιδιά εκεί μέσα, ήτανε και γριές, ήτανε και κορίτσια.

Ήτανε και μάνες που έσερναν ένα-δυό βυζανιάρικα στον κουρελιασμένο τους ποδόγυρο.

- Είναι άλλοι ; βρόντησε ή φωνή του μάγειρα.

Άχ ! ήταν πολλοί ακόμα που μ' ευχαρίστηση θα 'τρωγαν ένα-δυό βουϊκες απ' εκεί μέσα. Μά όλα κι όλα... ο μάγειρας δεν έκανε κρέντιτο... Πώς κοίταζαν αυτοί δεξιά-ζεβρά μην τύχει και ρίξει καταγής, κανείς απ' τους άλλους, κανένα κόκαλο, κανένα ξίγκι που δέ μασιότανε ή και το στρατσόχαρτο ακόμα. Πώς πέφτανε σά λυσσασμένα σκυλιά κι άρπαζαν το κόκαλο μέσα απ' τα βρόμικα χωνιά... Τί γροθιές πέφτανε καμιά φορά ! τί βλαστήμιες για κανένα κομμάτι στρατσόχαρτο...

Άλλοι πάλι, άπλώνοντας το τρεμουλιαστό λιπόσαρκο χέρι παρακαλούσανε μισοκλαίοντας εκείνους που τρώγανε !

- Οί διακονιάρηδες των διακονιάρηδων... μουρμούρισε ο Μπέμπης... Η Ζιζέλ έσκασε στα γέλια. Στην

άρχη σιγάθηκε, λυπήθηκε, ύστερα χαμογέλασε. «Τί φταίω 'γώ», είπε μέσα της... και σιγά σιγά άρχισε να διασκέδαζει. Ύστερα άθελα... μ' όλη της τή λύπη, λιγώθηκε στα γέλια.

- Είναι άλλοι; ξαναφώναξε ό μάγειρας... Θα κλείσω!

Κι ώστόσο, είχε ακόμη «φαί».

- Τί θα τώ κάμει αυτό τώρα ό μάγειρας;

- Θα τώ πετάξει.

- Γιατί δέν τώ μοιράζει;

- Μά αν τώ μοιράσει αυτό απόψε, αύριο όλοι θα ρθούν δίχως λεφτά και θα περιμένουνε να φάνε άπ' τώ περίσημα.

- Γούστο έχουνε... Σε καλό μου απόψε... Με κάνατε κι ανατρίχιασα, κύριε Μπέμπτη... Έλατε τώρα, δώστε τίποτα στους άλλους να προφθάσουν ν' αγοράσουν κάτι, πριν κλείσει... Τους λυπάμαι ξέρετε!... Τί κρίμα!

*

Κάτι μουρμούρισεν ό Μπέμπτης στού σωφέρ τ' αυτί και τ' αυτοκίνητο ξεκίνησε πάλι. Αυτόνη τή φορά ή κούρσα ήτανε μεγάλη. Πέρασανε κάπου πιότερο από είκοσι λεφτά τής ώρας και ή «Μερσεντές» δέν έλεγε να κόψει τώ δαιμονισμένο δρόμο της. «Πού να μάς πάει άραγε αυτός ό διαβολάκος» - είπε με τώ νού της ή Ζιζέλ και στριμώχτηκε, όπως στριμώχνονται τά γατάκια, ανάμεσα στον άντρα της και στον Τζούλιο Τζάκομο. Ό Μπέμπτης και ό κύριος Μπάουμ καθόντανε στίς μπροστινές τίς θέσεις.

Ή γρηγοράδα τού αυτοκίνητου ζάλιζε τή Ζιζέλ πιό πολύ κι άπ' τή σαμπάνια, πιό πολύ κι άπ' τά έγγλέζικα εκείνα τσιγάρα με τώ λίγο όπιο. Κι ύστερα διασκέδαζε πώς διασκέδαζε κεί μέσα στ' αυτοκίνητο! Όλόκληρος ένας της γλουτός ήτανε σχεδόν πάνω στο μπουτί τού Τζάκομο. Ή γάμπα της τριβότανε πάνω στή δική του γάμπα. Πότε πότε γυρνώντας άπότομα τού 'ριχνε κατάμουτρα μιá ζεστή ανάσα. Έρεθιζόταν αυτή μα τόν έρέθιζε κι εκείνον, τόν αγαπημένο της, τόν διαλεχτό τής καρδιάς της, τόν όμορφο Τζούλιο. Κι ύστερα, διπλή διασκέδαση... γλέντι με κίνδυνο! Ό άλλος... ό άντρας της δηλαδή, ήτανε πλάι, εκεί δά, έτσι να 'κανε... θα τά μυριζότανε, κι ώχ! τί είχε να γίνει! Ζητήματα άξιοπρέπειας, μονομαχίες «επί τού πεδίου τής τιμής», σκάνδαλο στίς έφημερίδες, στα κέντρα τού καλού τού κόσμου... Έτσι δά να 'κανες... Μόνο πού τό 'βαζε με τώ νού της ή Ζιζέλ, ανατρίχιαζε, ζαλιζότανε μα δέν έπαυε... Γλέντι με κίνδυνο!...

Εαφνικά, στόπ! τ' αυτοκίνητο σταμάτησε.

- Καλέ πού είμαστε... πού μάς έφερε αυτός ό κύριος Μπέμπτης.

- Μου φαίνεται πως βρισκόμαστε έδω κάπου στα τριγυρινά τής Μονμάρτρης... είπεν ό κ. Μπάουμ. Ό Τζούλιο Τζάκομο δέ μίλησε. Στραβομουτσούνιασε. Δέν τού άρεσαν τέτοιου είδους γλέντια... μα τί να πεί, μιá κι αυτός ό Μπέμπτης...

- Πέραστε, καλέ, μη φοβάστε, δέν τρώνε ανθρώπους έδω, θα δείτε πού έχει και χωροφύλακα... Πέραστε.

- Έγώ να φοβηθώ, καλέ κύριε Μπέμπτη; Ζιζέλ με

λένε μένα... Σταθείτε μιά νά δείτε αν δέ θα περάσω πρώτη...

Μ' ένα σάλτο βρέθηκε μέσα ή Ζιζέλ, κι ύστερα ακούθησαν κι οι άλλοι...

- Προσέξτε τὰ σκαλιά, μαντάμ!

- Ευχαριστώ, κύριε... μὴν ἀνησυχείτε... Πωπώ! Θέ μου! Καλὲ τί εἶναι δῶ;... Πά! Κι ἀπ' ἐκεῖ ἄλλοι. Τί εἶναι αὐτοί, τί; Τί κάνουν ἐδῶ; Καλὲ αὐτοὶ θαρρεῖς καὶ... μὰ κύριε Μπέμπη!...

Ὁ Μπέμπης κορδώθηκε, ἦρθε ἡ σειρά του, θὰ τὸ δείξει πάλι.

- Ναί... ναί... μουρμούρισε... ὕστερα ἀπὸ τὸ φαί, ὁ ὕπνος... ὕστερα ἀπὸ τὸ ρεστωράν... τὸ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου.

- Τὸ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου; Ἐδῶ δά!

- Καλὰ τὰ μυρίστηκε ὁ φουκαρὰς ὁ Τζάκομο. Κάτι βρομοδουλειὰ θὰ σκάρωνε αὐτὸς ὁ Μπέμπης...

- Τὸ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου. Εἴσοδος μιά δεκάρα ἀπὸ δῶ, μιά πεντάρα ἀπὸ κεῖ πού εἶναι τὸ μαγκάλι, ἐξηγεῖ ὁ Μπέμπης.

Τὸ ξενοδοχεῖο τοῦ « ὕπνου », ἓνα ὑπόγειο μὲ δώδεκα-δεκατρία βήματα μακρὸς καὶ καμιά δεκαριά ἄλλα φάρδος, ἦταν γεμάτο ἐκείνη τῆ νύχτα. « Ἐπесе δουλειὰ ἀπόψε » εἶπεν ὁ γερο-ξενοδόχος, κάποιος παλιὸς σαλτιμπάγκος, τσεπώνοντας τὸ τάλιρο πού τοῦ ἴδωσε ὁ Μπέμπης, ἔτσι νὰ ποῦμε σὰ δικαίωμα εἰσόδου, γιατί στοὺς παράξενο αὐτὸ ξενοδοχεῖο οἱ ἐπισκέπτες πλήρωναν πιό-τερο ἀπὸ τοὺς πελάτες. Κρεβάτια δὲν εἶχε τὸ πρωτότυπο αὐτὸ ξενοδοχεῖο μὰ μήτε καὶ καταγῆς, στοὺς χωματέ-

νιο πάτωμα, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ζαπλωθεῖ ὁ « πελάτης ».

Δυὸ στενόμακροὶ πάγκοι, ἓνας δεξιά μπαίνοντας, ἓνας ζερβιά κι ἓνα τεντωμένο σκοινί, λίγο πιὸ ψηλὰ καὶ δίπλα στὸν καθένα τους, ἦταν ὅλη κι ὅλη ἡ ἐπίπλωση.

Οἱ « πελάτες » ἦταν καθισμένοι ἀράδα στὸν κάθε πάγκο μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια τους πάνω στοὺς τεντωμένο σκοινί, καὶ κεῖ πάνω εἶχαν ἀκουμπισμένα τὰ κεφάλια τους. Ἔτσι κοιμόντανε καὶ ροχάλιζαν... Ἐνα λυχνάρι τσιτσίριζε ἐκεῖ σὲ κάποια γωνιά καὶ στοὺς μουχρὸ ἐκεῖνο φῶς, τὰ παλιοτόμαρα φαινότανε σὰν ξωτικά, φοβερά, ἀπαίσια, μὰ πιὸ ἀπαίσιος ἀκόμη ὁ ὕπνος τους.

- Θέ μου! Τί ὕπνος! Τί μοῦτρα!... Καὶ γυναῖκες!... μουρμούρισε ἡ Ζιζέλ κι ἔνωσε μιὰν ἀνατριχίλα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στοὺς ραχοκόκαλό της.

Ἀλήθεια, τί μοῦτρα! Λογῆς λογῆς μοῦτρα, ἄγρια, βρόμικα, ἀλήτικα, κακοῦργα, λιπόσαρκα, ἀρρωστιάρικα, σπασμωδικὰ, μοῦτρα τσαλακωμένα, γέρικα, καὶ τῶν παιδιῶν ἀκόμη τὰ μοῦτρα γέρικα... γιατί ἦτανε καὶ παιδιὰ, χαμίνια ἀλανιάρικα, φτωγόπαιδα, ἄλλα πλάι στοὺς γονιούς τους, ἄλλα... μὰ αὐτὰ ποτὲς δὲ γνώρισαν γονιούς, ἦτανε καὶ γυναῖκες, γριές, νέες, κορίτσια, ξυπόλυτες οἱ πιὸ πολλές, ὅλες ἀναμαλλiάρες, γυναῖκες κουρέλια, ἄλλες πάλι στὰ μεταξωτὰ ντυμένες, μὰ τί μεταξωτὰ! ξεθωριασμένα, τσαλακωμένα, λασπωμένα καὶ κάτι μοῦτρα πασαλειμμένα μὲ τοῦ κόσμου τὶς μπογιές καὶ κάτι μυρωδιές πού κάποτε θὰ μυρίζανε φαίνεται καὶ πού τώρα θυμίζανε τῆ διαπεραστικῆ μυρωδιὰ τοῦ τσακισμένου κοριοῦ. Οἱ γυναῖκες αὐτὲς ἦτανε ἀπ' « ἐκεῖνες » καθὼς

εξήγησεν ὁ Μπέμπης, πού δὲν κατάφεραν νὰ βροῦν πελάτη.

– Μὰ τί ὕπνος ὀλονῶνε! Τί ταραγμένος ὕπνος! Τί παραμιλητό!

– Εἶναι, βλέπετε, χωρισμένοι σὲ δύο τάξεις, ἐξηγοῦσε ὁ Μπέμπης. – Πρώτη τάξη εἶναι ἐκεῖνοι κεῖ πού πληρώνουν τὴ δεκάρα καὶ δεύτερη τοῦτοι δῶ πού πληρώνουν μιὰ μονάχα πεντάρα.

– Μὰ γιατί στῆς πεντάρας ἔχει καὶ μαγκάλι; Τί εἶναι κεῖνο τὸ μπρίκι πού βράζει κεῖ πέρα;

– Νὰ σᾶς πῶ. Τὸ πρῶι στὶς ἑφτά, πρέπει ὅλοι αὐτοὶ νὰ εἶναι στὸ πόδι καὶ ν' ἀδειάζουν τὴ γωνιά. Σκεφθεῖτε τί φασαρία θὰ γινότανε ἂν ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ξυπνήσει κανεὶς ἕναν ἕναν. Γι' αὐτὸ... ὁ «ξενοδόχος» κάθε πρῶι στὶς ἑφτά, λύνει τὴ μιὰν ἄκρη τοῦ σκοινοῦ καὶ οἱ κοιμισμένοι πέφτοντας ξυπνοῦνε.

– Μὰ δὲν τρομάζουν, πέφτοντας ἔτσι ξαφνικά;...

– Γοῦστο ἀλήθεια πού θὰ ἔχει νὰ τοὺς βλέπει κανεὶς τὴν ὥρα πού ξυπνοῦνε...

– Γοῦστο λέει! Αὐτὸ δὰ κι ἂν εἶναι γλέντι! Νὰ ρθοῦμε μιὰ μέρα στὶς ἑφτά· ἀξίζει τὸν κόπο... τί λέτε;

– Μπά, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιμένουμε τίς ἑφτά ἢ νὰ ξαναρθοῦμε... Μποροῦμε ν' ἀπολαύσουμε καὶ τώρα αὐτὸ τὸ θέαμα... Σᾶς βεβαιῶ.

– Τώρα;... Πῶς αὐτό, κύριε Μπέμπης; Ἄχ θὰ ἔθελα πολὺ νὰ ἴδω.

– Μπά, τὸ μόνο εὐκολο... Μιὰ στιγμή... Δὲ σᾶς γεννήθηκε ἡ ἀπορία, γιατί ἄλλοι νὰ πληρώνουν μιὰ δεκάρα κι ἄλλοι μονάχα μιὰ πεντάρα, ἀφοῦ στὸ ἴδιο ὑπό-

γειο καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κοιμοῦνται ὅλοι; Τῆς πεντάρας μάλιστα ἔχει καὶ μαγκάλι καὶ κάνει λιγότερο κρύο.

– Ἄχ! Ναί! Γιατί, κύριε Μπέμπης;

– Νὰ σᾶς πῶ... Ἐκεῖνος πού πληρώνουν μιὰ δεκάρα δὲν ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς ἐνοχλήσει, ὡς τὸ πρῶι. Ἐνῶ τοὺς ἄλλους –γιατί ξέρετε ἔρχονται κι ἄλλοι σὰν κι ἐμᾶς– μπορεῖ ὁ ξενοδόχος νὰ τοὺς ξυπνήσει ὅ,τι ὥρα εἶναι, λύνοντας τὸ σκοινὶ γιὰ νὰ διασκεδάσουν οἱ ἐπισκέπτες. Καὶ γιὰ ἀποζημίωση στοὺς «πελάτες» σὰν θὰ ξυπνήσουν, προσφέρουν οἱ ἐπισκέπτες ἀπὸ ἕνα ποτήρι ζεστὸ κρασί πού βράζει ἐκεῖ στὸ μαγκάλι. Ἔτσι, ὅλοι εἶναι εὐχαριστημένοι, οἱ θεατές, ὁ ξενοδόχος πού ἀκριβοπουλᾷ τὸ κρασί του καὶ οἱ πελάτες πού κάθε νύχτα πίνουν ἀπὸ πέντε-ἕξι ποτήρια.

– Τὸ κάνουμε;

– Τὸ κάνουμε; Καὶ ρωτᾶτε ἀκόμα;

– Μιὰ στιγμή νὰ φύγει πρῶτα αὐτός.

– Ποιὸς εἶν' αὐτός;

Ὁ Τζούλιο Τζάκομο ἀνατρίχισε καὶ τραβήχτηκε στὴ σκοτεινὴ γωνιά... Κάποιος μπῆκε κείνη τὴ στιγμή, μ' ἕνα μακρὸ παλτό, μὲ σηκωμένους γιγακίδες καὶ βαστοῦσε ἕνα μικρὸ χαρτάκι, μιὰ σημεῖωση στὰ γαντοφορεμένα χέρια του. Τί ἄνθρωπος! Τί διαπεραστικὸ βλέμμα μὰ καὶ τί μοχθηρό! Πῶς κοιτάζει ἕνα ἕνα τὰ κοιμισμένα κεφάλια ρίχνοντας πότε πότε καὶ μιὰ ματιὰ στὸ χαρτὶ πού κρατᾷ... Πῆγε τώρα στῆς δεκάρας. Τοὺς κοιτάζει μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Σπρώχνει ἀπότομα ἕνα νέο πού ἂν καὶ φτωχοντυμένος, δὲ μοιάζει ἀλήτης· θὰ τὸν ἐπαίρνε κανεὶς γιὰ ξεπεσεμένο καλλιτέχνη... Ξύπνησε ὁ

άλλος και τρώμαζε. Έκείνος κάτι τοῦ λέει... Ὁ νέος σκαλίζεται, ψάχνει τίς τσέπες του... κάτι ζητᾶ, βγάζει ἕνα μάτσο χαρτιά μὰ δὲ φαίνεται νὰ βρῆκε κείνο ποῦ ζητοῦσε... κάτι μουρμουρίζει... κάτι σὰν νὰ παρακαλεῖ... «Μπρὸς μπρὸς!» φωνάζει ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰ γουρλωμένα μάτια. «Μπρὸς, θὰ ξηγηθοῦμε ἐκεῖ...» Τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὴν πλάτη... φεύγουν κι οἱ δύο...

Οὐφ! ἐπιτέλους. Ὁ κύριος Τζούλιο Τζάκομο ἤρθε στὸν ἑαυτό του μὰ κανεὶς δὲν τὸν πρόσεξε. – Ποιὸς ἦταν αὐτός, καλέ... Μὲ τί δικαίωμα ξύπνησε τὸν πελάτη τῆς δεκάρας, γιατί τὸν πῆρε κι ἔφυγε;

– Ἡ Καταδίωξη! ἐξήγησε λιγόλογος ὁ Μπέμπτης...

– Καλὲ τί ἀγριάνθρωποι... Μὰ ἂν δὲν ἦτανε κι αὐτοί...

– Λοιπὸν ἐμπρὸς... λύνεται τὸ σκονί.

Μ' ἕνα τράβηγμα τῆς θελιάς, ὅλα κεῖνα τ' ἀκουμπισμένα πάνω στὰ σταυρωτὰ χέρια κεφάλια, πέσανε ξαφνικά κάμνοντας μιὰν καμπύλη στὸν ἀέρα. Ἄλλα ἔπεσαν καὶ χτύπησαν χάμω, ἄλλα ξύπνησαν στὸ δρόμο κι ἄλλα πάλι τινάχτηκαν πάνω μόλις λύθηκε τὸ σκονί.

Τί ξάφνισμα! Τί τρομάρα! Τί γλέντι! Ὅλα κεῖνα τὰ σκοτεινὰ τὰ μοῦτρα, τ' ἀγουροζυπνημένα, τὰ τρομαγμένα...

Βρισιές, βλαστήμιες, ὅπως πάντα. Κι ὅλα κεῖνα τὰ μοῦτρα χαμογέλασαν σὲ λίγο μπρὸς στὸ ζεστὸ κρασί ποῦ ἄχνιζε μὲς στὰ φλιτζάνια. Ἦταν ἡ ἀποζημίωση. Ὁ καθένας πῆρε τὸ μερδικό του. Ἄλλοι τὸ πίνανε γρήγορα γρήγορα γιὰ νὰ ξαναπλαγιάσουν πάλι καὶ καίγανε στὴ βιάση τους τὸ λαρύγγι τους κι ἄλλοι τὸ ρουφούσανε σιγὰ

σιγὰ καὶ τὸ γλεντούσανε σὰ βέροι μερακλήδες. Ἐνα-δύο παιδάκια ποῦ ἀγουροζυπνήσανε καὶ πονέσανε πέφτοντας βλαστημούσανε σὰν παλιοὶ ἀλῆτες. Τί γέλια ἢ Ζιζέλ κεῖνο τὸ βράδυ... Ποτέ της δὲ γέλασε τόσο...

Κάποιο μακρινὸ ρολοὶ χτύπησε πολλὲς φορές.

Ὁ οὐρανὸς ἔξω δὲν ἦταν πιά πίσσα. Θαρρεῖς καὶ τὸν εἶχανε τώρα πασαλείψει μὲ μελάνη.

*

– Ναί! Ναί! Καὶ τὴν ἄλλη, Μαρή-Ρόζ... Νά, ἔτσι. Μ' ἀρέσουν ἀλήθεια πολὺ αὐτὲς οἱ κουρτίνες... Τὸ βουσινὶ χρώμα χαϊδεύει τὸ μάτι... Μιὰ φορά, τὸ καρναβάλι, ποῦ πήγαμε μασκαρεμένοι κάπου... Ὅχι, τράβηξε καὶ τίς δύο... ἔτσι, ἔτσι... Ρωτοῦσα ποῦ λές, γιατί ἦταν ὅλα βουσινιαῖ ἐκεῖ μέσα... ἀπὸ τότες κι ἐγώ... Τρελὴ ποῦ εἶμαι, τί σοῦ τὰ λέω τώρα... Μαρή-Ρόζ... ποῦ ἔβαλες τὰ «Τραγούδια τῆς Βιλιτώ»;

Ἦστερα ἀπὸ τόσο γλέντι κι ἀπὸ τόση κούραση, ξαπλωμένη μὲς στὸ κρεβάτι, ξαναθυμότανε ἡ Ζιζέλ τίς συγκινήσεις τῆς βραδιάς. Πάει κι ἀπόψε.

Αὔριο νὰ δοῦμε. Βλέποντας τὴν ὑπηρετριά της νὰ σιάζει τίς βελούδινες κουρτίνες πῆγε κάπου ὁ νοῦς της. Στριμώχτηκε μὲς στὸ κρεβάτι, ἔγινε ἕνα κουβαράκι κι ἄφησε τὰ λεπτὰ χεράκια της νὰ τρέχουν πάνω στὸ κορμί της. Ἐλεγεσ καὶ χαϊδευότανε ἡ ἴδια. Μιὰ μεπερδεμένη εἰκόνα παρουσιάστηκε στὸ μυαλό της, μόλις ἔκλεισε τὰ μάτια της... Οἱ ἀλῆτες... ὁ Τζούλιο... Ἀλήθεια νὰ 'ταν ἐδῶ τώρα ὁ Τζούλιο...

– Μαρή-Ρόζ, ἄχ! Ἀλήθεια, σὲ καμάρωνα τώρα δά,

έτσι πού στεκόσουνα... "Ομορφο στῆθος κι οί γλουτοί ἀλήθεια!... Νά, ἐκεῖ μέσα, Μαρή-Ρόζ, πάρε κι ἓνα γιὰ σένα... δὲν πειράζει... εἶναι ἀπὸ κεῖνα πού ξέρεις... Δὲν καπνίζεις; Νά! Κουτή... Σοῦ τὸ ἐπιτρέπω... Γιὰ σκύψε νὰ σοῦ πῶ... Τί; "Εβαψες τὰ χεῖλια σου; Μὴ φοβᾶσαι... "Ακου δῶ... ἔρχεσαι ἀπόψε νὰ... Λίγο ἀκόμα καὶ θὰ ξεχνιότανε ἡ κυρία Φουρνιέ...

Μὲ τὴ Μαρή-Ρόζ; Τὴν ὑπηρετρία; Νὰ τὸ διαλαλήσει καλὲ στὸν κόσμο... Αὐτὰ τὰ ἄθλια πλάσματα!... Μήπως, τί; "Αν δὲν τὴν εἶχε στὴν ὑπηρεσία της, δὲ θὰ 'ταν κι αὐτὴ ἐκεῖ στὸ ὑπόγειο; ...

Ξέσπασε στὰ γέλια ἡ Ζιζέλ κι ἄφησε νὰ πέσει ἀπὸτομα τὸ κεφάλι τῆς ὑπηρετρίας πού τὸ κρατοῦσε μὲ τὰ δύο της χέρια...

- Ποῦ νὰ σ' τὰ λέω καημένη... Δὲν ξέρεις τί μοῦ θυμισες, ἔτσι δά, σὰν ἔπεφτε τὸ κεφάλι σου... Γιὰ πές μου, Μαρή-Ρόζ, ἂν δὲ σὲ εἶχα στὴν ὑπηρεσία μου... Καλέ, μοῦ ἔγινες κοκέτα. Βάζεις καὶ μυρουδιές!... Κάπνισε κι ἐσύ! "Αχ! "Ελα!... Μαρή-Ρόζ... γλυκό μου κορίτσι!... Θέλεις νὰ μείνουμε ἀπόψε; "Αχ! Θέλεις; ... Ναι, ἀπόψε...

Γ Λ Ω Σ Σ Α Ρ Ι

- ἀνθίζομαι : παίρνω είδηση, καταλαβαίνω
βελέτες (ἀπὸ τὸ βέλο) : λεπτὸ δικτυωτὸ ὕφασμα ποὺ κάλυπτε
μέρος τοῦ προσώπου
βιδάνια : ἀποπιόματα, ὑπολείμματα ποτοῦ ποὺ ξανασερβιρίστη-
καν ἀνακατεμένα
βλάμης (ἀλβανικά : *vlam*) : σύντροφος, ἀδελφοποιτός
γιασιμάκι : καλύπτρα κεφαλιοῦ
γούλα, ἡ (ἀπὸ τὸ γουλιά) : τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ στόματος ἡ/καὶ τὸ
λαρύγγι
διόδιο : [παραφθορὰ] ἰώδιο
κάμα : δίκωπο μαχαίρι
κισμέτι : μοίρα, ριζικὸ
κοζάωω : κοιτάζω κάποιον προσεκτικὰ
κούρβα (λατινικά : *curvus-a*) : διεστραμμένη, πόρνη
κουσκουσουρέματα : συζητήσεις, κουτσομπολιὰ
κρέντιτο : πίστωση
μακαντάσης : στενὸς φίλος
μάσκολα : κροτίδα
μίντζα : μίζα, μερίδιο, δωροδοκία
μοραμπιώ : εἶδος ἀνδρικοῦ καπέλου γαλλικῆς προέλευσης
μισότριβη : μισοφθαρμένη, γυναίκα μέσης ἡλικίας
μπάμια [ἔδω, πιθανόν] : μύζα
μπροστιάσματα : οἱ τελετουργικὲς προετοιμασίες τοῦ γάμου
παμπάκι : βαμβάκι
πιστόφια : ἐθιμοτυπικὴ ἐπίσκεψη τῶν νεόνυμφων στὸ σπίτι τῆς
νύφης

- σταυρωτής : βασανιστής, άστυνομικός
 τούφα : φυλακή
 τρισκέλι : τρίποδη βάση πάνω στην οποία τοποθετούν ιερές εικόνες ή εὐαγγέλιο
 τσίκα : κομμάτι χασίς που τοποθετούσαν στον άργιλέ
 φαρμασόνος και φραμασόνος (γαλλικά : *franc maçon*) : μασό-
 νος, (μτφρ.) ύπουλος, κρυφός
 φίτσο : είδος παιχνιδιού
 φροκαλιά : σκούπα, πασχαλινά κουλουράκια (ροδίτικο)

Η ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ «ΧΑΜΕΝΑ ΚΟΡΜΙΑ» ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΚΡΟΥ, ΜΕ ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΚΡΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΝΤΟΥΝΙΑ, ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ. ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΜΟΝΤΑΡΙΣΤΗΚΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΣΤΟ «ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ» ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΟΤΥΡΕ. ΟΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ. Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΕΠΙΝΕ ΣΤΟ ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΗ ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΡΑΛΑΤΙΝΑ 100 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΔΕΘΗΚΕ ΣΤΟΥ ΘΟΔΩΡΗ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗ ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΥ ΣΕ 2.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΤΩΝ ΜΑΡΤΙΟ ΤΟΥ 2009 ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΑΓΡΑ». ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΕ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΣΤΑΥΡΟΣ Α. ΠΕΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Αριθμός έκδοσης:

ΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ τῆς συλλογῆς *Χαμένα κορμιὰ* (ἀ΄ ἔκδοση: 1922) ἐντυπωσιάζουν μὲ τὴν ἐκφραστικὴ δύναμη τῆς γραφῆς τους καὶ τὴν τολμηρὴ ἀνάδειξη τῶν σκοτεινῶν ὄψεων τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος. Πόρνες, προαγωγοί, φτωχοαπατεῶνες, ἄστεγοι, φυλακισμένοι, ναρκωτικά, ἀφροδίσια καὶ φυματίωση, ἕνας ὀλόκληρος κόσμος ποὺ ζεῖ στὸ περιθώριο τῆς ἀστικῆς κοινωνίας ζωντανεῖει στὶς σελίδες τους, μὲ μιὰ γλώσσα ἀπόλυτης φυσικότητος καὶ μιὰ ἀφήγηση ποὺ αἰφνιδιάζει μὲ τὴν πρωτοτυπία της. Τὸ ἐνδιαφέρον στὴν περίπτωσι τῆς πεζογραφίας τοῦ Πικροῦ δὲν βρίσκεται τόσο —ἢ μόνο— στὴν προκλητικὴ θεματολογία του ἀλλὰ καὶ στὴν ἀφηγήματικὴ του τεχνικὴ: δίνοντας φωνὴ στοὺς ἥρωές του, ἐκτελώντας κάποτε τὸ ρόλο τοῦ στενογράφου ποὺ καταγράφει τὶς μαρτυρίες τους, ἀναδεικνύει ἐκ τῶν ἔσω τῆ δική τους ἐμπειρία τοῦ κόσμου καὶ τῆ δική τους ὀπτικὴ.

Τὰ *Χαμένα κορμιὰ* εἶναι τὸ πρῶτο μέρος τῆς ὁμώνυμης τριλογίας τοῦ Πέτρου Πικροῦ ποὺ συμπληρῶνεται μὲ τὴ συλλογὴ διηγημάτων *Σὰ θὰ γίνουμε ἄνθρωποι* καὶ τὸ μυθιστόρημα *Τουμπεκί*.

Στὴν παρούσα ἔκδοση περιλαμβάνεται ἀνθολόγιο κριτικῶν ποὺ ἐπιμελήθηκε ἡ Χριστίνα Ντουγιᾶ, ἡ ὁποία ἔγραψε ἐπίσης τὴν Εἰσαγωγὴ καὶ τὸ Χρονολόγιο βιογραφίας καὶ ἐργογραφίας τοῦ Πικροῦ.

ISBN 978-960-325-800-1

9 789603 258001